

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA
(1931-1936): ESTRUCTURA I ORGANITZACIÓ

Tesi Doctoral presentada per:
M. Dolors Ivern i Salvà per obtenir
el títol de Doctor en Ciències Eco-
nòmiques.

Universitat Autònoma de Barcelona

Bellaterra, 1982.

I N D E X

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA (1931-1936):
ESTRUCTURA I ORGANITZACIÓ

Primera part: E.R.C. dins el marc de sistema de partits polítics de Catalunya durant la II Repú- blica	1
I.- Els partits republicans a Catalunya en el marc de la Dictadura de Primo de Rivera	2
II.- Els partits republicans durant el bienni 1930-1931 i la formació d'E.R.C.	
1. El Manifest d'Intel.ligència Republicana ..	23
2. La convocatòria de la Conferència d'Es- querres	41
3. La Conferència d'Esquerres Catalanes (17-19 març 1931)	68
III.- E.R.C. i la proclamació de la República	
1. Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931	98
2. Proclamació de la República: de la Repúbli- ca Catalana a la Generalitat de Catalunya .	118
3. E.R.C. dins el sistema de partits polítics a Catalunya	137
4. Eleccions a la Diputació provisional de la Generalitat (24 de maig - 7 de juny 1931) .	159
5. E.R.C. i l'elaboració de l'Estatut	168
6. Separació d'uns sectors de l'Estat Català i constitució d'Elements d'Estat Català i d'Estat Català Partit Proletari	177

IV.-	E.R.C. durant l'etapa provisional de la Generalitat.	
1.	Les eleccions a Corts Constituents	195
2.	E.R.C. i el suport a la Constitució ...	217
3.	E.R.C. i la defensa de l'Estatut	264
4.	Primer Congrés Nacional ordinari (13-14 de febrer de 1932)	302
5.	Primer Congrés Nacional extraordinari (1-2 d'octubre de 1932)	324
6.	Ingressos a Esquerra Republicana de militants provinents del P.C.R.	347
V.-	E.R.C. des de les eleccions al Parlament de Catalunya fins a les eleccions legislatives de 19 de novembre de 1933.	362
1.	Eleccions al Parlament de Catalunya (20 de novembre de 1932)	365
2.	Adhesió del Partit Radical Autònom de Tarragona	389
3.	El grup de "L'Opinió": l'oposició a la majoria d'Esquerra Republicana de Catalunya (gener-setembre de 1933)	392
4.	Segon Congrés Nacional ordinari (24-25 de juny de 1933)	569
5.	Segon Congrés Nacional extraordinari (7-8 d'octubre de 1933)	609
6.	La constitució del P.N.R.E.	652
7.	Relacions amb tots els altres partits republicans espanyols	686

VI.-	E.R.C. des de les eleccions legislatives de 19 de novembre de 1933 fins el 6 d'octubre de 1934.	
1.	Eleccions legislatives de 19 de novembre de 1933	714
2.	De la presidència de Francesc Macià a la presidència de Lluís Companys	761
3.	Eleccions municipals del 14 de gener de 1934	766
4.	Les Joventuts d'Esquerra Republicana Estat Català	811
5.	Consolidació del P.N.R.E.	888
6.	Relacions amb tots els altres partits republicans espanyols	900
VII.-	E.R.C. i el 6 d'octubre de 1934.	
1.	E.R.C. i els problemes del camp: La Llei de Contractes de Conreu	913
2.	Participació d'E.R.C. a la revolució d'octubre	954
3.	Conseqüències de l'octubre de 1934 sobre E.R.C.	977
VIII.-	Del 6 d'octubre de 1934 a les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936.	
1.	Repressió i reestructuració a E.R.C.	991
2.	Grup d'Estudis i Plans Econòmics i Socials	1.014
3.	El P.N.R.E.	1.027
4.	Front d'Esquerreres de Catalunya i Front Popular	1.036

5. Relacions amb tots els altres partits republicans espanyols	1.056
IX.- Nova etapa estatutària: Restauració de l'Estatut de Catalunya.	
1. Eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936	1.061
2. Eleccions de compromissaris per elegir President de la República	1.081
3. El P.N.R.E. s'adhereix a E.R.C.	1.094
4. Tercer Congrés Nacional ordinari (18-19 juliol 1936)	1.101
Segona part: Estructura i organització d'E.R.C.	1.113
I.- L'estructura del partit: l'organització territorial i els afiliats d'E.R.C.	
1. L'organització territorial: principis generals	1.114
2. L'organització territorial: els afiliats i les entitats.	
2.1. Caracterització de les entitats ...	1.122
2.2. L'afiliació a E.R.C.	1.141
3. L'organització territorial: les seccions	1.148
4. L'organització territorial: el Ple i el Comitè Comarcal	1.154
5. L'organització territorial: les Federa- cions	1.162
6. L'organització territorial: la Federa- ció de Barcelona-ciutat	1.175

7.	L'organització territorial: el Comitè Local i el Congrés Local	1.181
8.	L'organització territorial: el Comitè de Districte	1.184
II.-	L'estructura del partit: l'organització central.	
1.	L'organització central: el Congrés Nacional	1.187
2.	L'organització central: el Comitè Executiu Central	1.201
3.	L'organització central: La Secretaria Central	1.210
III.-	L'estructura del partit: estructura social de l'equip dirigent d'E.R.C.	1.217
IV.-	L'estructura del partit: les seccions autònomes.	
1.	L'organització de les joventuts: La Joventut d'Esquerra Estat Català	1.236
2.	La Secció Universitària	1.285
3.	La Secció Femenina	1.295
V.-	Una articulació forta. Un Partit amb enllaços verticals. La centralització d'E.R.C. Un Partit amb una estructura democràtica interna	1.354
VI.-	El programa polític.	
1.	La Constitució general de l'Estat	1.370

2.	La nació catalana i l'Estat espanyol ...	1.394
3.	La qüestió religiosa	1.426
4.	La política social	1.442
5.	La política agrària	1.461
6.	El programa econòmic	1.487
7.	La política d'ensenyament	1.497
VII.-	La premsa d'E.R.C.	
1.	Els òrgans periodístics d'E.R.C.	1.513
2.	La premsa d'E.R.C. a Barcelona	1.515
3.	La premsa d'E.R.C. de comarques	1.549
VIII.-	Les organitzacions sindicals i E.R.C.	1.604
1.	La Unió de Rabassaires	1.613
2.	El C.A.D.C.I.	1.638
IX.-	Participació d'E.R.C. al Govern de la Reú- blica.	
1.	E.R.C. al Govern de la República	1.653
2.	El grup parlamentari d'E.R.C. al Parla- ment de la República	1.682
X.-	Participació d'E.R.C. al Govern de la Gene- ralitat.	
1.	E.R.C. al Govern de la Generalitat	1.697
2.	El grup parlamentari d'E.R.C. al Parla- ment de Catalunya	1.718
-	Conclusions	1.723

- Apèndix Bibliogràfic	1.750
- Apèndix periodístic	1.769
- Apèndix documental.	

Primera part:

E.R.C. DINS EL MARC DEL SISTEMA DE PARTITS POLITICS
DE CATALUNYA DURANT LA II REPUBLICA.

I.- ELS PARTITS REPUBLICANS A CATALUNYA EN EL MARC DE LA
DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA.

El 13 de setembre de 1923, el general Miguel Primo de Rivera, capità general de Catalunya, donava un cop d'Estat a Barcelona que portaria a instaurar la Dictadura. El dia 15, Primo de Rivera arribà a Madrid, jurà el càrrec de cap de govern i nomenà un Directori format pels generals Luís Navarro, Dalmiro Rodríguez Pedré, Mario Muslera, Luís Hermosa, Francisco Ruiz del Portal, Antonio Mayandía, Francisco Gómez Jordana, Adolfo Vallespinosa, i el contralmirall Marqués de Magaz; secretari: coronel Godofredo Nouvilas.

A Catalunya, la burgesia, representada fonamentalment per la Lliga Regionalista, reacciona favorablement envers el cop d'Estat. Josep Puig i Cadafalch, com a màxim representant d'aquest partit, donà un suport explícit a Miguel Primo de Rivera. Però, el canvi polític es deixaria notar de seguida: fou proclamat l'estat de guerra en tot el territori espanyol, dissolt el Congrés de Diputats i la part electiva del Senat. Un Reial Decret de 18 de setembre de 1923 prohibia l'ús del català en els actes oficials i l'exhibició de la bandera catalana. El 30 de setembre eren dissolts els Ajuntaments d'elecció popular. Un Reial Decret de 13 de gener de 1924 dissolia les Diputacions espanyoles i procedia al nomenament de comissions gestores per aquestes. Alfons Sala, dirigent de la Unión Monárquica Nacional, fou nomenat per a substituir el President de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch, però aquesta institució fou suprimida definitivament el juliol de 1925.

En aquest context polític, farem ara referència a quina

era la situació dels partits republicans i catalanistes a Catalunya, doncs "la força republicana a Catalunya continuava éssent de gran importància malgrat la Dictadura, les divisions internes i les restriccions a la seva actuació, era, sense cap mena de dubte, la més important d'Espanya" (1). L'objectiu d'aquesta referència serà mostrar l'actuació dels partits republicans a Catalunya durant la Dictadura de Primo de Rivera, que porten a explicar les diverses coalicions establertes entre aquests partits durant l'any 1930 i principis de 1931 amb la finalitat de constituir una organització republicana aglutinadora de les existents. Farem, doncs, esment als següents partits i organitzacions: Acció Catalana, Acció Republicana de Catalunya, L'Estat Català, Partit Republicà Català, el grup de "L'Opinió", el pacte d'Aliança Republicana, Partit Republicà Radical, Acción Republicana, Partit Republicà Radical-Socialista.

Acció Catalana s'havia constituït el 4 i 5 de juny de 1922, quan la Joventut Nacionalista de la Lliga Regionalista convocà a una Conferència Nacional Catalana per mitjà d'un Manifest aparegut en abril. A aquesta conferència hi assistiren, a més de les joventuts de la Lliga, diversos sectors republicans federals desorganitzats i els seguidors de Francesc Macià. Els que afirmaven la necessitat de la creació d'un Estat Català com a objectiu del nacionalisme català, en desacord amb l'esdevenir de la Conferència Nacional, abandonaren aquest projecte i constituïren l'organització Estat Català. La resta d'assistents decidiren la creació de l'entitat Acció Catalana. Els dirigents d'aquest partit foren: Jaume Bofill i Mates, president; Lluís Nicolau d'Olwer i Antoni Rovira i Virgili, vice-presidents; Ramón d'Abadal, tresorer; Carles Jordà i Fages i Leandre Cervera, secretaris.

La Dictadura de Primo de Rivera suposa per a Acció Catalana el pas a la il.legalitat de l'organització. El 25 de setembre de 1923 apareix a la premsa les entitats clausurades del governador civil, i entre elles hi ha les adherides a Acció Catalana a Barcelona ciutat. Aquesta situació provoca la desaparició de les relacions existents entre l'organització territorial i central del partit (2). En l'equip dirigent d'Acció Catalana es porten a terme actes de resistència envers el règim dictatorial. Hi ha unanimitat entre els dirigents en el refús del nou règim per ser anticatalà fonamentalment, però també per ser antiliberal i antidemocràtic.

Però el refús a la Dictadura s'expressa de diverses maneres en els dirigents d'Acció Catalana. Jaume Bofill i Mates, president de l'entitat i representant del sector moderat, s'exilia voluntàriament a París i abandona tota direcció política. Lluís Nicolau d'Olwer en aquests anys esdevé un dels dirigents més importants d'Acció Catalana, malgrat estar exiliat inclús durant l'any 1930. Antoni Rovira i Virgili encapçala la tendència republicana i socialment més avançada d'Acció Catalana, i durant els anys de la Dictadura es va distanciant progressivament de l'organització, mitjançant una radicalització republicana i catalanista, i l'aparició en 1927 d'un periòdic propi "La Nau" facilitarà la seva escissió formal, passant a crear el partit Acció Republicana de Catalunya (3).

Aquesta escissió suposa a la pràctica una important desarticulació de l'organització d'Acció Catalana "que queda reducida a una postura moral, de enfrentamiento a la Dictadura por lo que significa de descatalanización, desnacionalización cultural i cívica, por ello, pese a que la entidad desaparezca, la teoria de Acció Catalana perdura, sobre todo en sus dos vertientes principales: "Catalun

ya endins" e internacionalización del pleito catalán, concretada en las distintas posturas llevadas a cabo por personalidades de Acció Catalana (y de otras organizaciones)" (4). En aquest sentit, la resistència cultural i política d'Acció Catalana és portada a terme pel diari "La Publicitat", que esdevé durant aquest període dictatorial l'únic òrgan de relació i enllaç entre els afiliats i els simpatitzants del partit (5). La Dictadura de Primo de Rivera provoca la destrucció d'Acció Catalana com a organització política, com a "aplec de patriotes" com s'autodenominava, -a causa de les divergències ideològiques entre l'equip dirigent, que ha facilitat l'escissió d'Antoni Rovira i Virgili-. Durant l'any 1930 es treballarà per convertir-la en un veritable partit polític. Així, "Acció Catalana se situa conscientemente en estos momentos como una fuerza de centro y con una situación estratégica lo suficientemente fuerte como para considerarse y ser considerada como una organización básica para el pacto. Su oposición a la Dictadura, su cuadro de dirigentes prestigiosos y su programa político de República, Democracia, Catalanismo y Liberalismo, le situa en unas coordenadas que desarrollará a lo largo de 1930" (6).

Acció Republicana de Catalunya es constitueix com una escissió de l'organització Acció Catalana durant la Dictadura de Primo de Rivera. Però com que Acció Catalana en aquest període dictatorial estava formalment dissolta, no hi ha cap notícia a la premsa sobre aquesta escissió. Acció Catalana resta dirigida principalment per Jaume Bofill i Mates i Acció Republicana de Catalunya per Antoni Rovira i Virgili, que intentarà una actitud més esquerrista connectada amb l'oposició republicana al règim de Primo de Rivera (7).

La notícia de la constitució d'Acció Republicana de Catalunya apareix a la premsa l'1 de gener de 1930. Els fundadors del nou partit foren: Antoni Rovira i Virgili, president; Macià Mallol i Bosch i Leandre Cervera, vicepresidents; Eusebi Isern i Dalmau i Ambrosi Carrion, secretaris; Domènec Guansé, bibliotecari; Josep Serra, tresorer; Eugeni Guitard i Joan Sallarès, vocals; David Ferrer i Joan Vives, consellers (8).

El mateix 1 de gener de 1930 es constitueix l'entitat Esquerra Republicana com òrgan coordinador dels partits Acció Republicana de Catalunya, Partit Republicà Català i Partit Republicà Democràtic Federal. L'objectiu d'aquest organismes era la coordinació de partits polítics republicans i catalanistes en oposició al règim de la Dictadura. (9).

El programa polític d'Acció Republicana de Catalunya queda remarcat en el Manifest aprovat pel Consell Directiu del partit el 9 de març de 1930. En aquest manifest es justifica la constitució d'un nou partit; es defineix Acció Republicana com un partit clarament d'esquerra: liberal, democràtic i republicà; quant a la qüestió social assenyala "aspirem a la transformació profunda de l'injust règim social del capitalisme en el sentit de la igualtat i de la dignitat humanes. Creiem que els interessos econòmics de les persones i de les classes privilegiades han d'ésser sotmesos a l'interès superior de la col·lectivitat. Aspirem a una societat nova en que els instruments de la producció estiguin a l'abast dels productes, en que el capital sigui un mitjà posat al servei dels qui treballen i no pas, com ara, un privilegi de classe i una eina de pressió i de dominació"; quant a la qüestió religiosa es pronunciava de manera favorable a la separació de

l'Església i de l'Estat, a la llibertat de cultes i a l'ensenyament no confessional; quant a l'estructura de l'Estat es defineix en l'actitud establerta en aquests moments per Antoni Rovira i Virgili: una perspectiva federable de l'Estat espanyol, no per a tot l'Estat sinó només per aquelles nacionalitats que així ho vulguin (10).

Francesc Macià i els seus seguidors, després de participar en la Conferència Nacional de Catalunya el 4 i 5 de juny de 1922 i de separar-se d'aquesta, es pronuncien a favor de la independència nacional de Catalunya, amb o sense finalitats confederals posteriors. El 18 de juliol de 1922, en una conferència al C.A.D.C.I., Francesc Macià afirma la finalitat de fundar l'organització Estat Català. Aquesta no era concebuda com un partit polític pròpiament dit sinó com una organització política i de combat. El portaveu d'aquest agrupament era el periòdic "Estat Català".

Francesc Macià veient que l'objectiu de la independència de Catalunya no era factible per mitjans parlamentaris, a causa de l'oposició de tots els partits espanyols, remarca la necessitat de la lluita armada per aconseguir la plena sobirania de Catalunya. L'Estat Català respecte a Espanya "no fa qüestió de règim, però això es degut al fet de prescindir del règim en la mesura que ja es prescindeix, en consciència, de tota subordinació a Espanya" (11). El futur Estat Català era previst com una República, de tendències i orientacions poc discutides encara (12). L'organització d'aquest agrupament era en escamots: "La preparació d'aquests homes sembla haver tingut un vessant quasi exclusivament paramilitar. Els dies festius es concentren de manera molt encoberta en llocs determinats, on coincideixen segons un pla només conegut pels caps d'escamot. Cobreixen a peu itineraris que són útils no sols com a entrenament físic sinó també com a coneixença geogràfica per

a eventualitats bèl·liques. Els vells camins poc fressats entre la frontera francesa i Barcelona mereixen una atenció preferent. En algunes ocasions aquests excursionistes aparents són conduïts a un lloc més apartat. Hi troben armes. S'hi exerciten" (13). Amés a més, "els joves reclutats s'agrupaven en "Escamots" (18 homes cadascun) i "Terços" (compostos per 3 Seccions). Funcionaven com a organització secreta ben disciplinada. A Barcelona, hi actuava un "Terç" format per 3 Seccions: 1) "La Brancada", comandada per Artur Cussó; una altra formada per estudiants a les ordres de Papasseit, i una tercera que agrupava la resta dels escamots i era comandada per Borràs. Aquests tres caps mantenien el contacte amb el Dr. Jaume Aiguader i amb els enllaços que anaven i venien de París, Joan Bolderas, Josep Rovira i Abelard Tona" (14).

Durant la Dictadura de Primo de Rivera, els escamots de l'Estat Català portaren a terme dues actuacions especialment importants: el complot de Garraf i els fets de Prats de Molló. La primera d'aquestes consistí que, en un viatge d'Alfons XIII a Catalunya, el juny de 1925, un escamot atemptà contra el tren del rei en els túnels de Garraf. L'agressió fracassà. Detingut l'escamot i jutjat en consella de guerra, aquest condemnà a cadena perpètua Jaume Compte, Marcel·lí Parelló i Miquel Badia, i a altres condemnes a Civit, Ferrer, etc. Emili Granier-Barrera fou absolt.

Els fets de Prats de Molló foren decidits per Francesc Macià que resolgué d'"anar a la conquesta de la llibertat de Catalunya amb els nostres propis mitjans". Francesc Macià amb les úniques forces de l'Estat Català plantejà un pla d'incursió armada a Catalunya per Prats de Molló i el Coll d'Ares. Aquestes forces anirien a parar a Olot, i un

cop dominada la ciutat, seria proclamada la República Catalana i l'alçament general a tot el país, d'acord amb l'efectivitat d'aquest crit: "A les armes, catalans!". Aquest alçament fora amb la finalitat d'aconseguir la independència de Catalunya. El Directori clandestí d'Estat Català a l'interior -presidit per Jaume Aiguader, i integrat per Benet Mori, Ferramon, Bonifaci i J. Casals-, tenia l'objectiu d'organitzar als escamots perquè donessin suport al moviment insurreccional. La data per a aquests fets de Prats de Molló fou fixada per l'11 de setembre de 1926, i va haver de ser retardada pel 4 de novembre. La policia francesa descobrí a temps aquest complot, i el dia 4 pel matí foren detinguts els escamots d'Estat Català a França que havien d'entrar a Catalunya. Aquests esdeveniments havien fracassat (15).

Amb aquesta ideologia, programa i organització l'Estat Català arribà a 1930, any del govern Berenguer i participà de les transformacions polítiques ocorregudes en aquest període.

El Partit Republicà Català es constituí a Barcelona el 21 i 22 d'abril de 1917. Alfred Perenya presentà en ponència un projecte sobre la constitució orgànica del nou partit que fou aprovat. L'article primera del qual afirmava: "Els republicans catalans reunits en assemblea acorden constituir-se en Partit Republicà Català i unir-se sota la suprema inspiració de treballar per la implantació del règim, aconseguir el reconeixement de la personalitat política de les petites nacionalitats i col.laborar intensament en tota obra social que signifiqui contribució a l'esforç etern de l'home d'establir sobre la terra l'Imperi de la Democràcia, de la Justícia i de la Llibertat". Layret obtingué l'aprovació d'una ponència de 12 punts sobre el contingut doctrinal i programàtic del Partit Republicà Català:

"acceptació del programa federal de Pi i Margall de 1894; foment d'una posició internacional d'Espanya favorable als aliats; afavoriment d'una transformació econòmica accelerada; resolució ràpida del problema de l'ensenyament; garantia de la llibertat de consciència; declaració que no es pot esperar del règim polític actual la resolució de cap problema del país" (16). El Directori del nou Partit Republicà Català quedà constituït pels següents membres: Francesc Layret, Gabriel Alomar, Marcel·lí Domingo, Alfred Perenya i Antoni Estivill. En la constitució d'aquest partit conflueixen sis línies diferents: 1) La del Bloc Republicà Autonomista, representada per Layret, Domingo, Alomar, Valentí i Camp, Pinilla, Samblancat, Tarruella, Tona i Xiberta, Noguer i Comet, J.M. Pi i Sunyer; 2) Elements dispersos el 1915 i agregats ja darrerament al Bloc Republicà Autonomista -Domènec Palet i Barba, Albert Bastardes-; 3) La entitat Joventut Republicana de Lleida -Alfred Perenya, Humbert Torres, Pinyol-; 4) Elements desenganyats del reformisme -Lluís Companys, Enric Bernaldo de Quirós, Antoni Estivill, Ramón Riu i Vendrell-; 5) Elements procedents de la desapareguda UFNR -Josep Mestres, Isidre Rius, Lloret, etc.-; 6) nuclis federals gironins i empordanesos encapçalats per August Pi i Sunyer. El periòdic portaveu del Partit Republicà Català seria el diari "La Lucha", i Marcel·lí Domingo n'era el director, Francesc Layret l'editor i Lluís Companys el redactor en cap (17).

Durant la Dictadura de Primo de Rivera, el Partit Republicà Català participà en el pacte de l'Aliança Republicana, representant el partit a aquest organisme Marcel·lí Domingo. La seva activitat tant com a partit polític com en el si d'aquest òrgan d'Aliança Republicana fou escassa a causa de les circumstàncies polítiques d'aquest règim. Durant d'any 1930 i principis de 1931 participà en diversos

moviments i plataformes de coalició republicana amb la finalitat d'aglutinar els partits republicans catalans existents.

El grup de "L'Opinió" fou l'organització que es creà al voltant del setmanari d'aquest nom i es configura com una entitat política que tindrà com una de les seves finalitats principals la lluita contra la Dictadura de Primo de Rivera. El primer número de "L'Opinió" aparegué a Barcelona el 18 de febrer de 1928, després de l'insuccés de la publicació radical catalana a París "El Fuet", i el seu equip tècnic era el següent: Joan Lluhi i Vallescà, com a director d'aquesta primera època; Pere Comas, Antoni Xirau, Victor Hurtado i Joaquim Ventalló, com a administradors i articulistes; Just Cabot, com a corrector tècnic i literari; i Ignasi Armengou, com a periodista. En aquesta primera època col.laboraven regularment des de París Joan Casanovas, Josep Fontbernat, Domènec de Bellmunt, Jaume Miravittles i Joan Casanellas, però "aquest nucli de París s'anà dissolent al llarg dels anys 1929 i 1930, quan els seus membres, gràcies als canvis de la situació política espanyola, varen tornar a Catalunya, sumant-se a l'"equip central" del setmanari (18). La finalitat que es proposa "L'Opinió" en aparèixer és triple: "En primer lloc, actuar com un revulsiu en aquest ambient enrarit i donar fe pública de l'existència en el país d'un ampli sentiment de repugnància i oposició a la Dictadura, criticant aquells que amb llur silenci semblen legalitzar-la i intentant desvetllar la consciència cívica d'una àmplia massa ciutadana. En segon lloc, oferir sistemàticament les seves pàgines com una tribuna lliure a tots els sectors i matisos de l'esquerra catalana -"a tots els homes d'idees liberals i socialistes de casa nostra"-, privats generalment d'òrgans de premsa propis, perquè hi exposin i hi discuteixin els

respectius punts de vista. Els creadors de "L'Opinió" tenen, per últim, l'esperança que aquesta coexistència amistosa dels diferents grups democràtics a les pègines del setmanari, convenientment potenciada i orientada pel mateix grup, acabi afavorint una aproximació entre ells i una aliança d'esquerres que permeti, a més o menys llarg terme, l'enderrocament del règim" (19).

"L'Opinió", en aquesta primera època, era un setmanari que actuava com a àmplia tribuna lliure dels diversos sectors socials que anaven del centre fins a l'extrema esquerra. Hi col.laboraven "figures de significació més literària, però que hom pot qualificar de "centristes", com Josep M. de Sagarra, Carles Soldevila i Rossend Llates, republicans d'esquerra sense una especial vinculació amb el catalanisme -Marcel·lí Domingo, Humbert Torres, Joan Casanovas-, separatistes d'Estat Català -Jaume Aiguader i Mirò, Josep Fontbernat-, socialistes catalans -Emili Granier i Barrera, Manuel Serra i Moret, Josep Xirau i Palau-, federalistes d'esquerra -Angel Samblancat-, comunistes de diferents heterodòxies -Joaquim Maurín, Andreu Nin-, i anarco-sindicalistes -Joan Peiró, Joan López, Angel Pestaña- que més endavant formaran el grup dels trentistes"(20).

La definició ideològica i programàtica del grup de "L'Opinió" durant la Dictadura fou ja molt concreta. "Paral·lelament i simultàniament al seu paper desinteressat portaveu de les esquerres de Catalunya, "L'Opinió" ha d'acomplir, segons la intenció dels seus creadors, una altra funció fonamental: la d'ésser l'òrgan on es manifesta, mentre va prenent forma i es va matisant, l'ideari del grup impulsor de la publicació" (21). El grup de "L'Opinió" durant la Dictadura es va donant una línia ideològica política i programàtica pròpia. Aquesta es defineix per les

següents característiques: afirmació de la voluntat de ser una organització independent de qualsevol altra de les existents: "L'Opinió" és el portaveu d'un grup polític que vol esdevenir en el futur una organització en partit republicà. El grup de "L'Opinió" es declara a favor del republicanisme: la República com a forma de govern, per tant, són republicans d'esquerra. Quan al problema nacional de Catalunya "copsen el valor revolucionari que el nacionalisme català pot tenir dins de la perspectiva futura d'una crisi del règim, s'adonen que la Dictadura ha tingut com un dels seus efectes el d'acabar amb el quasi-monopoli dretista i conservador que del catalanisme havia exercit la burgesia fins al 1923, i que, per tant, les esquerres catalanes han d'assumir com a pròpia la reivindicació nacional" (22).

Quant a l'estructura de l'Estat espanyol es defineixen a favor del federalisme: una estructuració federal de l'Estat per satisfer la reivindicació nacional catalana, "però un federalisme decididament intervencionista, capaç de bastir, partint de Catalunya, la "veritable unitat espanyola", falsejada pel centralisme monàrquic" (23). El grup de "L'Opinió" és partidari de les idees polítiques federals de Pi i Margall i de la possibilitat d'adaptació d'aquestes al moment històric en que es troben. Quan al problema social i econòmic s'afirmen a favor del socialisme: "el sistema capitalista vigent és incapaç de resoldre satisfactòriament tant el problema social com qualsevol altre. L'únic remei és el socialisme, vers el qual Europa evoluciona irreversiblement. El socialisme, no solament és compatible amb el liberalisme -és a dir, amb el respecte als drets i a les llibertats individuals i col·lectius-, sinó que n'és la manifestació més moderna, i cal que totes les forces polítiques liberals de Catalunya, "incorporin a

un liberalisme demodé i vuitcentista la substància viva d'un socialisme avançat i europeu" (24).

Quant la qüestió religiosa es defineixen a favor del laïcisme, de la separació de l'Església i de l'Estat i de l'escola neutra com a principis bàsics de les idees polítiques liberals (25).

El pacte de l'Aliança Republicana es constituí en 1926 amb la finalitat de formar un òrgan estable de coordinació republicana. La iniciativa havia sorgit des de la "Escuela Nueva", institució de caràcter pedagògic i polític fundada en 1911 per Núñez de Arenas, i en la qual Giral, Martí Jara i Marsà Bragado tingueren càrrecs d'importància a partir de 1923 (26). El primer acte organitzat per l'Aliança Republicana fou la celebració de l'11 de febrer de 1926 -aniversari de la Primera República-. Després d'aquest, els principals polítics de l'Aliança decidiren publicar un Manifest (27) i constituir òrgans d'Aliança Republicana a totes les províncies, per sobre dels quals hi havia una Junta nacional provisional (28). Així, "la pretensió era la de que en todas las localidades y a nivel provincial y nacional se creasen órganos donde quedasen integrados todos los grupos, entidades y asociaciones de carácter republicano, así como las personas individuales que lo quisiesen, y que dichos organismos, subordinados jerárquicamente a los de nivel superior, sirviesen para todo tipo de movilizaciones y actividades conjuntas de orientación republicana" (29).

El pacte d'Aliança Republicana estava integrat pels següents partits: Manuel Azaña, en nom d'Acción Republicana; Manuel Hilario Ayuso, pel Partit Republicà Federal; Marcel·lí Domingo, pel Partit Republicà Català; Alejandro Lerroux, pel Partit Republicà Radical; i diverses personalitats republicanes independents com Roberto Castrovido,

en nom de premsa republicana, i com gran nombre d'intellectuals d'important prestigi: Alas, Machado, Marañón, Luís de Tapia, Pérez de Ayala, Eduardo Ortega y Gasset, Unamuno, Honorato de Castro, etc. L'objectiu comú de l'Aliança Republicana era derribar la Monarquia, però els elements integrants d'aquest pacte no tenien gran homogeneïtat de pensament (30). Les adhesions aconseguides per l'Aliança Republicana a Catalunya foren 32.816, que es distribuïen de la següent manera: Barcelona-ciutat: més de 8.000; Barcelona-província: 3.653; Tarragona: 4.230; Girona: 1.962; Lleida: 1.121; Unió de Rabassaires: uns 14.000. A més, Alianza Republicana aconseguia a Andalusia, 10.131 adhesions; a València, 19.657; a Aragó 7.015; a Múrcia, 2.883; a Galícia i Astúries, 6.798; al País Basc, 2.982; a Extremadura, 1.786; i a les dues Castelles i Lleo, 13.137 (31).

Des de la seva fundació fins a l'any 1930, les úniques activitats d'una certa importància d'Aliança Republicana foren la celebració del dia 11 de febrer: és de remarcar la poca incidència política d'aquest organisme durant els anys 1926-1929 (32).

Després de la caiguda de la Dictadura de Primo de Rivera, el 30 de gener de 1930, l'11 de febrer d'aquest any es celebrà per primera vegada de forma legal. L'acte polític més important d'Aliança Republicana fou el míting de la plaça de Braus de Madrid, el 29 de setembre de 1930, celebrat després de signar-se el Pacte de Sant Sebastià -agost de 1930-. En aquest míting hi intervingueren Cárceles, Abad Conde, Martínez Barrio, Marco Miranda, Azaña, Marcel·lí Domingo, Alcalà Zamora i A. Lerroux (33).

El 29 de setembre de 1930 se celebrà també l'assemblea nacional d'Aliança Republicana. La seva Junta Nacional estava composta llavors per Azaña, Castrovido, Giral, Lerroux

i A. Marsá. Una de les decisions polítiques d'aquesta assemblea fou deixar al lliure acord dels partits integrants la postura a adoptar en el cas de convocatòria d'eleccions legislatives previstes per Berenguer. A més, Azaña fou elegit de nou membre de la Junta nacional -ara amb 30 membres-, i també de la Comissió Executiva - que esdevenia el màxim òrgan de direcció. Aquesta estava integrada per A. Marsá, Lerroux, Giral, Azaña, Rico, De Castro, i Guerra del Rio (34).

D'aquesta manera, durant l'any 1930 Aliança Republicana esdevé una força d'oposició antimonàrquica i a favor de la República: "El mitin republicano de la Plaza de Toros madrileña había sellado la unión de los republicanos, incluso por encima de la Alianza (participaba, por ejemplo, Alcalá Zamora). Así que tras lograrse en octubre la conjunción con los socialistas, y una vez transformados el Comité Revolucionario en un Gobierno Provisional, las perspectivas para el movimiento antimonárquico eran optimistas. (...). Y en esta actividad propagandística de muchos meses es donde estaría probablemente la base inmediata de la victoria antimonárquica, al permitir una amplia difusión de sus puntos de vista y de sus acusaciones sobre las responsabilidades anticonstitucionales de la Monarquía" (35).

Hi hagueren també quatre partits republicans d'àmbit d'Estat espanyol amb incidència a Catalunya: el Partit Republicà Radical -fundat a Santander el 6 de gener de 1908-, Acción Republicana -constituïda el 1925-, el Partit Republicà Radical-Socialista -fundat el 1929- i el Partit Republicà Democràtic Federal. Durant la Dictadura de Primo de Rivera, el Partit Republicà Radical fou l'organització dirigent del pacte Aliança Republicana i Acción Republicana i el Partit Republicà Democràtic Federal

formaren també part d'aquest organisme. Durant l'any 1930, a Catalunya, es conformen dues estratègies republicanes diferents: la de constitució d'un nou partit republicà, i la de l'estructuració de la coalició republicano-socialista. En aquesta darrera estratègia hi participaren el Partit Radical i els federals, donant lloc a la coalició republicano-socialista (Partit Radical, PSOE, UGT i federals), candidatura que es presentà a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 com una alternativa general espanyola del continuisme reformador de Lliga Regionalista. En canvi, aquests quatre partits republicans abans esmentats tingueren escassa o nul·la incidència en les coalicions de partits republicans catalans portades a terme durant l'any 1930 i principi de 1931 amb l'objectiu de constituir una organització aglutinadora dels partits republicans catalans existents -estratègia de la formació d'un nou partit republicà-.

Un cop fracassat el règim de la Dictadura de Primo de Rivera, a principis de 1930 el general Dámaso Berenguer i Alfons XIII es decidiren reorientar la Monarquia. El 30 de gener de 1930, en una entrevista entre el general Berenguer, el duc de Alba, Francesc Cambó i Gabriel Maura es decidí la formació d'un Govern pont, la finalitat del qual fos el retorn gradual a les situacions i pràctiques constitucionals anteriors a la Dictadura. Aquest Govern quedà format el mateix 30 de gener. Fou presidit per Dámaso Berenguer. En aquest nou règim, els partits polítics tornaren a actuar legalment, i els partits republicans s'organitzaren en l'àmbit de tot l'Estat espanyol i aconseguiren una gran importància i incidència. En aquest context, el 17 d'agost de 1930 es celebrà el Pacte de San Sebastià. A Catalunya, durant l'any 1930 i principis de

1931 es formaren diverses plataformes i organismes de coordinació republicana, que donarien com a resultat, principalment, la formació dels partits Esquerra Republicana de Catalunya i Acció Catalana Republicana.

Notes al Capítol I.

- (1) Isidre Molas: Lliga Catalana.- Col.lecció estudis i documents, 18. Edicions 62.- Barcelona, 1972.- 2 vols.- vol. II, p. 149.
- (2) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- (Tesi de doctorat mecanografiada). (Universitat Autònoma de Barcelona, 1980)., p.85.
- (3) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- ob.cit., p. 85 a 87.
- (4) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 87.
- (5) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 88.
- (6) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 88.
- (7) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 112 i 113.
- (8) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 113.
- (9) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 113.
- (10) Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- p. 114 a 116.
- (11) Santiago Albertí: El republicanisme català i la Restauració monàrquica (1875-1923).- Albertí, editor.- Barcelona, 1972., p. 494.

- (12) Santiago Albertí: El republicanisme català i la Restauració monàrquica (1875-1923), ob. cit., p. 494.
- (13) Santiago Albertí: El republicanisme català i la Restauració monàrquica (1875-1923)., p. 494.
- (14) Josep Carner-Ribalta: De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló (Memòries).- Edicions Catalanes de París.- París, 1972., p.96.
- (15) Josep Carner-Ribalta: De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló (Memòries).-, p. 93 a 100.
- (16) Santiago Albertí: El republicanisme català i la Restauració monàrquica (1875-1923)., p. 404.
- (17) Santiago Albertí: El republicanisme català i la Restauració monàrquica (1875-1923)., p. 405 i 406; Antoni Rovira i Virgili: Resum d'història del catalanisme.- Col.lecció popular Barcino. Volum CXXV. Editorial Barcino.- Barcelona, 1936., p. 131.
- (18) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936).- Curial Edicions Catalanes.- Barcelona, 1977., p. 14 i 15.
- (19) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., ob. cit., p. 16 i 17.
- (20) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., p. 17 i 18.
- (21) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., p. 19.
- (22) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., p. 21.
- (23) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., p. 21.

- (24) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., p. 22 i 23.
- (25) Per a definir la línia ideològica i programàtica del grup de "L'Opinió" durant la Dictadura hem seguit l'estudi de Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., p. 16 à 24.
- (26) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana.- Centro de Investigaciones Sociológicas.- Madrid, 1980., p. 34.
- (27) Alianza Republicana. El 11 de febrero de 1926. Manifiesto.- Imprenta Zoila Ascasibar y Cía.- Madrid, 1926.
- (28) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana.., ob. cit., p. 35.
- (29) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana.., p. 35.
- (30) Manuel Tuñón de Lara: La España del siglo XX.- Ediciones de Bolsillo. Editorial Laia.- Barcelona, 1974.- 3 vols., vol 1: La quiebra de una forma de Estado (1898-1931)., p. 209; Isidre Molas: Lliga Catalana.., vol. I., p. 148 i 149.
- (31) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol. I., p. 149.
- (32) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana.., p. 35 i 36.
- (33) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana.., p. 36.
- (34) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana.., p. 36 i 37.

- (35) Eduardo Espín: Azaña en el poder. El partido de Acción Republicana., p. 37.

II.- ELS PARTITS REPUBLICANS DURANT EL BIENNI 1930-1931
I LA FORMACIÓ D' E.R.C.

1. EL MANIFEST D'INTEL·LIGÈNCIA REPUBLICANA. (1)

El general Miguel Primo de Rivera es pronuncià a Barcelona el dia 13 de setembre de 1923, publicant un manifest en el qual es presentava com iniciador d'una nova etapa per a l'Estat espanyol i insinuava una actitud favorable a les aspiracions moderades del regionalisme. El dia 15 de setembre, Primo de Rivera era cridat a Madrid i encarregat del poder com a cap de Govern pel rei Alfons XIII. Es constituí un Directori militar, compost per generals de brigada i un contraalmirall, que confirmà la proclamació de l'estat de guerra a tot el territori de l'Estat espanyol i declarà suspesa la Constitució. Havia començat el període de la Dictadura. El cop d'Estat de setembre de 1923 havia tingut el suport de l'Exèrcit i va rebre l'aprovació del rei. Aquí es troba la clau interpretativa del període 1923-1930: quan estigué clar que Primo de Rivera no podia comptar amb la fidelitat de l'Exèrcit, dimití. Fou derrotat per aquells que havien preparat el seu ascens: l'Exèrcit i el rei.

A la tardor de 1929, els problemes de la implantació d'una normalitat havien dividit el mateix govern. El règim polític de la Dictadura rebia el suport de l'Exèrcit i de la Corona, però, el 1929, l'Exèrcit i la Corona miraven cap una altra direcció. Fou la desaparició de la ajuda d'aquestes dues institucions, i no tant els atacs de l'esquerra, el que va condemnar el règim a la seva destrucció. L' any 1929 fou el de l'agonia de la Dictadura de Primo de

Rivera. A més, les dificultats econòmiques feren que la conspiració dels polítics i militars semblés més perillosa. Alfons XIII era molt conscient que la creixent impopularitat de Primo de Rivera implicava la Monarquia. El 29 de gener de 1930, el dictador abandonà el poder per la falta de suport de l'Exèrcit i perquè va comprendre que el rei volia que se n'anés.

El 30 de gener de 1930 es va instaurar el Govern Berenguer. La seva tasca consistia a arbitrar un retorn al govern constitucional sense fer perillar el rei. La seva fórmula era la constitució de 1876, que havia de ésser restablerta mitjançant eleccions lliures presidides per un govern neutral.

El 31 de gener de 1931, Berenguer anuncià eleccions a Corts; però, la situació política general a tot l'Estat davant aquesta convocatòria provocà la seva dimissió el 13 de febrer de 1931. Així, el 18 de febrer es va instaurar el Govern Aznar. La convocatòria d'eleccions municipals fou l'objectiu mitjançant el qual el govern tractà de guanyar-se la popularitat i l'acceptació per part de la opinió pública (2).

Les forces republicanes que incidien a Catalunya durant l'any 1930 es troben en la necessitat, igual com la resta de partits polítics, de reorganitzar els seus rengles després de la caiguda del general Primo de Rivera. Les opcions estratègiques del republicanisme català durant el 1930 eren les següents: en el marc del republicanisme de dreta hi ha la Dreta Liberal Republicana, secció catalana del partit Derecha Liberal Republicana, dirigit per Niceto Alcalà-Zamora, fundat el maig de 1930 i el seu cap a Catalunya era Felip de Solà i Cañizares; el 29 d'octubre de 1932, aquest partit va prendre l'acord d'incorporar-se

globalment a la Lliga Regionalista. En les opcions de centre, trobem el Partit Republicà Radical, d'àmbit espanyol, fundat a Santander el 6 de gener de 1908 per Alexandre Lerroux; la seva estratègia no catalanista el portà a no col.laborar amb els òrgans d'aproximació política dels partits republicans catalans de l'època. Acció Catalana, fundada el 4 i 5 de juny de 1922, que tenia per cap principal Jaume Bofill i Mates. Acció Republicana de Catalunya es constituí a final del període de la Dictadura, fruit d'una escissió d'Acció Catalana, que afirmava un programa republicà, liberal i d'esquerra i que tenia per principal fundador Antoni Rovira i Virgili. El Partit espanyol d'Acción Republicana, fundat el 1925, tenia un nucli polític a Catalunya de força més aviat escassa; el seu cap a tot l'Estat era Manuel Azaña. El Partido Republicano Radical Socialista, d'àmbit estatal, fundat el 1929 i que el seu líder era Marcel·lí Domingo, tindrà zones polítiques d'influència a Catalunya, fonamentalment a Tarragona i Tortosa. En el marc del republicanisme d'esquerra trobem l'Estat Català, fundat el 1922, amb caràcter separatista i insurreccional, que havia mantingut una certa activitat durant la Dictadura (complot de Garraf, fets de Brats de Molló), i estava dirigit per Francesc Macià. El grup de "L'Opinió" era una organització formada al voltant d'aquest setmanari, el primer número del qual aparegué el 18 de febrer de 1928, i aglutinava fonamentalment diverses figures d'intel.lectuals i de l'àmbit de la cultura entre les quals hi havia Joan Casanelles, Antoni Xirau, Pere Comes i Joan Lluhí i Vallescà.

El Partit Republicà Català fou constituït a Barcelona el 26 i 27 d'abril de 1917, i en el qual entraren la gran majoria de les entitats que havien format part de la U.F.N.R., en aquest moment es designà un Directori compost

per Layret, Marcel·lí Domingo, Gabriel Alomar, Alfred Perrenya i Antoni Estivill. El seu programa era hereu d'aquell de Pi i Margall, amb algunes modificacions: socialista per a la transformació de l'economia, i pel que fa al problema de Catalunya proclamà el fet de la nacionalitat catalana i el seu dret a una "plena autonomia política, administrativa i econòmica dins la República federal espanyola". El Partit Republicà Federal durant el llarg del segle XX assisteix a la seva progressiva desaparició i consegüent assimilació pels partits republicans; l'any 1930 és el moment de la pràctica destrucció del Partit Federal. Durant aquestes dates, els partits republicans catalans tracten de crear òrgans de relació i col.laboració entre ells; aquests foren l'organisme d'Esquerra Republicana de Catalunya (el gener de 1930), la Intel·ligència d'Esquerres, convertida més tard en Intel·ligència Republicana (el març de 1930), la Unió d'Esquerres Catalanes (el juny de 1930), i el Comitè Pro-Llibertat, nomenat després Comitè Revolucionari (l'octubre de 1930). Però, l'objecte d'estudi d'aquest apartat és la Intel·ligència Republicana.

El juliol de 1930, els republicans catalanistes de totes les tendències van acordar cooperar amb els republicans espanyols si aquests presentaven un front unit. El preu que posaven a la seva col.laboració era el d'una autonomia completa per a Catalunya com a primer dret reconegut d'una república victoriosa. El 17 d'agost de 1930, els dirigents republicans, socialistes i catalans firmaven el Pacte de Sant Sebastià. Aquest comprometia als grups republicans espanyols coaligats i a l'esquerra catalana a una acció conjunta. El bloc republicà acceptà les condicions de l'esquerra catalana. A més, l'octubre de 1930 es formà un Comitè Revolucionari. Aquest Comitè havia de ser el Govern Provisional de la Segona República (3).

A partir del 13 de desembre de 1929, i a causa de les dificultats econòmiques el periòdic "L'Opinió" va suspendre la seva publicació per temps indefinit. Però, malgrat els esdeveniments polítics, a Barcelona, el grup de "L'Opinió", i malgrat la temporal desaparició del seu òrgan periodístic, havia conservat la seva coherència i el seu ideari, i celebrava regularment reunions a l'Ateneu, amb l'assistència de Joan Lluhí i Vallescà, Pere Comas, Joan Casanellas, Antoni Xirau, Joaquim Ventalló, Pujol i Font, Xavier Regàs, Domènec de Bellmunt, Armand Otero, Moles i Caubet i d'altres. "Per a aquests homes, la fi de la Dictadura i la constitució del govern Berenguer -pel que suposa de confirmació de l'agonia del règim i de relativa atenuació de la situació repressiva- comporta la possibilitat de portar al terreny de la pràctica els postulats teòrics que ells han estat difonent i defensant al llarg dels dos últims anys, i de manera especial la necessitat d'un front comú de les esquerres burgeses i proletàries amb l'objectiu immediat d'instaurar la República" (4).

En el context polític de la Dictadura del general Berenguer, els homes del grup de "L'Opinió" es proposaren impulsar el que seria la Intel·ligència Republicana, aquest front comú de les esquerres burgeses i obreres per tal de portar a terme un canvi de règim. Així ho expressa Joan Casanelles: "Recollint aquest estat d'ànim, el grup de "L'Opinió", aprofitant que les portes de la llibertat de premsa i d'associació s'havien entreobert des que estava al poder el govern Berenguer, va creure que havia arribat el moment d'intentar la fusió de totes les forces d'esquerra. Entenia que no n'hi havia prou amb l'acord dels republicans i dels nacionalistes, sinó que calia també comptar amb els obrers, arribar a una entesa amb ells,

si és que realment hom volia organitzar una gran força política capaç d'enderrocar el règim i de substituir-lo en el govern (...). El grup de "L'Opinió" jugà un gran paper en el desenvolupament d'aquesta política. Fou des del seu setmanari que s'inicià i es forjà aquesta unitat, i s'aconseguí finalment de formar una nova estructuració política i revolucionària que portà la República l'any 1931" (5).

D'altra banda, el setmanari "L'Opinió", del 25 de juliol de 1930, en un article titulat "La veritat sobre intel·ligència d'esquerres", explicava el procés per a la formació d'aquest front d'esquerres obreres i burgeses, quan afirmava: (...) "Un cop acabada la dictadura, un nucli d'homes joves, de diferents ideologies polítiques i socials, treballadors i intel·lectuals, no inscrits a cap partit polític, i molts del quals havien posat el seu esforç en tots sentits en els moviments revolucionaris intents en els últims temps de la dictadura, es varen reunir i acordaren, essencialment, el següent:

"Que la dictadura havia demostrat la força extraordinària de la reacció; que existia una oportunitat de vèncer-la; que tenien el deure de contribuir a l'esforç que es fes per a obtenir-ho; que donada l'extraordinària divisió existent entre els homes d'esquerra només una acció conjunta fos dotada d'un programa mínim de govern, fins a la consecució del qual la unió fos mantinguda, evitant així els pactes que s'han fet entre organitzacions de diferents ideologies d'esquerra a base únicament del fet concret inicial i, per tant, de mútues deslleialtats immediament d'aconseguir el primer pas".

"Fixat l'objectiu, tractaren del procediment, i acordaren, en línies generals, convocar una reunió dels homes

més significats de cada partit i de les organitzacions obreres; exposar-los el pla; proposar-los les línies generals d'un programa mínim que es redactá; invitar-los, un cop aprovat aquest, i signar un manifest dirigit al país convidant-lo a sumar-se al moviment i crear un comitè de relació, procurant que estigués compost per individualitats que interpretessin tots els matisos, que cuidés de portar-lo endavant".

"Es parla, també, del problema de les signatures individuals o de partit i prevalgué el criteri de proposar que fossin individuals per les raons següents:

- a) Per l'existència de partits il·legals".
- b) Perquè els partits democràtics necessitaven un marge de llibertat per prendre acords col·lectius, molt més després de sis anys llargs de dictadura".
- c) Perquè moltes organitzacions obreres, com a tals, no podien fer una actuació política sostinguda i que cas de tenir èxit implicava una responsabilitat de govern" (6).

El març de 1930, tingué lloc la primera reunió en la qual assistiren la totalitat dels invitats, excepte Nicolau d'Oliver, d'Acció Catalana, Antoni Rovira i Virgili, d'Acció Republicana, i per Estat Català, en comptes d'assistir-hi Jaume Aiguader ho féu Josep Dencàs. L'acord de la reunió fou el següent: "Que cadascú parlés de la idea i de la reunió als seus afins o al seu partit o a la seva organització; que es parlés de ço acordat als que faltaven i que dintre d'un termini breu per a aconseguir això es convoqués una nova reunió" (7).

D'altra banda, Joan Casanellas explica d'aquesta manera l'acord de dita primera reunió: "Que la Dictadura havia demostrat una força extraordinària; que la seva ensorrada era evident; que existia una oportunitat per a

vèncer-la; que teníem el deure de contribuir a l'esforç que es fes per a obtenir-ho; que donada l'extraordinària divisió existent entre els homes d'esquerra, només una acció conjunta de tots ells podia triomfar; que calia que l'acció conjunta fos dotada d'un programa de govern fins a la consecució del qual la unió fos mantinguda, evitant així els pactes que s'han fet entre organitzacions de diferents ideologies d'esquerra a base únicament del fet concret inicial, i per tant, de mútues deslleialtats immediatament d'aconseguir el primer pas" (8).

A més, en aquesta primera reunió, "Lluís Companys, dirigint-se als obrers, digué que els polítics hi estaven naturalment conformes, ja que per aixó lluitaven en la política i que, al seu judici, l'èxit de l'empresa depenia de l'actitud dels obrers. Peiró, en primer terme, i després tots els altres obrers assistents, constestaren que, fent-se càrrec de les responsabilitats del moment històric que vivim, estaven disposats a portar el moviment en davant possant-hi l'esforç necessari" (9).

Al cap de poques setmanes, se celebrà la segona reunió general en la qual fou aprovat el programa presentat i fou nomenada una comissió composta per Rafael Campalans (de la U.S. de C.), Conrad Guardiola i Desideri Trillas (sindicalistes), Joan Lluhí i Vallescà i Antoni Xirau (del geup de "L'Opinió"), que s'havia d'encarregar de redactar el Manifest d'Intel.ligència Republicana. Sembla que el veritable autor del Manifest fou Rafael Campalans (10).

Després de tots aquests treballs, el Manifest d'Intel.ligència Republicana sortí al carrer. El setmanari "L'Opinió" el publicà el dia 2 de maig de 1930. Joan Casanelles comenta: "Per fi s'arribà a una coincidència que cristal.-

litzà en una "Intel.ligència Republicana", que es transformà més tard en una "Intel.ligència d'esquerres", front que aplegava tots els homes que havien combatut la Dictadura" (11).

Els signants del Manifest es podien classificar com a pertanyents a les següents organitzacions o agrupaments:

A la Unió Socialista de Catalunya: J. Aiguader i Miró (doble militància amb Estat Català), J. Aleu, Gabriel Alomar, R. Campalans, J. Fronjosà, F. Muntanyà, J. Mussoles, J. Mateu, J.M. Massip, E. Granier-Barrera, J. Xirau, Cosme Rofes, M. Serra i Moret, J. Viladomat.

Republicans Radicals: J. Alsamora, Amadeu Aragay, R. Caballeria, Eladi Gardó, A. Montaner.

Republicans: F. Cases i Sala, Lluís Companys, Ot Hurtado, E.B. de Quirós, J.L. Pujol i Font, E. Layret, Angel Samblancat, Joan Ors, A. Rovira i Virgili, A. Roca, J.Mies, A. Moles i Caubet, J. Valentí i Camps, A. Vilalta i Vidal, Abel Velilla, J.B. Vives, Edmond Inglésies.

Sindicalistes o de la Confederació: A. Borràs, Martí Barrera, Conrad Guardiola, J. Murtra, D. Trilles, J. Peiró.

Obreristes: Vicenç Botella, J. Viadiu, T. Tusó, A. Bernadó.

L'Opinió: Joan Casanelles, Joan Casanoves, F. Comes i Calvet, J. Lluhi i Vallescà.

De la Unió General de Treballadors: J. Jover.

D'Acció Catalana: Carles Soldevila, Ll. Nicolau d'Oliver, Domènec de Bellmunt, J. Ventalló, S. Vidal.

Les adhesions podien adreçar-se a qualsevol dels signants o directament a Antoni Moles i Caubet, Consell de Cent, 282, pral, i a Joan Casanelles i Ibars, Diagonal, 512, Barcelona (12).

Aquesta Intel.ligència d'Esquerres tenia un Comitè i un Secretariat permanent. Aquest estava confiat a Antoni Moles i Caubet i a Joan Casanelles. En el Comitè d'Intel.ligència d'Esquerres, hi estaven representades totes les tendències; el Grup de "L'Opinió" només hi tenia un representant, Pere Comes i Calvet. Aviat, Acció Catalana envià una carta al Secretari d'Intel.ligència d'Esquerres, Joan Casanelles, signada per Jaume Bofill i Mates, en la qual feia constar públicament el seu dissentiment amb la Intel.ligència. A partir d'aquí, fou iniciada l'entesa entre Acció Catalana i Acció Republicana (13).

En fer-se públic aquest Manifest d'Intel.ligència Republicana, de seguida rebé nombrosíssimes adhesions (14).

El contingut del Manifest d'Intel.ligència Republicana era una proclama en contra de l'ordre polític instaurat per la Dictadura i a favor de la instauració de una República Federal a l'Estat espanyol. En primer terme, constava d'un preàmbul que mostrava la situació política a l'Estat: "L'actual descomposició del règim, confessada crument per la figura de més alt prestigi dins les forces conservadores, planteja avui als homes d'esquerra, polítics i apolítics, de Catalunya i de tota Espanya, una qüestió de màxima gravetat".

"ningú no sap encara com es clourà el període constituent obert amb el cop d'Estat del 13 de setembre. Però l'angoixant incògnita que plana sobre el poble, ha transcendit ja a la consciència internacional, i tots veiem l'absoluta impotència de les mesures governamentals davant de la catastròfica traducció del fet en la progressiva desvalorització de la nostra unitat monetària" (15).

En segon terme, el manifest feia una anàlisi de la situació política a l'Estat i de la necessitat de sortir-ne

i de superar aquest estadi. En darrer terme, puntualitzava quin havia de ser el nou ordre polític a l'Estat espanyol, d'aquesta manera: "Davant la urgència de definir les posicions, per damunt dels partits i de les organitzacions -segurs, però, de no ésser desmentits ni pels fets ni pels homes- avantposant avui la nostra condició de ciutadans a tota altra adjectivació específica i amb plena consciència del valor del nostre compromís, declarem que estem disposats a treballar prèviament per assegurar un nou ordre polític que, instaurat sobre la condició suprema de la justícia, impedeixi definitivament tota subversió de poders i porti el país per les vies jurídiques indispensables al progrés dels pobles".

"Aquest nou ordre polític, la República Federal, pot definir-se sintèticament amb els següents punts bàsics:

"I.- Separació de poders."

"II.- Reconeixement a tots els ciutadans de la igualtat de llurs drets individuals i socials."

"III.- Reconeixement als grups federats, per llur expressa voluntat col·lectiva, la plena llibertat a l'ús de l'idioma i al desenrotllament de la pròpia cultura."

"IV.- Llibertat de pensament i de consciència. Separació de l'Estat i de l'Església."

"V.- Reforma agrària, amb parcel·lació dels latifundis"

"VI.- Reformes socials al nivell dels Estats capitalistes més avançats".

(...) "Conscients del nostre deure històric, fem, doncs una fervorosa crida als homes de bona voluntat de Catalunya i de tota Espanya, perquè facin coincidir el seu esforç cap a la instauració de la República Democràtica".

"Aquesta és ara la nostra paraula, condicionada només per la urgència de les circumstàncies. Si la nostra veu

no trobés el ressò cordial que aspirem a concitar, ens sentiríem deslligats del nostre compromís. Però la responsabilitat dels esdeveniments futurs cauria damunt dels altres. Barcelona, març de 1930" (16).

Joan B. Culla, en referir-se al Manifest d'Intel·ligència Republicana, conclou de la següent manera: "En definitiva, el Manifest d'Intel·ligència Republicana és la formulació programàtica -de llenguatge moderat i intenció tranquilitzadora- d'un amplíssim front antimonàrquic que comprèn des del centre fins als matisos més extrems de l'esquerra obrera, incloent elements de la C.N.T., tots els quals accepten d'ajornar la lluita pels seus programes màxims fins que hom hagi aconseguit l'establiment d'un règim republicà, democràtic i federal. Amb això semblen començar a concretar-se en realitats els postulats defensats amb insistència per "L'Opinió" des del febrer de 1928" (17).

Un cop publicat el Manifest d'Intel·ligència Republicana, el procés seguí de la següent manera: "Calgué abandonar les reunions generals per raons que tothom pot endevinar. Llavors, es nomenà una ponència de treballadors encarregada de gestionar que cada agrupament republicà i cada sector obrer designés un representant per tal de continuar discutint i estudiant els mitjans d'aplicació de l'ideari inserit en el Manifest. Amb això es realitzava el desig expressat en les reunions primeres, que a la intel·ligència en lloc de personalitats hi anessin les organitzacions eixit del Dr. Aiguader, del Dr. Pla i Armengol, dels radicals i altres. Pel Partit Republicà Català, però fent constar que no tenia la representació oficial del seu Comitè, vingué Lluís Companys; pel Partit Polític Obrer i Camperol, Botella; pels federals, Canda; pels radicals,

Eladi Gardó; pels d'Acció Republicana, el doctor Vilanova; per la Unió Socialista de Catalunya, Viladomat; pel Partit Socialista espanyol, Vidal; per la Confederació Nacional del Treball, un delegat presentat per Massori i substituït més tard per Magrinyà, i per la Unió de Joventuts d'Esquerra, Pere Comes. El Dr. Aiguader manifestà que hi venia personalment, sense cap representació, però que la seva organització ho sabia i ho aprovava".

"Acció Catalana fou convidada amb insistència per mitjà d'alguns dels seus homes més rellevants i no respongué oficialment al convit fins després de la interrupció de les tasques del Comité. Una vegada tinguérem la sort de rebre Carles Soldevila i una altra Josep Sunyol. Per cert que el propietari de La Rambla prometé tornar-nos la resposta del Consell d'Acció Catalana i fins passat un mes no la tinguérem, tal com hem dit".

"Semblava que les nombroses adhesions arribades incessantment animarien els representants de les tendències reunides i mourien els coll-freds a col.laborar en l'obra empresa. Res d'això (...)" (18).

Però, el projecte d'Intel.ligència d'Esquerres estava destinat a fracassar, i així succeí. L'acord no fou possible. Cada un dels agrupaments polítics que formaven part de la Intel.ligència la concebien d'una manera diferent. El doctor Vilanova creia que havia de ser per a fins electorals. Acció Catalana i Acció Republicana no volien fer una obra conjunta i evitaven inserir comentaris sobre això. La CNT volia que el projecte no tingués finalitats electorals. El Partit Republicà Català no acordà entrar a la Intel.ligència d'Esquerres. Estat Català no volia col.laborar amb el Partit Radical. Lluís Companys mostrava sempre una "bona voluntat que fou palesament inútil contra l'opo-

sició dels seus col·legues de partit i els obrers es desenganyaven cada dia més" (19).

Els polítics que estaven al voltant de "L'Opinió" foren els únics que defensaren el projecte d'Intel·ligència d'Esquerres fins al final, malgrat que el projecte no va reeixir. El setmanari "L'Opinió" analitzava de la següent manera les causes del fracàs de la Intel·ligència d'Esquerres: "I en realitat l'argument que els inactius donaven era banal. Segons ells, llurs organitzacions no podien consentir la submissió a una força superior perquè tenien compromisos concrets que ho impedien. En canvi, volien oblidar que els partits s'havien demostrat absolutament incapaces de lluitar contra la Dictadura de Primo de Rivera i que la Monarquia espanyola ens en portaria tantes altres com li convingués si la unió de tots no donava als treballadors i als anomenats intel·lectuals l'ocasió de batre's conjuntament contra qualsevol tirania. Davant d'aquesta veritat incontestable, el nostre representant intentà, secundat pels veritables elements d'acció, prescindir de les dues rèmores del catalanisme per a continuar l'obra iniciada amb el Manifest. Ni el Dr. Aiguader ni el propi Companys, afeblit per la lluita interna que havia d'aguantar, no foren partidaris d'excomunion esdevingudes necessàries al nostre entendre. No pogué fer-se més que crear la Secretaria permanent, confiant-la a la bona voluntat dels amics Moles i Casanelles, i per desviar el problema capital encaminaren el Comitè cap a l'acord de celebrar un acte monstre, un míting pro-amnistia de presos socials i exiliats en el qual prendrien part representants de tots els sectors d'Intel·ligència".

"De fet l'obra s'enterrava. (...). Fou endebades que "L'Opinió" publicués adhesions importantíssimes pel nombre

i la qualitat, demostrant que a Catalunya tots els esquerristes desitjaven el pacte menys els cabdills.(...) Realment era ben difícil l'empresa d'acostar ex-carlins, burgesos cap els sindicalistes i altres factors de l'extremisme (...)" (20).

Joan B. Culla, en fixar les causes de l'insuccés de la Intel.ligència d'Esquerres, defineix les següents: "Les causes del seu fracàs eren moltes: temor dels "aparells" dels partits a perdre una part de llurs prerrogatives, rovalitats personals, por dels grups més centristes a la forta presència obrera i a les seves possibles "audàcies" revolucionàries, que després no podrien controlar, deslleialtat de les dues Accions, que, a punt de fondre's en el Partit Catalanista Republicà, temien veure sorgir de la Intel.ligència una gran força capaç d'arrabassar-los l'hegemonia política que pensaven aconseguir, repugnància dels sectors nacionalistes a conviure políticament amb els radicals, recel d'aquests mateixos sectors davant del suposat espanyolisme del grup de "L'Opinió", promotor de la Intel.ligència, etc. En definitiva, l'aliança que hom pretenia era massa àmplia i heterogènia per a ésser viable, i totes les raons que acabem d'apuntar prevalgueren sobre el sincer desig d'unió d'una bona part dels militants de base" (21).

Notes al Capítol II apartat 1.-

- (1) El Manifest d'Intel.ligència Republicana.-
Sobre el Manifest d'Intel.ligència Republicana, vegeu cfr. Anna Sallés i Bonastre: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya i la lluita per l'autonomia.- (Tesi doctoral mecanografiada). (Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, juny 1981).- Capítol I.2: El grup de "L'Opinió" i la intel.ligència d'esquerres, pp 34 a 57; Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1-28-1936) Curiel Edicions Catalanes.- Barcelona, 1977.- Capítol I.2: El Grup de "L'Opinió" en el trànsit de la Dictadura a la República (1930-1931), pp 33 a 60.
- (2) Raymond Carr: Espanya (1808-1939).- Edicions Ariel.- Barcelona, 1969, p. 561 a 567; Gabriel Jackson: La República española y la guerra civil.- Princenton University Press.- México, 1967, p. 15 a 32.; Manuel Tuñón de Lara: La España del siglo XX.- Editorial Laia.- Barcelona, 1974. vol.1: La quiebra de una forma de Estado (1898-1931), pp. 151 a 281.
- (3) Raymond Carr: Espanya (1808-1939). ob. cit., p. 571.
- (4) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), ob.cit., p 33 i 34.
- (5) Joan Casanelles: Memòries.- (exemplar mecanografiat), p. 406 a 408.
- (6) "La veritat sobre intel.ligència d'esquerres".
"L'Opinió" 25 juliol 1930
- (7) "La veritat sobre intel.ligència d'esquerres".
"L'Opinió" 25 juliol 1930

- (8) Joan Casanelles: Memòries, ob.cit., p. 408 i 409.
- (9) "La veritat sobre intel.ligència d'esquerres".
"L'Opinió" 25 juliol 1930
- (10) "La veritat sobre intel.ligència d'esquerres".
"L'Opinió" 25 juliol 1930; Joan Casanelles: Memòries,
p. 411.
- (11) Joan Casanelles: Memòries,:p. 411.
- (12) "L'Opinió" 2 maig 1930; Joan Casanelles: Memòries,
p. 414
- (13) Joan Casanelles: Memòries, p. 420 a 424.
- (14) Aquestes adhesions foren les següents: Primera llista d'adhesions: col.lectives: Partit Republicà Radical Socialista; Partit Republicà Radical; Unió Nacionalista Republicana, de Tarragona; Joventut d'Acció Republicana, de Tarragona; Joventut Republicana, de Lleida; Partits d'Esquerra Republicana, d'Igualada; Ateneu Pi i Margall, de Vilaseca; Cooperativa Obrera Republicana, de Bellmunt (Tarragona); Comitè d'Esquerres, de Bellmunt (Tarragona); Diari "El Dia" de Manresa; Setmanari "Trellall"; Setmanari L'Opinió de Barcelona; Liga Antimonàrquica, de Madrid; Individuals: de Madrid, de Barcelona, de Palafrugell, de Girona, de Badalona, de Llagostera, de Suria, de Cabrera de Mataró, de Mataró, de Tarragona, d'Hospitalet, de Sant Fruitós de Bages ("L'Opinió" 9 maig 1930); Adhesions de Sant Feliu de Guíxols ("L'Opinió" 16 maig 1930); Adhesions de La Bisbal ("L'Opinió" 23 maig 1930); Adhesions de Barcelona, Centre Republicà Nacionalista del Vendrell (L'Opinió" 20 juny 1930); Adhesions de Montevideo, Buenos Aires, San-

tiago de Chile, Mendoza (República Argentina), Charata (República Argentina), Paraná (Provincia de Entre-Ríos, República Argentina) ("L'Opinió" 27 juny 1930)

- (15) "Manifest Intel.ligència Republicana". "L'Opinió"
2 maig 1930
- (16) "Manifest Intel.ligència Republicana". "L'Opinió"
2 maig 1930
- (17) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)
p. 37.
- (18) "La veritat sobre intel.ligència d'Esquerres"
"L'Opinió" 1 agost 1930
- (19) "La veritat sobre intel.ligència d'Esquerres"
"L'Opinió" 1 agost 1930
- (20) "La veritat sobre intel.ligència d'Esquerres"
"L'Opinió" 1 agost 1930
- (21) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1936),
p. 38.

2.- LA CONVOCATORIA DE LA CONFERÈNCIA D'ESQUERRES.-

Els polítics del grup de "L'Opinió" i molts d'aquells que havien estat implicats en el projecte de la Intel·ligència d'Esquerres consideraren que el fracàs d'aquesta Intel·ligència havia estat un insuccés en el marc de la política catalana general. D'aquesta manera, durant tot l'any 1930, els polítics del grup de "L'Opinió" fonamentalment, i altres polítics republicans d'esquerra catalana lluitaren amb força per aconseguir aquesta unió de les esquerres catalanes.

En aquest context polític, "L'Opinió" del 29 d'agost de 1930, publicava un article editorial (1) en el qual feia un plantejament paral·lel a aquell de la Intel·ligència d'Esquerres. Remarcava la gravetat de la situació política a l'Estat espanyol en aquests moments; l'estadi de crisi de la Dictadura i la possibilitat d'implantació de la República, el primer pas del qual havia estat el Pacte de Sant Sebastià; i la necessitat d'un programa mínim d'unió de les esquerres de cara a implantar la República, objectiu que havia assolit la Intel·ligència d'Esquerres. D'aquesta manera, dit article editorial remarcava: "El moment actual és de greus responsabilitats per a tots els homes de Catalunya i Espanya que senten la dignitat civil i aspiren a l'establiment d'un nou règim polític".

"Malgrat el marasme de les darreres mesades, dos fets es defineixen cada dia amb més claredat: La inestabilitat del Tron i la inestabilitat del seu Govern. La Corona no havia travessat mai un període tan crític com l'actual. Mai el seu Ministre Berenguer, durant la crisi de la seva

dictadura mansa, no havia trontollat tan fortament com trontolla. (...)"

"D'aquesta manera la qüestió torna a ésser plantejada igual que ho era el dia de la substitució del general Primo".

"Si les esquerres i demés elements antidinàstics es mantenen cohesionats i en actitud rebel, el triomf no es farà esperar".

"En contra d'elles no es podran dur a terme les eleccions, i si arribessin a tenir lloc serviriem només per accelerar el procés de la Revolució".

"Únicament degut a manca de cohesió de les esquerres ha estat possible al règim imperant de sostenir-se aquests darrers temps".

"El dia que es pugui emprendre una acció de conjunt la victòria serà segura. Ara bé, no n'hi ha prou d'establir la República; cal afermar-la i consolidar-la definitivament".

"Amb la darrera reunió de Sant Sebastià s'ha donat un pas considerable pel bon camí, però cal anar més endavant".

"Ja tenim una unió pública de les esquerres per a anar a una acció comuna. Però aquesta unió és encara imperfecta, per dos motius:

"Primer: perquè, en ella, encara no hi entren els elements proletaris, i segon: perquè no s'ha arribat a establir un programa mínim que tots es comprometin a defensar unànimement".

"Sense l'ajut dels obrers, l'establiment d'una República democràtica no és possible".

"sense un programa mínim, convingut lliurement i de comú acord, tampoc no és possible la victòria. L'endemà mateix de proclamar la República, començarien les discus-

sions que es convertirien tot seguit en disputes i, a la fi, en motiu de lluites i grans odis (...)"

"Només amb la unió lleial i indestructible de tots nosaltres es pot arribar sense violència a un canvi de règim."

"Només és possible el triomf de la República amb un programa mínim que tots ens hàgim compromès per endavant a defensar fins a la seva implantació i consolidació".

"És absolutament indispensable, doncs, d'elaborar i aprovar un programa mínim en el qual coincideixin totes les esquerres d'Espanya com havia intentat fer, ja fa molt temps, a Catalunya, la Intel.ligència d'Esquerres".

"Si aquesta Intel.ligència no hagués estat "sabotejada", ara els catalans aniríem al davant per comptes d'anar a remolc dels altres republicans d'Espanya" (2).

Els polítics del grup de "L'Opinió" decidiren fer una nova crida per a la unitat de les esquerres catalanes. Per aconseguir fer reixir el projecte la convocatòria no la faria directament el grup de "L'Opinió", sinó que la farien uns quants republicans independents, individualment, no com a membres dels partits a què pertanyien: Lluís Companys, Antoni Moles i Caubet, Edmond Iglésias, Ramon Noguera i Comet, Josep Ricart, Antoni Vilalta, Salvador Vallverdú i Ernest Ventós. Això "(...) puix que les dues controvèrsies sostingudes per a defensar la "Intel.ligència" eren massa recents i havien deixat certa amargor en alguns republicans i nacionalistes de bona fe. Volíem evitar tot el que pogués representar un obstacle per a aconseguir la unitat; (...)" (3).

Així, es llençà una nova crida en uns nous termes a les esquerres catalanes, però aquesta no fou feta pels polítics del grup de "L'Opinió", sinó que la iniciativa

explícita seria d'un grup de dirigents del Partit Republicà Català i republicans independents.

Els termes d'aquesta nova crida eren els següents: "senyor Director de "L'Opinió". Ciutat".

"Distingit correl·ligionari i amic:

"La liquidació que els problemes que a Catalunya i Espanya deixà plantejada la caiguda de la primera dictadura, ens donà el convenciment que tota reorganització de forces d'esquerra caldria orientar-se no en la reconstitució d'antics partits -com el Partit Republicà Català, per exemple- sinó en cercar una formació nova mitjançant la celebració d'una Conferència de tots els nuclis vertaderament esquerrans de Catalunya, amb la col·laboració dels elements nous nascuts a la vida política durant el període de la vergonya dictatorial, cercant així una estructuració democràtica d'aquestes forces d'esquerra avui disgregades i enfeblides per la manca d'unió".

"(...); volem, pel contrari, que de la Conferència en neixi en tot cas una organització democràtica que periòdicament es reunexi en Assemblea per a revisar actuacions i doctrines dels nostres dirigents i de la nostra comunitat".

"Per arribar a aquest fi, creiem necessària la reunió d'una conferència deliberant a Barcelona, Conferència que per assenyalar la seva iniciació democràtica, deu ésser convocada solament per algunes Entitats de Catalunya, però per a la qual contem amb l'adhesió de diversos homes representatius de les esquerres. A penes començada nostra tasca d'organització, contem amb la seguretat d'assistència dels senyors Marcel·lí Domingo, Joan Casanoves, J. Lluhí Vallescà, J.Ll. Pujol i Font".

"Ni el signar la convocatòria ni l'assistència a la

Conferència obliga ni compromet a acceptar els seus acords sinó que representa solament el desig d'intentar estructurar una veritable força esquerrana a Catalunya".

"Aquesta Comissió interina es permet, doncs, adreçar-se a aquest Centre, pregant la seva adhesió a la nostra idea i sollicitant la firma del Manifest adjunt per a convocar la Conferència d'Esquerres Catalanes".

(...)"La transcendència de l'actual moment polític fa necessària una actuació urgent. Per aquest motiu necessitem una màxima activitat per resoldre les qüestions d'organització, no dubtant que, per la vostra part, atendreu aquesta recomanació".

(...)"Fent vots pel pròxim triomf dels nostres ideals de Llibertat, ens plau oferir-nos de vosaltres com a amics i correl·ligionaris".

Signaven: Lluís Companys, A. Moles Caubert, Edmond Iglésies, R. Noguer i Comet, Josep Ricart, Antoni Vilalta, Salvador Vallverdú, Ernest Ventós (4).

Aquest nou manifest a les esquerres catalanes no contenia un programa mínim de govern, pel cas en què un moviment revolucionari pogués enderrocar la Monarquia, com havia fet la Intel·ligència d'Esquerres, sinó que era tan sols la convocatòria d'una Conferència d'Esquerres Catalanes per a estructurar una nova força política per a fer triomfar els seus ideals (5). Joan B. Culla assenyala que "les diferències entre el projecte de Conferència i la fracassada Intel·ligència eren grans i, a més, deliberades. En primer lloc en llur origen formal: l'intent del març havia estat una iniciativa gairebé exclusiva dels dirigents de "L'Opinió", sorgida molt de dalt a baix i, per aixó, hom havia volgut veure-hi intencions hegemòniques del grup; ara, en canvi, hom havia tingut més cura

de les aparences i, almenys oficialment, es tractava d'una "convocatòria aliena a cap partit dels existents, feta d'una manera democràtica, o sigui, pels centres i militants d'esquerra de Catalunya sorgida de la base. De manera molt especial, la Intel.ligència i la Conferència es diferenciaven per llur amplitud i per llurs finalitats. Encara que el manifest es dirigís també "als treballadors", l'octubre de 1930 hom no pretenia ja -hauria estat impossible- integrar totes les forces obreres organitzades i les esquerres burgeses en un bloc, l'objectiu del qual fos enderrocar el règim, presumiblement per la via revolucionària, sinó només reunir els grups republicans i nacionalistes burgesos en un nou partit polític, amb una organització i un programa únics, que propugnés també la implantació de la república, però decantant-se per la via electoral. En lloc d'un front únic revolucionari, el que hom projectava era un ampli partit social demòcrata català, de signe federalista i capaç de mantenir relacions amistoses amb les organitzacions obreres. Aquestes, decebudes per la trista fi de la Intel.ligència -especialment la CNT, que havia reaccionat amb la gran vivesa davant del compromís "polític" de Peiró- no estaven disposades a més" (6).

Enric Ucelay Da Cal opina respecte el projecte de la Conferència d'Esquerres Catalanes el següent: "Els de "L'Opinió" en el seu entusiasme i inexperiència, havien intentat de cremar etapes i convertit l'experiència conspirativa en una realitat política explícita. Davant de l'enderrocament de la Intel.ligència Republicana, els "Lluhins" intentaren la reconversió a una Intel.ligència d'Esquerres. La iniciativa no fruirà, però, partint de les adhesions d'agrupacions comarcals a la intel.ligència,

serà discretament assumida per homes vinculats a P.R.C. com Vilalta, Moles, Ventós, Vallverdú, donat que el antic Partit Republicà Català tenia molts més enllaços amb els caps polítics de comarques, i davant d'això "L'Opinió" assumirà un paper d'estret suport, sobretot a partir del començament d'octubre de 1930, quan aquesta iniciativa unitària es converteix en la convocatòria d'una gran "Conferència d'Esquerres Catalanes" (...). La sortida de la temptativa no reeixida de la "Intel.ligència" seria la concreció progressiva d'una àmplia proposta per la formació d'un partit reformista i social democràtic petit burges, sorgit de les diferents tendències del republicanisme català, basat en un funcionament coordinat amb el republicanisme espanyol i amb la CNT, entenent-la com a força a nivell de l'estat". (7)

"L'Opinió" del 17 d'octubre de 1930 convocava, per primera vegada, la Conferència d'esquerres catalanes a celebrar a Barcelona en aquest mes d'octubre i en el lloc i data que oportunament s'anunciaria. El text del reglament de la Conferència d'esquerres catalanes era el següent: "Entenem que les forces polítiques d'esquerra de Catalunya necessiten una organització i actuació essencialment democràtiques. Per a obtenir-ho cal que tots els components de l'organització tinguin una intervenció directa i constant en l'orientació, control de conducta i propaganda de la força política que es creï".

"La Conferència que convoquem no pressuposa l'adhesió a priori per part dels assistents als acords que es prenguin, sinó que, éssent una Assemblea deliberant, cada un dels assistents podrà proposar i discutir i votar els acords que es formulin, i finalment, acceptar o refusar les conclusions que la Conferència adopti".

"Les Entitats invitants confien que tots els agrupaments i homes que sentin o representin aquesta ideologia esquerrista, acudiran a la Conferència convocada. (...)"

"La Comissió Organitzadora de la Conferència, formada per representants de les Entitats signants, com ja farà públic en el moment oportú, prepara en forma de Ponències encarregades a representants dels diferents matisos de la Democràcia Catalana, l'estudi dels punts essencials de Doctrina, Organització, Programa de realització immediata, Disciplina i Direcció, per tal que l'Assemblea pugui treballar i manifestar-se amb una base ordenada de discussió".

"En definitiva, volem que les esquerres de Catalunya estructurin democràticament una força política prou eficient per a fer triomfar els seus ideals: Així es podria valoritzar la força que la unió de tots representa per a obtenir el triomf de la Llibertat individual i col·lectiva, i de les més avançades realitzacions que en l'ordre social, religiós i econòmic corresponguin a l'estat d'evolució del nostre poble. Al mateix temps que aspirem a promoure una consciència democràtica en la massa que la faci intervenir, orientar i dirigir directament la lluita per als seus ideals, aplicant els seus esforços a finalitats més superiors i espirituals que les merament electorals, secundàries en definitiva".

"En nom, doncs, d'aquestes idealitats, ens permetem de convocar totes les forces democràtiques de Catalunya, demanant-los la seva adhesió i assistència a la Conferència projectada. Ens dirigim, també, a la joventut i, especialment, als treballadors de les nostres ciutats i del nostre camp. Desitjaríem que cap matís ni cap estament deixés de fer sentir la seva veu i les seves aspiracions

en la Conferència. D'aquesta manera l'obra a realitzar seria més àmplia i més fecunda".

"Les adhesions, des d'aquest, es reben a l'estatge de la Comissió Organitzadora, instal·lada en el Centre Republicà Català del districte V, carrer Hospital, 112, primer, primera".

"Un cop rebuda l'adhesió, anirem comunicant-vos més detallades instruccions respecte a la Conferència" (8).

Els polítics del grup de "L'Opinió" van fer una campanya amb insistència a favor de la Conferència d'Esquerres Catalanes. Acció Catalana i Acció Republicana rebutjaren adherir-se a aquesta nova crida. La Unió Socialista de Catalunya no hi assistiria com a partit, sinó que els seus dirigents hi serien presents com a observadors actius. Però va haver-hi oposició activa per part dels elements nacionalistes. D'una banda, del sector d'Estat Català encapçalat per Jaume Aiguader, i, de l'altra, d'una sèrie de centres, entitats i associacions de Barcelona, com "La Falç", "Els Nétts dels Almogàvers" de Sant Martí, Sang Nova de Sants, L'Avenç Obrer de Sant Andreu -el dirigent d'aquesta entitat era Josep Dencàs-, etc., que no formaven part d'Estat Català, però que seguien en Macià i el seu pensament polític era un nacionalisme radical. D'aquesta manera, "per a aquestes organitzacions, formades per elements joves, d'una classe mitja molt proletaritzada- dependents del comerç i de la indústria, empleats de banca- que abocaven tot el seu radicalisme en l'aspecte nacionalista, però amb concepcions socials poc avançades, el grup de "L'Opinió", promotor de la Conferència, resultava sospitós d'espanyolisme i, a més, els seus membres eren "senyorets de casa bona que parlaven molt dels obrers, però ells no havien treballat mai", intel·lec

tuals més o menys sincerament esquerrans, però molt poc catalanistes". (9)

Jaume Aiguader i Miró, portaveu en aquest moment de l'Estat Català, malgrat el seu pronunciament per la no assistència a la Conferència d'Esquerres, es definia fermament en contra de la Monarquia i a favor de l'adveniment de la República. En un article en el setmanari "L'Opinió" (10) ho assenyalava de la següent manera: "Dues tècniques s'enfronten en aquest moment. Una, la de concòrdia amb la Monarquia i tot el conservadurisme i reaccionarisme espanyol; l'altra, la de la col.laboració lleial i franca amb els qui senten la necessitat i es creuen que tenen la misió de capgirar la vella estructura de l'Estat espanyol".

"La primera ja sabem on ens mena: a la Dictadura. Hi menarà tantes vegades com s'assagi. (...) En la segona tècnica, la de la Revolució, existeixen les màximes possibilitats. És una bafarada de justícia que puja de baix i nosaltres, que estem a baix, som cridats a l'Assemblea amb totes les prerrogatives. Té l'aval de la lleialtat al poble i té, a més, la dignitat de la lluita ensenyant el pit i actuant a plena claror".

(...) "Com hem dit, potser no es presentarà mai més cap altra època i ocasió tan propícia per a Catalunya. Com tampoc no es presentarà a l'esperit liberal per a resoldre el seu plet per sempre. Si totes les possibilitats actuals fallen, si l'home que es sent ciutadà (...) surt decepcionat i fastiguejat, no quedarà a la nostra terra més que les lluites socials i els homes liberals i els patriotes hauran perdut el darrer instant d'instaurar el seu ideari amb la màxima puresa. Fallat aquest instant, ja no podran enrolar ningú en terres catalanes, sense su-

peditar els seus amors a la brega social, que serà l'única que mourà els homes".

"Qui ara no s'arreglera i disciplina, és un mal català i un mal liberal. (...)"

"Homes i mitjans per a la lluita és el que necessitem. Les excuses són deserció" (11).

D'altra banda, Jaume Aiguader i Miró exposava en un article a "L'Opinió" (12) per què l'Estat Català no assistiria a la Conferència d'Esquerres. Els motius que explicitava era que l'Estat Català tenia un ideari i una actuació pròpia, i aquesta organització no podia oblidar aquest ideari i exposar-lo a l'aprovació d'una Assemblea multifacètica (13). D'aquesta manera, afirmava: "Parlem-ne, de la Conferència de les Esquerres Catalanes. Estat Català fou invitat pels organitzadors a assistir-hi i el nostre delegat a la reunió preparatòria exposà amb tota sinceritat la nostra manera de pensar en aquest assumpte. Estat Català té un ideari concret. Avui tothom es perfila aprofitant l'esclletxa que deixà el Govern Berenguer -esclletxa perillosa i el camí més recte que mena al jutjat i a la presó, perquè la voregen els mateixos procediments i codis que decretà la dictadura. Estat Català pot ben estalviar-se aquesta tasca perquè durant la dictadura no desà els seus ideals ni esperà la tolerància governativa per a definir-se ni estructurar-se. I tant com els ideals, tothom sap com ha estat viva i intensa la seva actuació durant les hores calamitoses".

"Aquest ideari concret, que té un to heroic i determina que la presència dels seus homes sigui una vibració de revolta, no podia exposar-lo Estat Català a l'aprovació d'una assemblea que encara que molt respectuosa, era integrada per elements que no estaven sota la seva disci-

plina. Ens ha costat massa sacrificis mantenir-lo per a subjectar-lo a una intervenció estrangera. I malgrat que se li garantia la possibilitat de retirar-se si els demés no es conformaven amb el seu ideari, cavallerosament no podia acceptar aquesta posició per excessivament còmoda".

"Per aquestes raons no anem a la Conferència. Però la trobem un encert i fem vots sincers perquè reïxi. I fins creiem que, donada la qualitat de molts dels elements que la intervenen, si sabem imposar el seu pensament, la separació de les dues forces, serà tan petita, que podran actuar ben mancomunades i amb perfecta companyonia" (14).

A més, Jaume Aiguader i Miró en un nou article a "L'Opinió" (15) confirmava la seva posició anterior que l'Estat Català es quedaria al marge de la Conferència d'Esquerres: Argumentava la impossibilitat de trobar un nou ideari que aglutinés tots els agrupaments polítics que coincidien a la Conferència d'Esquerres, ja que cadascun d'ells ja tenia una ideologia molt definida. D'aquesta manera, assenyalava: "Molt bé, uniu-vos uns amb els altres amb els altres amb llaç més ferm i més sincer i més lleial que les cent i una fusions anteriors. Però uniu-vos més fermament i més sincerament amb el sentit de l'època i amb l'espiritualitat del poble que fora del casinet i del grup va fent la seva vida. Nosaltres els homes d'Estat Català, entestats en "una idea tan noble com difícil" -i és la seva noblesa qui ens farà suportar i vèncer les dificultats-, i que fem la vida de carrer, que som gent de carrer i ens barregem amb les multituds catalanes, i els hi prenem els pols a cada moment, i sabem com respireu i per on respireu, esperem els vostres acords

i si són ben fidels a les multituds, no estarem tan lluny els uns dels altres que no ens poguem avenir".

"Però, mentrestant, amics que heu organitzat aquesta Conferència, cal que poseu les coses ben clares. És que anem a deliberar respecte les coses que teniu de fer? Després de tots els tràngols passats, ¿encara teniu d'interrogar-vos els uns amb els altres respecte el vostre comportament? No crec que sigui això el què us proposeu; tots tenim un criteri format, sou homes d'intel·ligència desperta i no espereu, segurament, que el vostre veí us assenyali el camí dret. Penso i tot, que potser perquè el creieu saber massa, no heu trobat, com diu en Pujol i Font, el partit on allistar-vos".

"No aneu a deliberar ni a discutir, perquè si us ho proposéssiu són tant cabdals els termes que per tenir-los ben determinats en teniu per molts estona: a més, sortiríeu més desfets que abans; en afers ideals no pesa la llei de majories. El que us proposeu de veritat és unir-vos, com aconsella l'editorial de "L'Opinió". Molt bé. Però jo ús diré amb tota franquesa que hi ha moltes coses mortes i en principi o en plena putrefacció en alguns dels escamots que inviten a la confabulació" (16)

D'altra banda, Joan Lluís Pujol i Font publicà un article a "L'Opinió" (17) en el qual feia una apologia sobre la necessitat del projecte de la Conferència d'Esquerres Catalanes. Argumentava sobre l'estructuració d'una força política nova, democràtica i renovadora per sobre de les agrupacions polítiques particulars que hi coincidien. Així, assenyala: "Tot just convocada la Conferència d'Esquerres, que ja ha assolit un fort èxit d'expectació i d'adhesions. La causa d'aquest èxit no pot ésser altres, que respondre la idea de la Conferència a

una necessitat viva i peremptòria. Passats els set anys indignes de dejuni polític, s'ha despertat arreu de Catalunya, la voluntat ciutadana d'èsser part activa en el regiment de la cosa pública".

(...) "Amb una clara comprensió, amb un instint polític superior a la de molts pseudo-personalitats, hom ha acollit i acceptat amb goig, totes les temptatives fetes per tal d'aconseguir aquesta força orgànica poderosa, rectora de l'autèntic sentiment esquerrà i responsable democràticament".

"(...) Per sobre dels criteris particulars, (...), ens cal crear l'organització que sota el signe de la llibertat i de la justícia realitzi la tasca fecunda indispensable per la dignitat i per la vida mateixa del nostre poble".

(...) "Fora desconèixer la psicologia humana creure que una d'aquestes esmentades fraccions, podria xuclar les altres i llavors realitzar la Conferència, o una Assemblea. Cap de les altres s'avindrà, i amb raó, a deixar d'existir per anar a discutir en el si de les altres. El que cal, és que en un peu d'igualtat, sense impositcions de ningú, sense superioritats de ningú es vagi a deliberar i a discutir i a realitzar aquesta tasca tan urgent. Les entitats i els partits esquerrans que han acordat no assistir a la Conferència, davant la magnitud de la mateixa, poden honrosament tornar del seu acord. Seran acollides amb tots els honors, i respectades totes les jerarquies. Podran encara prendre part en les ponències, en l'organització."

(...) "Realment, no deu ésser una fracció la que convoqui; l'obra ha d'èsser de tots plegats".

"Aixó ha estat vist tan clar, que les forces repu-

blicanes més importants de Catalunya, davant la incapacitat que per a copsar les necessitats del moment han mostrat la majoria de fraccions barcelonines, han convocat elles mateixes la Conferència d'Esquerres Catalanes".

"Podem dir sense exagerar, qua a la Conferència, estaran representades les forces més importants de Catalunya en el camp de les esquerres. (...). Què quedarà fora de la Conferència, amb força provada, tradició lleial, i arrels esquerranes de Catalunya? No significarà la Conferència, un veritable Congrés de la política d'Esquerra Catalana? No seran els acords que prenguin, d'una alta i viva ressonància de l'esperit liberal, republicà, justicier de Catalunya"? (18).

El restabliment de les garanties constitucionals decretada pel Govern Aznar va fer possible la tornada de Francesc Macià a Catalunya. El 22 de febrer de 1931, aquest polític acabava els seus set anys d'exili arribant a Barcelona. La situació de les organitzacions polítiques republicanes quan Macià entrà a Catalunya era la següent: el Partit Republicà Català, de Lluís Companys; el grup de "L'Opinió"; el Partit Catalanista Republicà i el Partit Radical (19).

En aquest moment de l'arribada de Francesc Macià a Catalunya va cobrar importància la imminent celebració de la Conferència d'Esquerres. A "l'Opinió" del 6 de febrer de 1931 s'hi publicà una nota (20) en la qual s'incidia en aquesta problemàtica. Dita nota remarcava: "La Comissió organitzadora de la Conferència d'Esquerres ha pres l'acord de celebrar-la immediatament que s'hagi obert el període electoral, si és que aquest moment arriba i existeixen les garanties constitucionals indispensables pel seu normal funcionament. D'aquesta manera, la democràcia catalana podrà aprofitar pels seus ideals els dies que la reacció destini a representar la comèdia electorera que tant es pensa que

deu ajudar el manteniment de la Monarquia" (21).

D'altra banda, en aquests moments, els sectors republicans catalans es pronunciaven amb força a favor de la República i en contra de la Dictadura; havíem fet una presa de posició ferma davant del problema català, l'exponent més important del qual era el pacte de Sant Sebastià; i propugnaven una solució de l'autonomia de Catalunya en el marc de la República espanyola. Així ho expressava un article editorial de "L'Opinió" (22), d'aquesta manera: (...) "Ens trobem, doncs, davant d'un fet nou, Catalunya ha plantejat el seu problema a la democràcia espanyola, i aquesta, en lloc de mostrar la impermeabilitat de la monarquia i de la reacció, ha obert els braços, en un ampli gest de concòrdia, i accepta i propugna la solució autonòmica, dintre el marc d'una República espanyola. Tots els partits catalans, excepte la dinàstica i reaccionaria Lliga Regionalista, han fet seus els termes generals de l'acord. Això vol dir que Catalunya té avui una política nacional ben clara i definida. Quina és?"

"La política nacional de Catalunya en els moments actuals, política d'esquerra en el sentit liberal i democràtic d'aquest mot, està determinada per la conveniència de posar el seu esforç per a assolir que la democràcia espanyola triomfi en la lluita que té plantejada amb la monarquia. I això perquè segons els compromisos contrets per persones de la més elevada categoria moral, com ho són tots els del pacte de Sant Sebastià, el triomf de la democràcia espanyola significa el triomf de l'autonomia de Catalunya" (23).

En arribar Francesc Macià a Catalunya, l'Estat Català es trobava sense cap objectiu a aconseguir. Aquesta organització havia fracassat en els diversos intents de col·labora-

ció amb altres partits polítics catalans. Fins i tot una crida de Francesc Macià per la unió de les forces polítiques catalanes no va reeixir. Aquesta crida deia: "Jo llenço aquesta veu a Catalunya i demano als partits netament catalans que no la silenciïn, sinó que ho responguin i es proclamïn clarament en el sentit que jo proposo, que no és pas pel partit que jo presideixo, sinó per tot Catalunya. Tot, menys que Catalunya doni la sensació que només saben unir-se els qui treballen per Espanya". (24). Però Francesc Macià ben aviat va comprendre que l'objectiu polític a assolir era acceptar i unir-se al projecte de la Conferència d'Esquerres. D'aquesta manera, es produí un important apropament entre Francesc Macià i els polítics del grup de "L'Opinió". Tot aquest procés d'unió d'aquests partits republicans i nacionalistes, Joan B. Culla ho explica així: "Aquesta és la "doble intel·ligència": d'una banda, la perspicàcia de Macià de valorar -cosa que els seus lloctinents (Aiguader) no havien fet- la validesa política de la Conferència i dels seus promotors (el grup de "L'Opinió" i Companys), per damunt de les diferències ideològiques; de l'altra, la intuïció dels homes de "L'Opinió" de copsar la força aglutinant i mobilizadora del líder d'Estat Català. D'aquesta doble comprensió naixeria l'Esquerra Republicana de Catalunya, però abans calia encara vèncer algunes resistències, conseqüència de les diferències ideològiques que separaven els diversos grups" (25).

"L'Opinió" del 13 de març de 1931 publicà un manifest d'Estat Català, signat per Francesc Macià, que apareixia per suplir la manca de programa d'aquesta organització (26). Les línies directives i fonamentals d'aquest manifest havien ja aparegut en un article editorial de "L'Opinió" (27) del 27 de febrer de 1931. Aquest contestava a les preguntes de

quins propòsits tenia la organització d'Estat Català i quin era en aquests moments el seu pensament polític. Així, afirmava: "L'Estat Català es proposa crear una força social i política, millor que un partit, que amb un esperit amplament renovador, resolgui els nostres plets locals, íntimament humans, i als quals no ens podem substreure, perquè ells omplenen tot el nostre viure quotidià, i resolgui encara aquells altres dolors que epl fet de planar per damunt de tots els homes, tenen un caràcter universal."

"El més punyent d'aquests locals, és la llibertat de Catalunya". (...)

"La llibertat de Catalunya ha d'ésser obra d'un profund capgirament que elimini els elements que li són hostils: monarquia, institucions i organismes conservadors i reaccionaris".

"L'Estat Català, en aquest sentit, serà intransigent contra aquests elements, tant com serà lleial a l'esperit i a la tàctica alliberadora. I aquesta intransigència revolucionària la unirà de bon grat a les forces esquerranes, i obreres de Catalunya i de tots els altres pobles oprimits per l'Estat monàrquic espanyol, amb les quals està disposat, com sempre, a crear una activitat conjunta per la fundació d'una àmplia confederació, lliure i voluntària, de pobles ibèrics."

"La voluntat de Catalunya la volem com un instrument per a implantar una llibertat i una justícia dins de Catalunya. L'Estat Català vol per a Catalunya totes les llibertats civils: plena democràcia, amb llibertat de premsa, llibertat de consciència, llibertat de cultes, separació de l'Església de l'Estat, anul.lació de jurisdiccions especials ensenyament obligatori i gratuït, establiment del jurat..."

"(...) L'Estat Català sempre ha agermanat la llibertat

de Catalunya amb la necessitat de reparar l'actual injustícia social, i entén que seria malaguanyat el sacrifici que es fes per assolir-la, si no podia portar també un règim de justícia als nostres obrers."

"L'obrerisme no vol generositat sinó justícia. Vol la valoració del treball com la més alta jerarquia humana, i a base del reconeixement d'aquesta jerarquia, establir una societat disciplinada. L'Estat Català se sent sincerament obrerista i es proposa amb el seu ideari escampar aquesta concepció nova del món, que propugna pel reconeixement del treball com la més alta jerarquia humana, entre els nostres pagesos ensems que cercar la col.laboració dels seus sentiments i de les seves necessitats, i traspuar aquesta mateixa concepció entre la classe mitjana, cada dia més proletaritzada com més se sent menyspreada, vençuda i dominada pel capitalisme".

"L'Estat Català anunciarà aquest programa -les línies generals del qual queden dites- en un manifest que adreçarà al poble de Catalunya així que la llibertat d'expressió hagi estat restablerta, quan hagin quedat cessants els censors i els delegats de l'autoritat, que no tenen altra missió que perseguir els ciutadans que es reuneixen (...)"

"L'Estat Català celebrarà una Assemblea en la qual serà estructurada la seva organització, que ja es pot pronosticar que serà vasta, en qual Assemblea, a més a més de reforçar i concretar els punts doctrinals del seu programa, serà regulada la intervenció dels components de la força d'Estat Català prop del Comitè directiu en forma que hi hagi sempre un control a l'hora que una responsabilitat de tota l'organització, abans de prendre determinacions decisives".

(...) "L'Estat Català, un cop estructurada la seva or-

ganització, es proposa assistir a la Conferència d'Esquerres Catalanes que hi ha anunciada, per col.laborar a l'organització de la democràcia catalana, sempre que aquesta Conferència vagi precedida, d'una declaració de principis de franca catalanitat, i sempre que els elements que hi assisteixin, estiguin deslligats o prometin deslligar-se, en cas d'avinença, de tota disciplina amb els partits espanyols, i no acceptin altres contactes que els que ordenin els òrgans directius i les assemblees" (28).

En aquest projecte de manifest s'exposaven com a línies fonamentals que l'Estat Català es proposava crear una força social i política que resolgués els plets locals a Catalunya. El principal d'aquests era l'aconseguir la llibertat de Catalunya, i després tenir una activitat conjunta amb els altres pobles orpimits per l'Estat monàrquic per a la creació d'una àmplia confederació, lliure i voluntària, de pobles ibèrics. L'Estat Català volia per a Catalunya totes les llibertats civils. A més, volia reparar la injustícia social i portar un règim de justícia als obrers de Catalunya: "L'obrerisme no vol generositat sinó justícia. Vol la valoració del treball com la més alta jerarquia humana". En darrer terme, l'Estat Català es pronunciava perquè, un cop estructurada la seva organització, es proposaria assistir a la convocada Conferència d'Esquerres Catalanes.

Francesc Macià a l'any 1930 era el símbol del nacionalisme català durant el segle XX. Fou tinent coronel d'enginyers militars de carrera, i en 1906 cessà en el carrèc per presentar la seva candidatura en el marc de la Solidaritat Catalana pel districte de les Borges Blanques. Durant els anys de 1910 a 1914 estigué a prop del republicanisme de la U.F.N.R. El 15 de gener de 1919 es constituïa el partit Federació Democràtica Nacionalista (29), format al voltant

de la figura de Francesc Macià. El 2 de febrer de 1919 aparegué el programa polític de la F.D.N., que era fruit d'un procés de radicalització operat dins el catalanisme, sorgit a partir de l'existència de sectors descontents de la moderació de la Lliga Regionalista que aglutinava diversos sectors de la petita burgesia i la classe obrera, escampats en diferents organitzacions nacionalistes i republicanes, a l'entorn d'un programa independentista. La F.D.N. participà en la Conferència Nacional Catalana (abril 1922) de la qual es constituí Acció Catalana, però en no ésser acceptada la proposició de Francesc Macià de crear un Estat Català, se'n separà abans que la Conferència arribés a cap solució. Poc després fundava l'organització d'Estat Català amb un programa de catalanisme radical. En el moment del cop d'Estat del general Primo de Rivera s'exilià a França, i des d'allà planejà diversos intents de insurrecció per a l'alliberament de Catalunya, com fou el complot de Prats de Molló del 1926. En el seu primer exili i a l'Havana fundà el Partit Separatista Revolucionari de Catalunya -del qual era president- i aprovà la constitució d'una futura República Catalana (setembre - octubre de 1928). En caure la Dictadura del general Primo de Rivera (gener 1930), i en el context d'una important campanya a favor de l'amnistia, Francesc Macià arribà il.legalment a Barcelona pel setembre de 1930. Fou detingut i tornar a l'exili. Finalment, en caure el general Berenguer, retornà a Catalunya del seu segon exili el 22 de febrer de 1931. Després de la convocatòria de la Conferència d'Esquerres feta per uns quants republicans independents i no com a membres de partit -el grup de "L'Opinió" i el Partit Republicà Català-, l'organització d'Estat Català no s'havia unit a aquest projecte. Però, en arribar a Catalunya Francesc Macià va valorar la importància

del procés de la Conferència d'Esquerres i l'eficàcia que l'Estat Català s'hi integrés. D'altra banda, Francesc Macià, al capdavant de la Conferència d'Esquerres, aportava a aquest projecte el símbol del nacionalisme català d'aquells moments (30).

En fi, era urgent convocar la Conferència d'Esquerres Catalanes. La Comissió organitzadora d'aquesta composta per Joan Lluhí i Vallescà, Joa Lluís Pujol i Font, Antoni Vilalta i Vidal, Ernest Ventós i Joan Casanelles, després de consultar Francesc Macià, Lluís Companys i els representants que havien designat les comarques: Josep Andreu i Abelló, Juncosa Irla, Ricard Palacín, Petxené, Miquel Santaló i Parvorell i Joan Ventosa i Roig, convocaren la Conferència d'Esquerres Catalanes per als dies 17, 18 i 19 de març. El 21 de març de 1931 començava el període electoral i no es podia esperar més, però, al mateix temps, materialment no es podia fer abans (31).

Joan Lluís Pujol i Font, en un article a "L'Opinió"(32), explicitava quin seria el marc de la Conferència d'Esquerres Catalanes: D'aquesta manera, assenyalava: "Sortosament, la Conferència d'Esquerres congregarà les forces tradicionalment liberals, republicanes, laiques, socialitzants de tot Catalunya, Partit Republicà Català, L'Opinió, la part d'Acció Republicana separada de Rovira i Virgili, els homes de la Unió Socialista de Catalunya, i aquesta gloriosa organització anomenada Estat Català fondrà i donarà vida, indiscutiblement, per necessitat i per lògica política indefugible, a una esquerra purament catalana, disposada a les enteses que les circumstàncies assenyalin com a convenientes, amb els homes lliures de tot el món, amb solució de neta liberalitat en els problemes de consciència, amb un ample contingut social, però sense confusions amb els partits comunistes, tam

bé respectables, però l'ideari dels quals no compartim".

"L'estructura d'aquesta nova força haurà d'ésser democràtica des de la seva naixença mitjançant la intervenció dels nuclis comarcals en la direcció de la política general, i per la força dels acords presos en les assemblees locals, comarcals i nacionals obligatòries per a la formació i revisió de programa i examen de l'actuació dels representants a les corporacions públiques" (33).

Notes al Capítol II apartat 2.-

- (1) Editorial "El moment polític actual". "L'Opinió"
29 agost 1930.
- (2) Editorial "El moment polític actual". "L'Opinió"
29 agost 1930.
- (3) Joan Casanellas: Memòries, p. 464.
- (4) "L'Opinió" 17 octubre 1930
- (5) Joan Casanellas: Memòries, p. 464-465
- (6) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1936),
p. 48.
- (7) Enric Ucelay Da Cal: La formació d'Esquerra Republi-
cana de Catalunya.- "L'Avenç", (núm. 4), juliol-agost
1977, p. 62
- (8) "Conferència d'esquerres catalanes". "L'Op." 17 octu-
bre 1930
- (9) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1931),
p. 50
- (10) J. Aiguader i Miró: "Tothom té de formar". "L'Opinió"
31 octubre 1930
- (11) J. Aiguader i Miró: "Tothom té de formar" "L'Opinió"
31 octubre 1930
- (12) J. Aiguader i Miró: "La conferència de les esquerres
catalanes". "L'Op" 21 novembre 1930.
- (13) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat.-
J. Vila Fontserè Impressor.- Barcelona, 1933, p. 188.
- (14) J. Aiguader i Miró: "La conferència de les esquerres
catalanes". "L'Op" 21 novembre 1930

- (15) J. Aiguader i Miró: "Sí, republicans, unir-vos". "L'Op" 12 desembre 1930.
- (16) J. Aiguader i Miró: "Sí, republicans, unir-vos". "L'Op" 12 desembre 1930.
- (17) Joan Lluís Pujol i Font: "La conferència d'esquerres catalanes". "L'Opinió" 5 desembre 1930.
- (18) Joan Lluís Pujol i Font: "La conferència d'esquerres catalanes". "L'Op" 5 desembre 1930.
- (19) José Maria Francés: Memòrias de un Cero a la Izquierda (Medio siglo en comprimidos).- Editorial "Olimpo".- México 1962., p. 645.
- (20) "La Conferència d'esquerres". "L'Op" 6 febrer 1931.
- (21) "La Conferència d'esquerres". "L'Op" 6 febrer 1931.
- (22) Editorial "L'Op" 6 febrer 1931.
- (23) Editorial "L'Op" 6 febrer 1931.
- (24) Joan Casanellas: Memòries, p. 501 i 502
- (25) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 55.
- (26) Sobre el manifest d'Estat Català, vegeu cfr. J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat.- ob. cit., p. 157.
- (27) Editorial "Macià, Catalunya us saluda". "L'Op" 27 febrer 1931.
- (28) Editorial "Macià, Catalunya us saluda". "L'Op" 27 febrer 1931.
- (29) Sobre aquest tema vegeu Isidre Molas: Federació Democràtica Nacionalista (1919-1923), "Recerques" (Barce-

lona), núm. 4, any 1974, pp 137 a 154; Federació Democràtica Nacionalista: Bases d'organització. Manifest. Programa.- s.i.- Barcelona, 1919.

- (30) Sobre biografies polítiques o notes biogràfiques de Francesc Macià vegeu cfr. Lluís Aymamí i Baudina: Macià. Trenta anys de política Catalanista. Apunts per a una biografia.- Llibreria Catalònia.- Barcelona, 1933; Alfons Maseras: La nostra gent. Francesc Macià.- Quaderns blaus. Llibreria Catalònia.- Barcelona, s.a.; J. Carner-Ribalta: Macià. La seva actuació a l'estranger.- Lletre Viva Llibres.- Barcelona, 1978.- 2 vols.; Enric Jardí: Francesc Macià. El camí de la llibertat (1905-1931).- Aymà S.A. Editora.- Barcelona, 1977; J. Carner-Ribalta: Francesc Macià. El seu cas personal en el moviment patriòtic de Catalunya.- Estudis Socials i Polítics. VI. Les Edicions de L'Arc de Bara. Barcelona, 1931; Manuel Cruells: Francesc Macià.- Quaderns de Cultura, 67. Volum especial.- Editorial Bruguera, S.A.- Barcelona, 1971; Els dos Presidents. Dades històriques (Macià i Companys).- Publicacions Kelmi.- Barcelona, 1936; J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat. La veritat d'uns fets de 7 anys d'actuació catalanista.- J. Vila Impressor.- Barcelona, 1933; Josep Carner-Ribalta: De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló (Memòries).- Edicions Catalanes de París.- París, 1972; Ramón Xuriguera: Els exiliats acusen.- Edicions Proa.- Barcelona, 1930; Francesc Madrid: Els exiliats de la Dictadura. Reportatges i testimonis.- Administració Antoni López, Llibreter.- Barcelona, 1930; Enric Jardí: Francesc Macià. President de Catalunya.- Biblioteca "Abat Oliba", 22. Publicacions de l'Abadia de Montser-

rat, 1981; Francesc Cambó descriu la figura de Macià de la següent manera: "Francesc Macià, que ningú no prenia seriosament els primers anys de la Dictadura quan feia ridícules maniobres als voltants de París, havia esdevingut com un símbol. L'anada a Prats de Molló, que consistí a embarcar un dia unes dotzenes de joves uniformats a París, degudament vigilats per la policia per a fer-se agafar a l'arribada a Perpinyà, es presentava com una gesta heroica. El Govern, negant-li el permís d'entrar a Espanya, augmentava el seu prestigi entre els caps calents i les masses revoltoses", text de Francesc Cambó: Memòries (1876-1936) .- Editorial Alpha S.A.- Barcelona, 1981, pp. 434 i 435.

- (31) Joan Casanellas: Memòries, p. 504.
- (32) Joan Lluís Pujol i Font: "Panorama polític català". "L'Op" 27 febrer 1931.
- (33) Joan Lluís Pujol i Font: "Panorama polític català". "L'Op" 27 febrer 1931.

3.- LA CONFERÈNCIA D'ESQUERRES CATALANES (17-19 MARÇ 1931). (1)

El 14 de març de 1931, a L'Avenç Obrer de Sant Andreu, es reuní l'assemblea d'Estat Català, que després de procedir a la reorganització d'aquest agrupament polític, acordà acudir a la Conferència d'Esquerres Catalanes (2).

En aquesta assemblea celebrada per l'Estat Català fou aprovada, entre altres, una ponència programàtica referent a les qüestions econòmiques i socials. Aquesta ponència podia resumir-se en els següents punts:

- 1º.- Nacionalització de la Banca.
- 2º.- Poder exclusiu de l'Estat de modificar les tarifes de les Duanes.
- 3º.- Implantació de la tributació directa sobre la classe productora.
- 4º.- Implantació de la tributació directa sobre el consum.
- 5º.- Nacionalització dels serveis de transports.
- 6º.- Municipalització de tots els serveis públics.
- 7º.- Nacionalització de les riqueses agrícoles.
- 8º.- Nacionalització de totes les fonts d'energia.
- 9º.- Nacionalització de les primeres matèries.
- 10º.- Nacionalització de la principal maquinària, utillatge, etc.
- 11º.- Nacionalització del comerç.
- 12º.- Creació de Comitès d'Estadística per fer front a aquesta organització estatal" (3).

Al mateix temps, els centres i entitats nacionalistes que graviten entorn de La Falç, decidiren, a instàncies, entre altres, de Josep Tarradellas, d'assistir a la Confe-

rència d'Esquerres Catalanes (4).

En aquesta Conferència s'intentava la constitució d'un nou partit polític en el qual, si no era possible una igualtat total de pensament, hi havia d'haver una homogeneïtat, un acord en els principis ideològics bàsics (5).

Després de la crida feta pels polítics del Partit Republicà Català i del grup de "L'Opinió" per la Conferència d'Esquerres Catalanes, aquests feren també una campanya amb insistència a favor d'aquest projecte. Acció Catalana i Acció Republicana a Catalunya rebutjaren adherir-se a aquesta nova crida perquè ja treballaven en el procés de constitució del Partit Catalanista Republicà, que s'intentava que fos el més ampli possible, i que no es convertís en una simple unificació dels dos grups que ja el 1922 estaven units sota el nom d'Acció Catalana. Suposava l'intent de crear un gran partit catalanista i republicà que pogués convertir-se en la força majoritaria de Catalunya, prenent per programa els dos punts de les reivindicacions polítiques de Catalunya en aquest moment: la República i l'autonomia. La patent de republicanisme venia donada per la presència d'Acció Republicana de Catalunya, i el catalanisme era la raó d'ésser d'Acció Catalana des de la seva formació. El procés de constitució del Partit Catalanista Republicà començà el febrer de 1931, amb el nomenament del Comitè Catalanista Republicà, i acaba el 22 de març de 1931 en l'Assemblea de Constitució. Encara que el partit no quedarà totalment organitzat fins el nomenament estatuari del seu Consell Directiu de maig de 1931 (6).

A la Conferència d'Esquerres Catalanes, hi eren presents un gran nombre d'organismes, entitats i centres comarcals de tradició republicana, nuclis federals històrics, supervivents de l'antiga Esquerra Republicana, radicals, els

elements d'Estat Català, juntament amb les noves formacions individuals i col·lectives de la democràcia catalana: centres, entitats i joventuts nacionalistes i les noves formacions republicanes que havien nascut a l'entorn de "L'Opi-nió" (7).

El vell republicanisme tradicional de les comarques es-tava representat per Alfred Perenya, Humbert Torres, Josep Irla, Miquel Santaló, Josep Puig i Pujades, Marià Pujolà, Petxené, Nicolau Juncosa, Simó Bofarull, Ramon Noguer i Comet, Ricard Palacín, Joan Ventosa i Roig, Epifani Belli, Albert de Quintana i de León, Amadeu Aragay, Alsamora, Joan Loperena i Romà i altres. Els líders de l'Estat Català es-taven representats per Francesc Macià, Ventura Gassol, Jau-me Aiguader, Jaume Compte, J. Casals. A més les noves gene-racions republicanes i nacionalistes estaven representades per Josep Andreu, Nicolau Battestini, Bosch, Lluís Bru i Jardí, Enric Canturri, Calm, Xavier Casademunt i Arimany, Antoni Dot i Arxer, Josep Dencàs i Puigdollers, Antoni Mo-las i Caubet, Duran i Canyameres, Edmond Iglésies, Joan Lluís Pujol i Font, Garcia, Pou i Sabater, Rafael Font i Ferran, Josep Folch i Folch, Joan Rauret i Garcia, Josep Ricard, Josep A. Trabal i Sans, Salvador Vallverdú, Antoni Ventós, Antoni Vilalta i Vidal, Marc-Aureli Vila i Comaposa-da, Vilanova, Francesc Viadiu i Vendrell, Vigué, Joan Sau-ret i Garcia, Jaume Vàchier, etc. Josep Tarradellas i Joan representava "La Falç", i Francesc Riera i Claramunt, de Martorell, representava els rabassaires. Pel grup de "L'Opi-nió" hi eren Joan Casanovas i Maristany, Armand Otero i Vi-go, Joaquim Ventalló, Joan Lluhí i Vallescà, Pere Comas i Calvet, Antoni Xirau i Palau i Joan Casanellas i Ibarz. Lluís Companys, que hi mancava (continuava sofrint la per-secució políciaca), era representat per Ernest Ventós (8).

Políticament es diferenciaven tres organitzacions principals assistents a la Conferència d'Esquerres Catalanes: L'Estat Català -l'organització de Francesc Macià-, i diversos centres, entitats i joventuts nacionalistes independents molts d'ells també simpatitzants i dins de l'òrbita de Francesc Macià; els nuclis formats a l'entorn del grup de "L'Opinió", "de tendència esquerrana i socialista, que teníem relació amb els obrers per mitjà dels nostres comitès i el setmanari"; i els republicans tradicionals del Partit Republicà Català. Lluís Companys era un dels dirigents d'aquest darrer grup, els supervivents de l'antiga Esquerra Republicana -la U.F.N.R.-, que gaudien d'un gran prestigi dins dels elements sindicalistes. A Barcelona predominaven les dues primeres organitzacions, mentre que a les comarques predominava el darrer (9).

Joan Casanellas opina que "els republicans de les comarques, formaven una gamma múltiple i diversa de petites organitzacions d'influència local o comarcal. Eren els residus d'antics partits nacionals catalans, de llurs divisions o bé sorgits a conseqüència de la repartició en districtes electorals: el Republicà federal, el Català Republicà, el Republicà radical, els Federals de l'Empordà, els Republicans de Girona, la Joventut Republicana de Lleida, etc. En el fons, però, malgrat aquesta diversitat de noms i de disciplines, aquests partits tenien un ideari polític igual o semblant i, gràcies a ells, s'havia pogut mantenir el liberalisme i el republicanisme a les terres catalanes" (10)

Joan Casanellas explicita també que davant la Conferència d'Esquerres hi existiren dues tendències que no divergiren en els punts ideològics bàsics, sinó en la tàctica concreta: "Nosaltres, les noves generacions, volíem una política democràtica, avançada, nacionalment i socialment,

formant un gran partit, fort i capacitat per a substituir el règim dictatorial. Ells, els republicans de les comarques, pretenien mantenir la independència de les respectives organitzacions, és a dir, constituir solament una agrupació amb fins més o menys electorals" (11).

La Comissió organitzadora de la Conferència d'Esquerres Catalanes havia enfocat aquest projecte d'una altra manera. L'objectiu fonamental era anar a la creació d'un nou partit, únic, cohesionat, i d'ideologia esquerrana. Aquest partit s'havia de definir programàticament en un sentit català i social; primer, havia de governar per a resoldre aquests problemes i, després, per al manteniment i evolució. El nom que la ponència sobre "Reglament del Partit" donava a aquest era el de Partit Republicà Socialista de Catalunya (12).

Els polítics de les comarques s'hi oposaren: Simó i Bofarull, Miquel Santaló, Alsamora, Ricard Palacín, Humbert Torres. Però, Joan Lluhí i Vallescà, Joan Lluís Pujol i Font, Antoni Vilalta i Vidal, Josep Andreu i Abelló i Joan Loperena i Romà defensaren la ponència sobre "Reglament del Partit", demanant la dissolució del partits que convergiren a la Conferència d'Esquerres Catalanes. Amadeu Aragay, en nom de Lluís Companys mantingué la mateixa posició. A més, Francesc Macià ratificà aquesta postura: "El Front Únic simplement per a fer les eleccions interessava poc a Catalunya, quan no la perjudicava". El front comú de l'Estat Català, els grups nacionalistes i el grup de "L'Opinió", enfront d'aquests grups i partits comarcals, feren comprendre als seus líders que ja havien complert llur missió; aquests no s'atreviren a enfrontar-se'ls i cediren. Fou rebutjada l'esmena de Simó i Bofarull per 325 vots en contra i 25 a favor i els seus representants abandonaren la Conferència d'Esquerres Catalanes (13).

Jaume Simó i Bofarull i el Partit Radical Autònom, malgrat assistir a la Conferència d'Esquerres, no ingressarà a l'Esquerra Republicana, però durant el període de la Segona República restarà dins de l'àmbient d'aquest Partit. A l'assemblea celebrada a Reus el 24 de juliol de 1932, el P.R.R.A. va acordar la seva adhesió a la política d'Esquerra Republicana, conservant la seva pròpia entitat com a partit però decidint seguir l'estratègia marcada per l'Esquerra. D'altra banda, el Partit Radical no participa en el procés de la Conferència d'Esquerres, i si algun element radical ingressa a la nova Esquerra Republicana és a títol personal i mai com a partit, ja sigui en el seu conjunt o un dels sectors.

El dia 17 de març, a les deu de la nit, va tenir lloc a l'Ateneu Republicà Català de Gràcia (Verdi, número 32), la reunió en sessió de comissions, com a treball preparatori de la Conferència d'Esquerres Catalanes. La comissió organitzadora recordava que a aquesta reunió havien de presentar-se les esmenes a les ponències que no s'haguessin presentat encara (14).

L'endemà, dia 18 de març, a les 11 del matí, va tenir lloc al Foment Republicà del districte VII (Sants), la sessió inaugural de la Conferència d'Esquerres Catalanes. Assistiren a la sessió delegacions d'entitats republicanes i catalanistes i representacions de periòdics comarcals.

Començà la sessió sota la presidència de Joan Lluhí i Vallescà (15), com a president de la Comissió organitzadora de la Conferència. Joan Lluhí i Vallescà donà compte dels treballs realitzats per la Comissió organitzadora, i el secretari, Joan Lluís Pujol i Font, donà lectura a les adhesions rebudes, fent esment del nombre d'afiliats a cada entitat de les representades a la Conferència (16).

Després de la lectura d'entitats i periòdics concurrents es llegí un escrit de Lluís Companys en el qual, com a organitzador de la Conferència d'Esquerres, exposava les dimensions que aquesta havia de tenir, les quals eren el coordinar les forces dels distints partits republicans de Catalunya (17). A continuació de la reunió preparatòria realitzada el dia 17 de març a l'Ateneu Republicà Català de Gràcia (carrer Verdi, número 32), en començar la Conferència d'Esquerres Catalanes, Lluís Companys (18), en nom dels convocants d'aquesta havia de fer el discurs d'obertura, però l'existència d'una ordre de detenció contra ell l'obligà a escriure el seu parlament que llegí Joan Lluhí i Valls. Aquest discurs assenyalava les circumstàncies per les quals es convocava la Conferència d'Esquerres i es remarcava que es volia estructurar una organització republicana veritable que "estava destinada a ésser la propulsora i l'orientadora de la política catalana". Aquest parlament deia així: "Republicans de Catalunya:

"La circumstància d'haver estat designat president de la comissió organitzadora de l'Assemblea em concedeix l'honor de dirigir-vos en nom d'aquella unes breus paraules de salutació".

"La idea d'aquesta Conferència va sorgir en veure la necessitat de que s'anessin definint i coordinant en nuclis forts d'actuació eficient les modalitats polítiques de la nostra terra. Set anys de dictadura, que encara continuen havien produït una confusió pertorbadora. D'una banda, existien els nuclis del republicanisme tradicional que mantenien encesa, singularment a les comarques de Catalunya, la torxa gloriosa de la protesta viva i profètica contra les institucions seculars; per altra banda, baix la pressió i la indignació del fet de força, sorgeix una joven

tut que lluita separadament -des de les planes de "L'Opinió" els uns i des d'allà on poden els altres. Pren més relleu, pel prestigi de l'alta alcúrnica intel·lectual dels seus dirigents i el gloriós nom de l'Alomar, el partit socialista català. Cada dia es fa més encesa i més dura l'acció i l'emoció d'Estat Català i el nom de Francesc Macià es consagra davant del món com a figura d'apostolat de les ànsies nacionalistes de la nostra terra. Apareix Acció Republicana, que surt d'Acció Catalana, i poc temps després és aquesta mateixa la que predica els ideals republicans".

"Catalunya, doncs, s'ha conegut i s'ha retrobat en la idea de República. A tots els indrets de la nostra terra, de la dreta i de l'esquerra, de dalt i de baix, se sent el mateix crit: República! I tothom la propaga i la defensa des dels distints llocs on cadascú treballa".

"Calia organitzar aquests elements, que cadascun d'ells s'estructurés en una disciplina i pogués, així, mantenir per a les finalitats coincidents del republicanisme i del nacionalisme (ço que vol dir abans que tot i sobre tot democràcia, i dret, justícia i llibertat per als homes i per als pobles) una entesa cordial i fecunda. La circumstància que Acció Republicana, amb una part dels seus components, hagi reingressat a Acció Catalana, que té una concepció diversa del sentit republicà i dels problemes socials i religiosos, facilita en gran manera la claredat i l'acoblament".

"Aquí ens trobem tots, catalans de soca-rel en la voluntat i en l'amor, i homes d'esquerra en llur accepció in tensa, generosa, sensible i humana, en tots els aspectes. Homes substancialment liberals, sense engany i sense reserva, que és com dir-ho tot".

"Les ponències que s'han de discutir ens diran si és possible i convenient que aquests elements, en evident ma-

joria en el nostre poble, poden i deuen lluitar en una organització única".

"D'èsser així, de poder ésser així, la nova força que es crea està destinada a ésser la propulsora i l'orientadora de la política catalana".

"L'intent és massa important perquè tothom ho tingui en compte i estigui a l'alçada de la mateixa, de si mateix i de l'hora transcendental i històrica que vivim per Catalunya i per la República".

"En nom de la comissió organitzadora us saludo a tots i us dic una paraula, una sola paraula en la qual poso tota l'emoció".

"Germans! Germans!, en la impaciència, en el dolor i en el coratge, Salut! Lluís Companys" (19).

Seguidament, es procedí a l'elecció de la mesa definitiva. En fou elegit president, per aclamació, Francesc Macià. Foren elegits vice-presidents, en representació de les capitals i províncies respectives, Ricard Palacín, per Lleida; Nicolau Juncosa, per Tarragona; Miquel Santaló, per Girona; i Joan Casanovas (20), per Barcelona. Com a secretaris foren elegits Joan Lluís Pujol i Font, Ernest Ventós, Antoni Vilalta i Vidal, Nicolau Battestini i Jaume Vàmichier. A més a més, Josep Andreu i Abelló, per Tarragona; Ramon Xuriguera, per Lleida; i Barés, per Girona. (21).

Francesc Macià pronuncià un breu discurs. En aquest va recomanar als assembleistes que tinguessin present en les seves deliberacions que els actuals moments polítics eren crítics per Catalunya i que dels acords que s'adoptessin depenia en gran mesura l'esdevenidor. Així, afirmà: "¡Ai del poble que, quan arriben moments tan crítics, actua influït per l'equívoc o per la por!. ¡Ai del poble que, quan

pren una resolució, no la porta amb ferma voluntat a la se va realització, amb les abnegacions i sacrificis que això representi!". Acabà recomanant que els assembleistes mesurassin les seves deliberacions respecte als sagrats interessos de la llibertat i de Catalunya (22).

A continuació, es féu lectura de les ponències, i seguidament de les esmenes presentades. Les ponències objecte de deliberació eren les següents: Reglament del Partit (23); Ponència sobre Constitució general de l'Estat i Problema Català (24); Ponència sobre Qüestió Social (25); Ponència sobre Problema religiós (26); Ponència sobre el Problema agrari (27); Ponència sobre Ensenyament (28); Ponència sobre Economia i Finances. Cooperativisme (29); Ponència sobre Justícia (30). S'acordà que la Conferència es reunís en seccions per l'estudi de les ponències i de les esmenes, per tal de discutir-les per la tarda a l'assemblea (31).

També es presentà una proposició subscripta pel Comitè Republicà de Falset demanant que el primer acord de l'Assemblea fos sol·licitar l'indult del capità Sediles i una àmplia amnistia per tots els presos polítics. Fou aprovada per aclamació (32).

El dia 18 de març a la tarda, presidint Joan Casanoves, es continuà l'Assemblea. Es passà a discutir la ponència sobre organització del Partit. Joan Lluhí i Vallescà va explicar el criteri que havia informat la seva redacció. Afirma que s'havia volgut que el partit fos democràtic i que no centralitzaria a Barcelona l'esperit, els anhels i interessos de les comarques, que estarien representades, per tant, a la direcció del Partit amb igualtat de drets i deures (33).

Posà de manifest el seu criteri general en tres extrems

a) El Partit serà oberta, és a dir, acceptant evolucions, encara que limitat a la dreta; català, propugnant les reivindicacions catalanes sense claudicacions i pletòric d'universalisme, amb cordialitat franca amb els homes liberals, catalans o no; governamental, per tant, que aspira que el seu programa sigui implantat immediatament; b) Declarà que no podia passar per alt la qüestió social. Afirmà que mentre hi hagi explotats, s'ha de treballar perquè cessi l'explotació; c) Remarcà que no podia haver-hi llibertat sense independència econòmica, però que no podia acceptar-se en el seu concepte rígid la lluita de classes, i era necessari acceptar el treball individual en aquelles activitats en què era possible sense explotació dels altres homes. Precoritzà doncs el respecte als agricultors que treballen la seva terra, els petits industrials, comerciants, etc. (34).

A continuació, Joan Lluhí i Vallescà manifestà que la Comissió havia acceptat totes les esmenes menys una que demanava que, en comptes de constituir-se un partit únic, havia de formar-se una Conjunció o Federació de partits, dirigida per un Directori comú. Per defensar aquesta esmena es concedí la paraula a Simó Bofarull, del Partit Radical de Reus, el qual pronuncià un discurs defensant la seva tesi, que provocà un llarg debat. Van intervenir a la discussió Miquel Santaló, de Girona; Josep Irla, de Sant Feliu; Ricard Palacín, president de la Joventut Republicana de Lleida; Joan Lluís Pujol i Font, Antoni Vilalta i Vidal, Humbert Torres, Ventura Gassol i altres. Després d'unes importants paraules del president de l'Assemblea, Joan Casanoves, es passà a la votació de l'esmena de Simó Bofarull (35).

Havent-se pronunciat l'Assemblea per la formació d'un partit únic, amb doctrina i disciplina també úniques, doncs,

s'acordà passar a la discussió de les altres ponències, deixant pel final de l'Assemblea l'estructuració del nou partit (36).

La sessió de nit del dia 18 de març es portà a terme també en el Foment Republicà de Sants, on continuaren els debats sobre les esmenes a les ponències. Van presidir la sessió, primer, Joan Casanoves i Ricard Palacín, i després Francesc Macià.

Començà la sessió discutint la ponència sobre jutícia, que fou llegida per Antoni Vilalta i Vidal. Es presentà una esmena demanant la supressió de la pena de mort, i fou aprovada la ponència (37).

Tot seguit, es va passar a la discussió de la ponència agrària, que fou llegida per Joan Ventosa, i també fou aprovada (38).

A continuació, es passà a examinar la ponència sobre problema religiós, que fou llegida per Josep Armengol de Llano. Aquesta va ésser objecte d'un interessant debat per haver estat presentada una esmena que fa referència a la prohibició de manifestacions de caràcter religiós a la via pública. Hi parlaren a favor, Planas, Isart Bula i Calsina, i en contra Armengol de Llano, Humbert Torres i Pere Comes. Així, es passà a la votació de l'esmena, el resultat de la qual fou de 128 vots en contra i 153 a favor d'aquesta, que quedà així acceptada (39).

Seguidament, es procedí a l'estudi de la ponència sobre Constitució general de l'Estat i Problema Català, que Joan Lluís Pujol i Font dóna per llegida. S'aprovà la ponència juntament amb les esmenes presentades (40).

Immediatament, es passà a l'examen de la ponència sobre ensenyament. Miquel Santaló comentà breument les esmenes, i se n'acceptà una que permetia l'ensenyament per personal no

laïc després del primer i segon grau (41).

Tot seguit, es procedí a l'examen de la ponència sobre qüestió social. Joan Casanelles llegí les esmenes i s'aprovà la ponència (42).

A continuació, Joan Lluís Pujol i Font procedí a la lectura de la ponència sobre Economia i Finances, i Joan Ventosa i Roig de la ponència sobre Cooperativisme. Ambdues foren aprovades sense cap esmena i amb una de sola la segona (43).

Per completar i reforçar l'organització del nou Partit, es nomenà una Comissió de diferents delegats comarcals, que formalitzarien un projecte, que seria sotmès a la definitiva sanció de l'Assemblea abans que acabessin les reunions de la Conferència d'Esquerres. Així, en aquest moment, Ernest Ventós donà compte que aquests delegats comarcals havien ratificat per unanimitat l'acord de formació d'un Partit amb disciplina i doctrina úniques, acceptant les organitzacions comarcals com a base d'aquest; sota la denominació d'Esquerra Republicana de Catalunya, amb algunes esmenes a la ponència, que tenien per objecte esborrar la imputació de partit de classe que marcava la nova organització (44).

Vicenç Riera i Llorca ens explica com els participants de la Unió Socialista de Catalunya abandonaren la Conferència d'Esquerres Catalanes, perquè el mot "socialista" no figurava en el nom d'Esquerra Republicana, i perquè aquest Partit no es definí com a partit de classe: "(...) jo vaig assistir encara a l'assemblea de Sant Andreu perquè fins aleshores el ventall dels possibles integrants del partit en projecte era molt ample i no es descartava la possibilitat que l'organització derivés cap al socialisme -encara a l'assemblea de Sants, Joan Lluhí va proposar el nom de

socialista- i alguns dirigents de la Unió Socialista de Catalunya assistien també en aquelles reunions. Acabada l'assemblea de Sant Andreu, vaig veure tan clar que el s'havia format era un partit liberal, que vaig presentar la dimissió i ja no vaig anar a la de Sants. Però aquesta, contra el que s'esperava en general, va resultar molt polèmica i s'hi va córrer el risc que els acords de les dues assemblees anteriors se n'anessin en orris.

A Sants, després de moltes discussions, es va acordar el nom d'Esquerra Republicana de Catalunya, la qual cosa va fer que es retiressin els elements de la Unió Socialista de Catalunya que, més optimistes o més tenaços que jo, hi havien fet acte de presència" (45).

En aquests moments, es suscità un incident provocat per la interpretació que tingués que donar-se a la clàusula del reglament aprovat que prohibia que formessin part d'aquest Partit els afiliats a una altra disciplina que actués a Catalunya o que diferís de l'ideari d'Esquerra Republicana de Catalunya. Així, Ventura Gassol es féu intèrpret d'un grup de representants d'entitats que assistiren a l'Assemblea d'Estat Català, del dia 14 de març, demanant l'aclariment d'aquesta clàusula, en el sentit de que no pogués permetre's altra disciplina que la de l'organització d'Esquerra Republicana de Catalunya. Ernest Ventós manifestà que en dir-se disciplina única quedava entès que els afiliats a aquest Partit acceptaven íntegrament la seva disciplina, i serien expulsats si no s'hi sotmetien. No obstant això, podien actuar en altres organitzacions no catalanes, que no actuessin a Catalunya i que no s'oposessin en el seu ideari o en la seva actuació a la d'Esquerra Republicana de Catalunya. Intervingueren Ventura Gassol i altres, propugnant la interpretació en el sentit indicat

anteriorment. (46)

Ernest Ventós manifestà que entenia que sota aquesta discussió es pretenia discutir la personalitat de Marcel·lí Domingo i el dret d'aquest a pertànyer al Directori. El problema de l'acceptació de Marcel·lí Domingo en el si del partit i com a membre del Directori era el fet que pertanyia al Partit Radical Socialista Espanyol, del qual era un dels elements directius. D'acord amb els Estatuts aprovats d'Esquerra Republicana, era incompatible pertànyer a dues disciplines polítiques diferents. Josep Tarradelles, representant l'entitat "La Falç", i les joventuts nacionalistes no volien transigir en aquest problema i amenaçaren de retirar-se (47). En aquest context, Ventura Gassol es va oposar terminantment a aquesta interpretació personalista de les seves paraules feta per Ernest Ventós i més encara a qualsevol desconsideració a la persona de Marcel·lí Domingo (48).

Francesc Macià, amb el seu prestigi i habilitat, exercint la seva gran influència, aconseguí convèncer tothom i acabà aquesta discrepància (49).

En aquest moment, Francesc Macià demanà a Eduardo Ortega Gasset que dirigís la paraula a l'Assemblea. Aquest, en primer terme, agrai les mostres d'afecte de la Conferència d'Esquerres i les paraules afectuoses de Francesc Macià. Va recordar les hores de persecució i de lluita passades en el desterrament al costat de Macià, i ratificà la seva convicció que el concepte de llibertat dels pobles, com el dels homes, no podia sofrir disminucions ni reserves de cap classe. Catalunya tenia dret a la seva independència completa. Les aliances imposades no tenien cap valor, i afirmà voler l'abraçada cordial, fraternal, i per donar-la era necessària la llibertat. Barcelona i Madrid,

Catalunya i Espanya vibraven ara plegades sota un sentiment reivindicatiu de la dignitat trencada pel règim d'oprobri anterior. No tenien odís entre si. Això va ésser una distracció que els opressors de tots van fomentar per apartar als pobles generosos dels seus problemes fonamentals. A més, remarcà que tots els fills d'Ibèria tenien una comunitat d'ideals, d'anhels i aspiracions; havien sofert durant segles la mateixa tirania; existien raons històriques i geogràfiques. Per això, esperava amb el cor anhelant, però ple d'optimisme, que Catalunya, una vegada lliure, es decidiria per l'abraçada fraternal i no per la separació (50).

Es suspengué uns moments l'Assemblea i Francesc Macià, després de breus deliberacions, anuncià a aquesta que s'havien resolt els dubtes suscitats en el sentit de mantenir íntegrament la dita clàusula, és a dir, que es prohibia formar part d'Esquerra Republicana de Catalunya als afiliats a una altra disciplina que actués a Catalunya o que diferís de l'ideari d'aquest Partit (51).

El dia 19 de març, al matí, s'obrí la sessió sota la presidència de Joan Casanoves, actuant com a secretari Joan Lluís Pujol i Font. Aquest donà lectura a una proposició en la qual es feia referència a la necessitat de dotar en un breu espai de temps a aquest Partit d'un òrgan de premsa. Intervingueren en la discussió Ramon Noguera i Comet, Josep A. Trabat i Joan Lluís Pujol i Font. Així, quedà aprovada amb alguna esmena (52).

Tot seguit, es llegí una proposició signada per Miquel Santaló, Ernest Ventós i Joan Lluís Pujol i Font, que tenia per objecte la creació en breu espai de temps, pel Consell directiu de comissions d'estudi polític, social, agrícola, comarcals, nacionals, etc. Aquesta fou aprovada (53).

Tanmateix, s'aprovà una proposició de Josep A. Trabal sobre higiene, molt detallada, i una proposició-ponència de Josep Dencàs sobre qüestions minicipals (54).

D'altra banda, el debat que va tancar la tercera sessió sobre la suposada incompatibilitat de Marcel·lí Domingo, elegit per integrar el Directori del nou Partit, que havia excitat els ànims. Realment, d'acord amb l'articulat del reglament del nou Partit, Marcel·lí Domingo no podia pertànyer-hi sense deixar de formar part del Partit Republicà Radical Socialista. Malgrat tot, en la sessió del dia 19 de març, el problema va ésser superat hàbilment Francesc Macià, en presentar-se a l'Assemblea, parlà de la següent manera: "Tenint en compte la personalitat i els mèrits fets per en Marcel·lí Domingo, demano a l'Assemblea que, per unanimitat, acordi fer una excepció a favor seu pel que fa a la seva afiliació a un partit espanyol. Majorment constant a tothom que aquest partit -el Republicà Radical Socialista- no actua a Catalunya" (55). L'Assemblea acceptà aquesta proposició.

En aquest moment del Congrés es passà a l'elecció del Comitè Executiu Central. Ernest Ventós donà lectura dels nous elegits per aquest organisme. Aquests foren: President, Francesc Macià; consellers, elegits pel ple de l'Assemblea: Marcel·lí Domingo, Jaume Aiguader, Lluís Companys i Joan Lluhí i Vallescà; per Barcelona ciutat, Pere Comes i Calvet per les comarques de Barcelona, Joan Casanoves; per les comarques de Lleida, Ricard Palacín; per les de Girona, Miquel Santaló; per les de Tarragona, Ignasi Iglésies. A més, Joan Lluís Pujol i Font continuà amb el mateix caràcter com a secretari del Partit (56).

Després de breus discursos de Piñol, en representació de Ricard Palacín, Miquel Santaló, Ignasi Iglésies, Ramon

Noguer i Comet, Marc Aureli Vila, Ariño, Duran i Cañameras, Ventosa i Roig, Nicolau Juncosa, Joan Lluhí i Vallescà i Joan Casanovas, va prendre la paraula Francesc Macià. Així, afirmà que únicament havia complert amb el seu deure i que això no era extraordinari. Afirmà que aquestes mostres de confiança l'impulsaven a continuar la seva lluita pels ideals que havia defensat sempre, que no eren d'odi, sinó d'amor a tots els oprimits, d'estimació a tots els pobles. Afirmà que per això havia tingut especial interès perquè constés en els principis fonamentals del Partit, que no es podria obligar cap català a una guerra ofensiva. Que lluitarien, sí, sols o amb els altres pobles d'Ibèria, contra els qui vulguin atropellar la justícia i la dignitat del homes o dels pobles. I remarcant: "Jo no sé si els meus anys em permetran complir l'àrdua missió que em teniu encomanada; però jo us dic que tinc confiança en la meva fe i en vosaltres, i que entre tots vencerem" (57).

El dia 19 de març a la tarda, suspès el banquet per no tenir permís governatiu, es van efectuar diverses visites a les entitats adherides a Esquerra Republicana de Catalunya.

"L'Opinió" del 27 de març de 1931, publicà un article de Joan Lluhí i Vallescà (58) en el qual se saludava l'aparició del partit d'Esquerra Republicana de Catalunya, nascut en l'Assemblea de la Conferència d'Esquerres Catalanes, i que s'havia definit pels següents principis programàtics: republicanisme, laïcisme, justícia social, llibertat de Catalunya, democràcia interna i principis del catalanisme polític del Partit. A més, aquesta organització seria l'instrument de lluita necessari per al triomf de la llibertat col·lectiva de Catalunya juntament amb la dels altres pobles

ibèrics, que menaria a la federació de tots aquests. D'aquesta manera, Joan Lluhí i Vallescà assenyalava: "De la Conferència d'Esquerres catalanes celebrada la setmana passada amb assistència de totes les organitzacions comarcals catalanes que han mantingut sempre els principis generals del republicanisme en el seu sentit laic i comprensiu davant els problemes de justícia social, i dels homes d'Estat Català, la gloriosa organització combativa en pro de la llibertat de Catalunya, n'ha sortit un partit polític anomenat Esquerra Republicana de Catalunya".

(...) "Les característiques principals del nou partit les trobem en la seva democràcia interna i en la seva combativitat demostrada. Fins avui es pot dir que no existia cap partit català que fos estructurat sobre una base realment democràtica. Sempre els partits havien estat dominats, o bé pel centralisme barceloní o bé per una petita oligarquia de dirigents sense cap control de la massa dels militants. Això feia que els partits no poguessin evolucionar per l'esforç dels qui en formaven part, adaptant-se, segons les circumstàncies, a tòniques moderades o radicals, a actuacions de govern o revolucionàries. Totes aquestes deficiències queden amplement resoltes en el nou partit en mèrits de la seva constitució democràtica, en la qual el militant ho és tot".

"Per Catalunya, el nou partit representa la incorporació als principis del catalanisme polític, formulats de la manera més pura i més rígida, de tot el republicanisme tradicional de les terres catalanes. Amb 30 anys d'actuació el catalanisme no havia pogut incorporar-se les organitzacions republicanes. Això ha estat possible ara perquè en Macià i els seus homes, combatents únics de la llibertat de Catalunya en els moments de prova, han demostrat la

perfecta coincidència que hi ha entre el nostre problema de llibertat humana, mostrant-se, per tant, disposats sempre a lluitar per la llibertat en general i en garantir aquesta mitjançant una federació de pobles lliures."

(...) "Des d'aquestes planes saludem amb joia l'aparició del nou partit, convençuts que Catalunya ha sabut crear l'instrument de lluita indispensable per fer triomfar la seva llibertat col·lectiva juntament amb la dels altres pobles ibèrics que així podran federar-se en aquell d'igualtat necessari per fer fecundes i duradores totes les unions (59).

Enric Ucelay Da Cal opina que "l'Esquerra Republicana de Catalunya va ésser el resultat no tant de la fusió de diversos partits, partits en tot cas més aparents que reals com el producte d'una federació d'organitzacions locals més o menys identificades dins d'unes coordenades difusament nacionalistes i republicanes. La importància d'aquests grups locals, generalment anomenats Casals o centres, és indicat per la mateixa estructura de militància indirecta de l'Esquerra: els socis eren militants d'un casal determinat, que al seu torn formalment pertanyia o estava adherit a l'E.R.C. És difícil de minimitzar el paper del casal en la vida comunitària en aquest període". (60). Però, d'altra banda, Enric Ucelay Da Cal defineix d'aquesta manera el contingut programàtic del nou partit: "La unió entre nacionalistes i republicans, però, es faria al cost de reduir considerablement les pretensions social demòcrates tant pels sectors "avançats" dins l'Estat Català com per part del grup de "L'Opinió". El nou partit no seria ni socialista, ni social demòcratic, ni obrerista, ni àdhuc treballista sinó "socialitzant". Tanmateix, la qüestió de definició social quedaria sempre un xic oberta i un any més tard es

formava un corrent "obrerista" dins l'E.R.C., entorn del setmanari "Mall", compost de pròfugs de la C.N.T. refermats per nacionalistes marxistitzants, molts del quals evolucionarien cap al PSUC el moment de la seva formació" (61).

Notes al Capítol II apartat 3.-

- (1) Sobre el tema de la formació d'Esquerra Republicana de Catalunya i de la Conferència d'Esquerres Catalanes, vegeu cfr.: Anna Sallés: La constitució d'Esquerra Republicana de Catalunya.- (tesi de llicentura mecanografiada). (Universitat Autònoma de Barcelona, 1974); Anna Sallés: Esquerra Republicana de Catalunya.- Documents.I. De la proclamació de la República al Front Popular (1931-1939).- La gaia ciència. Edicions 62.- Barcelona, 1977.- Documents 5.; Anna Sallés i Bonastre: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya i la lluita per l'autonomia.- (tesi Doctoral mecanografiada). (Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, juny 1981).- Capítol III. 3.: L'articulació de l'oposició catalanista i republicana: La Conferència d'Esquerres Catalanes. La Constitució de l'Esquerra Republicana de Catalunya, pp. 174 a 190; Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936)., capítol I.3: El Grup de "L'Opinió" dins l'Esquerra Republicana de Catalunya (març de 1931 - gener de 1933), pp. 61 a 110; Enric Ucelay Da Cal: Estat Català: The Strategies of Separation and Revolution of Catalan Radical Nationalism (1919-1933). (Tesi Doctoral mecanografiada). (Columbia University, Department of History, september 1979).- Capítol VII.1: The Formation of the Esquerra Republicana de Catalunya, 1930-1931, pp. 475 a 494; Enric Ucelay Da Cal: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya.- "L'Avenc", (núm 4), juliol-agost 1977, pp. 59 a 67; Enric Ucelay Da Cal: Populisme i estat en la Catalunya autònoma (1931-1936). (Tesi de llicen

ciatura mecanografiada). (Universitat de Barcelona, setembre 1980).- Capítol III: L'opció populista, 1923-1931, pp. 45 a 68; Josep M. Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936).- Pinya de Rosa, 25. DOPESA.- Barcelona, 1976, pp. 29 a 35.

- (2) Sobre l'Assemblea d'Estat Català a l'Ateneu Obrer de Sant Andreu, vegeu cfr. J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 188.
- (3) "Las Noticias" 18 març 1931.
- (4) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 56; També a Joan Casanellas: Memòries, p. 503.
- (5) Joan Casanellas: Memòries, p. 505.
- (6) Montserrat Baras i Gómez: El Partit Catalanista Republicà.- (tesi doctoral mecanografiada). (Universitat Autònoma de Barcelona, 1980), p. 235.
- (7) Joan Casanellas: Memòries, p. 505 i 506.
- (8) Joan Casanellas: Memòries, p. 506.
- (9) Joan Casanellas: Memòries, p. 506 i 507.
- (10) Joan Casanellas: Memòries, p. 507.
- (11) Joan Casanellas: Memòries, p. 513
- (12) Joan Casanellas: Memòries, p. 514
- (13) Joan Casanellas: Memòries, p. 515
- (14) "Las Noticias" 17 març 1931; "El Diluvio" 17 març 1931; "El Diluvio" 18 març 1931; Una descripció gràfica de la Conferència d'Esquerres Catalanes, vegeu cfr. Vicenç Riera Llorca: El meu pas pel temps (1903-

(1939).- Edicions 62.- Barcelona, 1979, vegeu també cfr. J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissort, p. 188 i 189.

A l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca es conserva una instància de Joan Lluís Pujol i Font, com a secretari de la Comissió organitzadora de la Conferència d'Esquerres Catalanes al "Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta provincia", demanant el permís corresponent per a la celebració d'aquesta Assemblea.- Barcelona. Secció Polític-Social 820. Aquest Arxiu dependent de la Presidència de Govern pel R.D. 2761/77. 28 octubre (B.O.E. 267,8 novembre) passà a dependre del Ministeri de Cultura. I posteriorment, per L'O. 7 maig 79 (B.O.E., 148) passà a dependre del Archivo Histórico Nacional.

- (15) Sobre una biografia política de Joan Lluhí i Vallescà vegeu cfr. Joan B. Culla i Clarà: Joan Lluhí i Vallescà o la frustració d'un laborisme, "Serra d'Or" (Barcelona), núm. 222, març 1978, pp. 141 a 145.
- (16) Les diverses entitats i periòdics adherits a la Conferència d'Esquerres Catalanes foren les següents: Ateneu Republicà de Gràcia (Barcelona); Avenç Democràtic Republicà de Sant Andreu (Barcelona); Centre Català d'Esquerres (Barcelona); Centre Republicà Català del districte V (Barcelona); Foment Republicà de Sans (Barcelona); Joventut La Falç (Barcelona); Centre Català Republicà d'Horta i Santa Eulàlia (Barcelona); Centre Català d'Esquerres del districte IV (Barcelona); Centre Català Martinenc (Barcelona); Centre Català Republicà del districte IV (Barcelona); Agrupació d'Esquerres Catalanes del Poble nou (Barce-

lona); El Crit, del Poblenou (Barcelona); Agrupació Joventut Esquerrana (Lleida); Avenç Republicà de Bellpuig; Ateneu Sallentí de la Unió Republicana de Sallent; Centre Demòcrata i Republicà, de Borges Blanques; Centre Català Republicà, de Balaguer; Centre -Català, de Castelló d'Empúries; Casa del Poble, de Perelló; Centre Republicà Català, de Capellades; Centre Democràtic Federalista, de Vilanova i la Geltrú; Centre Unió Republicana, de Girona; Comitè d'Esquerres de Falset; Centre Republicà Autonomista, de Reus; Comitè Republicà Federal, de Llansà; Centro de Alianza Republicana, de Portbou; Centre Republicà, d'Almatret; Centre Republicà Català, d'Almacelles; Comitè Republicà Federal, d'Arenys de Mar; Centre Republicà Democràtic Federal, de Tarragona; Comitè Republicà, de Mont-roig; Circol Federal, de Sabadell; Comitè Republicà, de Bisbal del Penedès; Centre Obrer Instructiu d'Unió Republicana, de Cervera; Comitè Republicà Federal, de Torredembarra; Centra d'Agrupació Republicana, de Sant Joan de Palamós; Centra Republicà Federal, de Palamós; Comitè Comarcal d'Unió Federal, del Baix Empurdà, la Bisbal; Centre Cultural Republicà, de Navars; Centre Republicà Federal, de Guissona; Casal d'Esquerres Catalanes, de Sant Boi de Llobregat; Centre Republicà Federal, de Mataró; Casal Català d'Esquerres del Poblet (Barcelona); El Progreso, de Martorell; Fraternitat Republicana, de Terrassa; Fraternitat Republicana, de Sant Pere de Terrassa; Foment Nacionalista Republicà, de Reus; Foment Agrícola Republicà, de Alcarràs; Foment Agrícola Republicà, de Castellidans; Fraternitat Republicana Autonomis

ta, de Llagostera; Joventut d'Esquerra Republicana, de Terrassa; Joventut Republicana Autonomista, de Reus; Joventut Republicana de Lleida; Joventut Nacionalista Republicana de l'Empordà, de Figueres; Penya Els Deu, de San Vicenç de Castellé; Partit Republicà Radical, de Reus; Partit Republicà Federal, de la Bisbal; Societat Republicana, de Montoliu (Lleida); Unió Republicana, d'Arbeca; Unió Republicana, de Tàrrrega; Unió Republicana, de l'Hospitalet de Llobregat; Unió Republicana, de Granollers; Joventut Republicana, de Premià; Grup Bac de Roda, de Molins de Rei; Bloc Catalanista, de Vilafranca del Penedès; Els Segarrotos, de Vilanova i la Geltrú; Casal Català Republicà, de les Roquetes; Centre Català Republicà, de Calella; Centre Català Republicà, de les Carolines; Agrupació Republicana, de Vilafranca; Patriotes, de la Conca de Barberà; Centre Català Socialista, de Caldes de Malavella; Grup d'Estat Català, de Borges; Joventut Democràtica Social, de Sant Feliu de Llobregat; Federació Republicana Socialista de l'Empordà, de Figueres; Casal Català, de Prat de Llobregat; Centre Republicà de Castellar del Vallès. Periòdics: "L'Opinió", de Barcelona; "Democràcia", de Vilanova i la Geltrú; "El Autonomista", de Girona; "Foment", de Reus; "Inquietut", de Granollers; "La Acción", de Terrassa; "La Jornada", de Lérida; "L'Espurna", de Lleida; "Llibertat", de l'Hospitalet de Llobregat; "Nova vida de Llançà"; "El Carrer", de Vilanova; "El Diluvio" 19 març 1931; "Las Noticias" 19 març 1931.

- (17) "El Diluvio" 19 març 1931; "Las Noticias" 19 març 1931;
- (18) Sobre una biografia política de Lluís Companys vegeu

Angel Ossorio y Gallardo: Vida y sacrificio de Companys.- Editorial Losada.- Buenos Aires, 1943; una biografia periodística d'aquest polític vegeu F. Gomez Hidalgo: Catalunya - Companys.- Libreria Enrique Prieto.- Madrid, 1935; vegeu també Josep M. Poblet: Vida i mort de Lluís Companys.- Col.lecció Nàrtex, núm. 15. Editorial Pòrtic.- Barcelona, 1976.

- (19) Text escrit en els papers de Joan Lluhí i Vallescà, + cedit per la família d'aquest polític a l'historiador Joan B. Culla, i reproduït a l'"Avui" 19 març 1981.
- (20) Sobre una biografia política de Joan Casanoves i Maristany vegeu Ramón Xuriguera: Casanovas. Quinze anys de política catalana. Figures de la República.- Vol. I. Gràfiques L.E.A.- Barcelona, 1933; Ramon Xuriguera: Els exiliats acusen.- Edicions Proa.- Barcelona, 1930.
- (21) "El Diluvio" 19 març 1931; "Las Noticias" 19 març 1931
- (22) "El Diluvio" 19 març 1931; "Las Noticias" 19 març 1931
- (23) Estava signada per Joan Lluhí i Vallescà, Ramon Noguer i Comet, Víctor Hurtado, Joan Casanellas i Ernest Ventós. El text d'aquestes ponències és reproduït en el fullet: "Ponències que han d'ésser objecte de deliberació a la Conferència d'Esquerres Catalanes.- Tipografia: "Cosmos".- Barcelona, 1931
- (24) Estava signada per Salvador Albert, Joan Lluhí i Vallescà, Pujol i Font i Humbert Torres.
- (25) Estava signada per Joan Casanellas i Joan Casanovas.
- (26) Estava signada per Humbert Torres, Edmond Iglésias,

Pere Comas i Josep Armengol.

- (27) Estava signada per Amadeu Aragey, Lluís Companys, Ernest Ventós i Joan Casanellas.
 - (28) Estava signada per Miquel Santaló i Pere Comas i Calvet. Eren També de la Comissió d'Ensenyament, per tal de preparar discussió de la ponència i esmenes, Manuel Galés i Pau Montguió.
 - (29) Estava signada per Jaume Cruanyes, A. Moles i Caubet, Pujol i Font, Joan Ventosa i Roig.
 - (30) Estava signada per Edmond Iglésias, A. Moles i Caubet, Ricard Palacín i Antoni Vilalta i Vidal.
 - (31) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (32) "El Diluvio" 19 març 1931.
 - (33) "El Diluvio" 19 març 1931.
 - (34) "El Diluvio" 19 març 1931.
 - (35) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (36) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (37) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (38) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (39) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (40) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (41) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (42) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (43) "El Diluvio" 19 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
 - (44) "El Diluvio" 20 març 1931;"Las Noticias" 19 març 1931
- Quan amb molts treballs es va arribar a un acord re-

latiu al nom del Partit, va motivar l'allunyament de la Unió Socialista de Catalunya d'aquesta Assemblea. Vegeu cfr. a Josep Mª Francès: Memorias de un Cero a la Izquierda, ob. cit., p. 646.; sobre el programa del Partit aprovat a la Conferència d'Esquerres vegeu "El programa del partit d'Esquerra Republicana de Catalunya". "El Poble" 4 juliol 1931, a l'apèndix documental número 1.

- (45) Vicenç Riera Llorca: El meu pas pel temps (1903-1939) ob.cit., p. 131.
- (46) "El Diluvio" 20 març 1931; "Las Noticias" 20 març 1931; Joan Casanellas: Memòries, p. 522.
- (47) Joan Casanellas: Memòries, p. 521 i 522.
- (48) "El Diluvio" 20 març 1931; "Las Noticias" 20 març 1931
- (49) Joan Casanellas: Memòries, p. 522. Sobre el tema de l'ingrés de Marcel·lí Domingo en el Directori i en el partit d'Esquerra Republicana, vegeu cfr. J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p 189 a 193.
- (50) "El Diluvio" 20 març 1931.
- (51) "El Diluvio" 20 març 1931.
- (52) "El Diluvio" 20 març 1931.
- (53) "El Diluvio" 20 març 1931.
- (54) "El Diluvio" 20 març 1931.
- (55) "Las Noticias" 20 març 1931. Però, d'altra banda, "Las Noticias" de 21 de març de 1931 publicà la nota següent: "El Partido Republicano Radical Socialista de Cataluña, se ve precisado a a dirigirse a la opinión para desvirtuar ciertas malévolas manifestacio-

nes vertidas en la Conferencia de Izquierdas, haciendo saber que, en contra de lo dicho por determinada personalidad éste partido actúa como entidad política legalmente constituida -véase el Registro del Gobierno civil- teniendo instalada su secretaría en la calle de Aribau, 21, interior. Al propio tiempo, manifiesta también que no se hace solidario de la actitud que en lo referente a la política catalana adopte algún elemento que pertenece al Comité Nacional del P.R.R.S. radicado en Madrid".

- (56) "El Diluvio" 20 març 1931;"Las Noticias" 20 març 1931
- (57) "El Diluvio"20 març 1931;"Las Noticias" 20 març 1931
- (58) Joan Lluhí i Vallescà: "Esquerra Republicana de Catalunya". "L'Op" 27 març 1931.
- (59) Joan Lluhí i Vallescà: "Esquerra Republicana de Catalunya". "L'Op" 27 març 1931.
- (60) Enric Ucelay Da Cal: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya.- "L'Avenc".- (núm. 4).- juliol-agost 1977, p. 66.
- (61) Enric Ucelay Da Cal: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya.- "L'Avenc".- (núm. 4).- juliol-agost 1977, p. 64.

III.- E.R.C. I LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA

1. LES ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.(1)

Una vegada celebrada la Conferència d'Esquerres (17-19 març 1931), el Partit es planteja la qüestió de si ha d'intervenir o no en les eleccions municipals que se celebren abans del termini d'un mes. El mateix dia de la clausura de la Conferència, -19 març-, es convoca una assemblea de delegats de les entitats barcelonines d'Esquerra Republicana, sota la presidència de Francesc Macià i amb l'assistència del Comitè Executiu. S'hi decideix de presentar-se a les pròximes eleccions en coalició amb l'Acció Catalana Republicana i la Unió Socialista, fonamentalment per decisió de Macià i Aiguader -la tendència Estat Català- i pel suport de Companys (2). En aquest moment, el Partit proposa a Acció Catalana Republicana la possibilitat d'una coalició electoral. A la majoria de municipis de Catalunya es forma una candidatura de coalició republicana, integrada fonamentalment per Esquerra Republicana i Acció Catalana Republicana. Aquesta candidatura s'enfronta principalment a una llista de Lliga Regionalista. A Barcelona ciutat no és possible aquesta entesa republicana perquè els dirigents d'Acció Catalana Republicana no volen pactar una coalició electoral amb l'Esquerra Republicana. D'aquesta manera, el 21 de març de 1931, Jaume Bofill i Antoni Rovira i Virgili adrecen una carta al secretari d'Esquerra Republicana, Joan Lluís Pujol i Font, en què exposen que Acció Catalana Republicana refusa aquesta coalició electoral, expressant-ho en els termes següents: "(...) ens cal manifestar-vos que el Comitè Catalanista Republicà, format

per representants dels Consells d'Acció Catalana i d'Acció Republicana, té el criteri que el nou partit catalanista republicà, que demà quedarà oficialment constituït, ha de presentar-se sol a Barcelona en la primera consulta que hi hagi, per a demanar al nostre poble la seva confiança i la consagració democràtica, com pertoca, al nostre entendre, als partits nous de caràcter popular".

"Aquest criteri nostre ens priva d'entrar en coalicions, aliances i enteses a la capital de Catalunya per a les eleccions municipals anunciades, majorment no havent-hi cap motiu per dubtar del doble triomf catalanista i republicà, que ha d'assolir-se sense necessitat de pactes electorals ni de combinacions de candidatures, puix que de tota manera hi haurà majoria de vots i de regidors de cada una d'aquestes idealitats" (3).

El fracàs d'aquesta coalició electoral va plantejar novament als dirigents d'Esquerra Republicana el dilema entre abstenció i participació. El 23 de març, una comissió representativa de les tres tendències que componien el Partit -Jaume Aiguader, Lluís Companys i Joan Lluhí- es reuneix a l'Ateneu Barcelonès, per decidir l'actitud a prendre. Jaume Aiguader, representant el criteri de Francesc Macià i del sector de l'Estat Català, eren contraris a la participació electoral, a causa de la manca de temps i de mitjans. Lluís Companys, en canvi era partidari de participar-hi, i Joan Lluhí s'adhereix a la seva posició. Aquella mateixa nit, i en una reunió més àmplia celebrada a l'entitat "La Falç", Lluís Companys, amb el suport que li aportaven els polítics del grup de "L'Opinió" i els grups nacionalistes independents que dirigeix Josep Tarradellas, aconseguí convèncer Francesc Macià i el sector abstencionista, i Esquerra Republicana acordà presentar candidatura plena (4).

Aquest Partit indica que, no havent estat possible la formació d'un gran bloc de partits catalans antidinàstics, a causa de l'actitud d'Acció Catalana Republicana es veu obligada a anar a les eleccions en coalició amb la Unió Socialista. Aquells mateixos dies, aquest partit celebra assemblea general per a portar a terme la seva organització definitiva, es realitza l'elecció de junta directiva -secció Barcelona-, i es delibera sobre l'ofertament fet per Esquerra Republicana de formar coalició electoral. En aquesta assemblea, la Unió Socialista decideix participar en aquestes eleccions en la mateixa candidatura que Esquerra Republicana (5). Aquests dos partits adopten l'acord de presentar plena candidatura en tots els districtes electorals de la ciutat de Barcelona.

En el municipi de Barcelona, les candidatures que es van presentar a les eleccions eren les següents: Lliga Regionalista, Coalició republicano-socialista (Partit Radical, PSOE, UGT i federals), Partit Catalanista Republicà, la coalició d'Esquerra Republicana i Unió Socialista de Catalunya, dues candidatures comunistes -BOC i PCE-, una de republicans disidents i nombroses candidatures no completes de caràcter divers.

Esquerra Republicana no es presenta a les eleccions amb un programa concret de política municipal, sinó que les planteja com un plebiscit monarquia-república. S'enfronta d'aquesta manera fonamentalment a la Lliga Regionalista. D'altra banda, Acció Catalana Republicana acudeix a les eleccions recolzada en un ampli programa de política municipal.

Per fer cara a la campanya electoral, Esquerra Republicana converteix el setmanari "L'Opinió" en diari portaveu del Partit i l'editen en molts males condicions. Així ho

indica Amadeu Hurtado: "(...) l'Esquerra Republicana aprofitava per a les seves propagandes el setmanari "L'Opinió", convertit improvisadament en un diari gairebé il·legible que es pot recordar com a exemple de l'edició més tronada, que s'hagués publicat mai a Barcelona" (6).

La candidatura conjunta d'Esquerra Republicana i Unió Socialista de Catalunya a Barcelona ciutat és la següent:

"Districte I:

Josep Fontbernat i Verdaguer	músic i publicista
Francesc Muntanyà i Guasch (USC)	metge
Armand Otero i Vigo	director de L'Opinió

Districte II:

Josep Bertrand de Quintana	industrial
Enric Sánchez i Silva	president de l'Unió general de venedors als mercats
Antoni Vilalta i Vidal	advocat

Districte III:

Nicolau Battestini i Galup	metge i publicista
Josep Escofet i Andreu	comerciant

Districte IV:

Francesc Costa i Martín	comerciant
Joan P. Fàbregas i Llauro	periodista
Josep Maria Soldra i Torres	advocat
Jaume Vachier i Pallé	enginyer industrial

Districte V:

Amadeu Aragay i Daví	periodista i secretari general de la Unió de Rabassaires de Catalunya
Pere Comes i Calvet	advocat

Domènec Pla i Blanch	industrial
Joaquim Ventalló i Vergés	periodista
Districte VI:	
Josep Armengol de Llano	metge
Rafael Campalans i Puig (USC)	enginyer industrial
Joaquim Xirau i Palau (USC)	catedràtic
Districte VII:	
Jaume Aiguader i Miró	metge
Josep Duran i Guàrdia (USC)	obrer, secretari de la Federació de Cooperatives de Catalunya.
Ernest Ventós i Casadevall	industrial
Salvador Vallverdú i Parxachs	farmacèutic
Districte VIII:	
Lluís Companys i Jover	advocat
Joan Lluhí i Vallescà	advocat
Jaume Vinyals i Garric	comerciant
Districte IX:	
Joan Casanovas i Maristany	advocat, membre de la Junta del Col·legi d'Advocats
Ramon Marlés i Farrés	obrer
Miquel Ollé i Jové	obrer
Lluís Puig i Monné	comerciant
Districte X:	
Joan Casanellas i Ibarz	advocat
Joan Lluís i Font	advocat
Francesc Viladomat i Morales (USC)	obrer, president de la Unió Socialista de Catalunya (7)

La coalició electoral d'Esquerra Republicana i Unió Socialista publiquen el manifest electoral de les esquerres Catalanes, signat per Francesc Macià i Rafael Campalans (8), en què s'exposa el programa electoral de la coalició i alguns punts importants del programa polític d'Esquerra Republicana. Els temes tractats a remarcar són els següents: a) Pronunciament a favor de la República i contra la Monarquia: "Nosaltres, que des del primer moment hem pres part en la lluita i que continuarem en la mateixa fins a aconseguir l'enderrocament del règim monàrquic". (...). Com a catalans que volem la llibertat de la nostra terra, no podem, tampoc, romandre en una actitud teòrica i passiva. (...). "Com a catalans, a més, la causa republicana ens ofereix un avantatge màxim (...)" (9). b) Definició a favor del pacte de Sant Sebastià: "(...) Després del pacte de Sant Sebastià, realitzat entre tots els representants de la democràcia republicana, Catalunya té reconeguda d'una manera inequívoca la seva personalitat col·lectiva i obert l'ampli i fecund camí de la solució harmònica i cordial del seu plat, agermanant el triomf de la seva llibertat nacional amb el triomf general de la llibertat humana arreu d'Espanya" (10); c) Les properes eleccions municipals suposen un plebiscit monarquia-república: "Les eleccions municipals vinents, per raó de les circumstàncies exposades, depassen en absolut el caire més administratiu que polític que unes eleccions municipals, en èpoques de normalitat, representen. Són la primera manifestació de la voluntat popular després dels anys vergonyosos de la tirania monàrquica. En els llocs on la puresa del sufragi estigui garantida, les gran votacions republicanes significaran la condemna de la Monarquia i la seva definitiva il·legalitat (...)" (11); d) L'ofertament de

coalició electoral al Partit Catalanista Republicà per portar a la desfeta les forces monàrquiques, i el refús donat per aquest partit a l'entesa electoral: "(...) en pendre la decisió d'anar a la lluita electoral, d'acord amb el criteri intervencionista de tota l'oposició anti-dinàstica, ens adreçarem al Partit Catalanista Republicà oferint-li una entesa". (...). Aixó no ha estat possible pel refús donat pel Partit Catalanista Republicà a l'entesa electoral proposada per nosaltres" (12); e) El nou Ajuntament tindrà la missió de contribuir al canvi de règim; f) Crítica de la gestió dels darrers Ajuntaments: "Els nostres partits no accepten l'herència dels darrers Ajuntaments" (...) ens considerem obligats a fer públic repudi de l'herència dels Ajuntaments de la dictadura i de l'actual Ajuntament, originàriament tan il·legal com aquells, (...), no ha respost a les conveniències de la ciutat, ni s'ha ajustat al caràcter d'interinitat que pel seu origen li corresponia" (13).

Les previsions electorals a Barcelona ciutat donen més possibilitats a la llista de Lliga Regionalista, seguida de la candidatura d'Acció Catalana Republicana, en tercer terme, de la coalició republicano-socialista. El nou partit d'Esquerra Republicana no es presenta com un rival perillós en aquestes eleccions.

Als pobles de Catalunya, el 5 d'abril de 1931 van ser proclamats regidors -segons l'article 29- aquells candidats que no tenien oposició. Així, van ser proclamats 10.700 regidors monàrquics i 1.300 antimonàrquics.

A Catalunya, la proclamació dels resultats electorals, tenint en compte els electors afectats per l'aplicació de l'article 29 de la llei electoral i aquells que van participar en les eleccions, d'una banda; i els regidors proclamats per l'article 29 i aquells que van ser elegits, per l'altra, és la següent:

QUADRE N° 1.- PROCLAMACIÓ RESULTATS ELECTORALS A ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D' ABRIL DE 1931.

	Total electors cens 1930	Electors afectats aplicació art. 29	%	Electors que participen en les eleccions	%	Regidors proclamats art. 29	Regidors proclamats per elecció	Total regidors proclamats
Barcelona	420.762	26.960	6	393.802	94	899	1.918	2.817
Girona	83.731	31.536	38	52.195	62	1.017	967	1.984
Lleida	81.625	33.170	41	48.455	59	1.324	1.078	2.402
Tarragona	99.945	24.784	25	75.161	75	643	925	1.568

Font: Anuario Estadístico de España 1932-1933 - Presidencia del Gobierno-Madrid, 1934

A Catalunya, la distribució dels regidors proclamats per l'article 29 segons l'afiliació política, és la següent:

QUADRE N° 2.- DISTRIBUCIÓ DE REGIDORS PROCLAMATS PER L'ARTICLE 29 SEGONS L'AFILIACIÓ POLITICA. ELECCIONS DEL 12 D' ABRIL DE 1931.

	Monàrquics	Republicans	Socialistes	Comunistes	Altres	No consta
Barcelona	26	527	---	---	214	132
Girona	23	754	19	---	221	---
Lleida	20	1.112	---	1	191	---
Tarragona	51	389	---	1	133	69

Font: Anuario Estadístico de España, 1932-1933, p. 547.

La distribució dels regidors elegits per votació segons la seva afiliació política a les províncies catalanes és la que indica el quadre següent. Com es pot veure el triomf dels republicans a les províncies de Catalunya és total i indiscutible:

QUADRE Nº 3.- DISTRIBUCIÓ DE REGIDORS ELEGITS PER VOTACIÓ SEGONS L'AFILIACIÓ POLITICA.
ELECCIONS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.

	Monàrquics	Republicans	Socialistes	Comunistes	Altres	No consta
Barcelona	106	1.155	29	2	429	197
Girona	25	705	56	1	180	---
Lleida	24	835	6	5	208	---
Tarragona	124	524	23	-	197	57

Font: Anuario Estadístico de España. 1932-1933, p. 547.

La distribució dels regidors segons la seva afiliació política a les capitals de les províncies catalanes ho assenyalava el quadre següent. Es pot observar també un clar triomf del vot republicà:

QUADRE Nº 4: DISTRIBUCIÓ DE REGIDORS SEGONS L'AFILIACIÓ POLITICA A LES CAPITALS DE LES PROVINCIES CATALANES. ELECCIONS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.

	Monàrquics	Republicans	Socialistes	Comunistes	Altres
Barcelona	---	34	4	---	12
Girona	2	17	3	---	1
Lleida	---	23	-	---	7
Tarragona	4	17	2	---	5
Total Espanya	467	772	290	3	192

Font: Anuario Estadístico de España. 1932-1933, p. 548.

A la ciutat de Barcelona, els resultats electorals donen la victòria a l'Esquerra Republicana i Unió Socialista de Catalunya, seguida de la Lliga Regionalista i la coalició republicano-socialista. El Partit Catalanista Republicà és fortament derrotat en tots els districtes i no aconsegueix cap regidor.

A Barcelona ciutat foren elegits 38 regidors republicans i 12 de monàrquics.
Els resultats electorals per districtes són el següents:

QUADRE Nº 5.- RESULTATS ELECTORALS PER DISTRICTES A BARCELONA CIUTAT. ELECCIONS DEL 12 D' ABRIL DE 1931.

Districtes	Lliga Regionalista	PCR	Coalició republicano socialista	ERC	BOC	PCE
I	4.157-4.050	2.619-1844	4.146-4.023	2.864-2.672	(103)-(82)	11
II	1.709-1.606	1.545-1.504	3.390-3.171	4.367-4.318	48-(35)	(18)
III	2.162-1.973	1.686-1.516	564	1.772-1.754	--	8
IV	5.273-5.146	2.827-2.641	2.348-2.246	4.269-4.138	933-625	--
V	2.166-2.033	2.266-(1749)	3.541-3.293	4.482-4.323	327-149	34-(20)
VI	3.451-3.416	2.115-1.896	1.517-1.423	4.077-3.829	--	--
VII	2.029-1.760	1.606-1.272	3.576-3.175	6.757-5.088	100-85	23-21
VIII	3.768-2.432	2.032-1.979	3.424-2.818	5.091-4.354	--	31-26
IX	2.139-1.909	1.297-995	2.355-2.213	6.287-5.645	160-101	9
X	1.360-1.180	891-768	3.711-3.238	3.094-2.817	63-50	14
Total	28.214-26.505	18.884-16.164	28.572-26.164	43.060-38.938	1.734-1.127	148-127

Font: Junta Provincial del Cens. "La Veu de Catalunya", 17, 18 i 19-IV-1931.

Els percentatges de participació electoral respecte al cens de 1930, són el següents:

QUADRE N° 6.- PERCENTATGES PARTICIPACIÓ ELECTORAL ELECCIONS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.

	Total electors província	% província	Total electors capital	% capital
Barcelona	247.280	63	133.763	59
Girona	38.948	75	3.285	78
Lleida	35.018	72	5.505	66
Tarragona	49.788	66	4.968	65
Espanya	2.914.080	67	715.911	65

Font: Anuario Estadístico de España. 1932-1933, p. 545-546.

QUADRE N° 7.- RESULTATS ELECTORALS. ELECCIONS MUNICIPALS
DEL 12 D'ABRIL DE 1931 ALS MUNICIPIS DE
MÉS DE 100.000 HABITANTS.

Sabadell ...	21 republicans i 12 de Lliga Regionalista
Badalona ...	15 de Lliga Regionalista, 14 republicans i 3 indeterminats.
Lleida	21 radicals, 8 de Lliga Regionalista i 1 republicà.
Terrassa ...	21 republicans i 10 de Lliga Regionalista- Unió Monàrquica Nacionalista.
Tortosa	21 republicans, 8 monàrquics i 2 regiona- listes tradicionalistes.
L'Hospitalet	17 republicans i 11 de Lliga Regionalista
Manresa	16 republicans, 7 de Lliga Regionalista, 3 tradicionalistes i 1 monàrquic.
Reus	21 republicans i 8 de Lliga Regionalista.
Tarragona ..	19 republicans i 9 de Lliga Regionalista.
Mataró	17 republicans i 9 monàrquics.
Girona	15 republicans, 5 de Lliga Regionalista, 2 catòlico-monàrquics i 1 d'Unió Monàr- quica.
Vilanova ...	15 republicans i 6 monàrquics.
Vic	8 republicans, 7 de Lliga Regionalista, 3 indeterminats i 1 catòlic.
Figueres ...	13 republicans i socialistes i 7 monàrquics
Igualada ...	10 de Lliga Regionalista i 9 republicans
Granollers .	13 d'Acció Catalana Republicana i 5 d'Acció Granollerina.
Olot	11 republicans, 6 monàrquics i 1 de Lliga Regionalista.
Valls	13 republicans i 5 integristes (14)

Font: "La Vanguardia", 14 abril 1931.

Els resultats electorals amb el consegüent triomf a Barcelona d'Esquerra Republicana fan que aquest partit es converteixi en hegemònic dins l'aspectre polític català. La Lliga Regionalista perd la seva posició hegemònica a Catalunya, però continua essent la principal alternativa de les classes conservadores catalanes. I és a partir d'aquest moment que comença la crisi en el si d'Acció Catalana Republicana, que es concreta per la seva progressiva pèrdua d'influència dins el sistema polític català i per no poder-se configurar com una alternativa política possible, ja sigui enfront de la Lliga Regionalista o d'Esquerra Republicana. El Partit Radical continua al capdavant de la coalició republicano-socialista, i es conforma com l'alternativa conservadora i no catalana al republicanisme d'Esquerra Republicana.

El 12 d'abril de 1931 suposa el triomf indiscutible del vot republicà a les principals poblacions catalanes i a la ciutat de Barcelona. A tot Catalunya surten majoritàriament guanyadores les llistes de les coalicions republicanes, i a Barcelona triomfa la candidatura d'Esquerra Republicana. Isidre Molas explica el resultat republicà d'aquestes eleccions: "(...) no existia una opinió pública monàrquica o conservadora capaç d'enfrontar-se a una votació relativament massiva del cos electoral espanyol. Nosaltres creiem que aquesta és la raó fonamental de l'enfonsament monàrquic. El vot republicà s'ha d'atribuir, d'una banda, a la renovació del cens electoral, amb inclusió de bon nombre de votants joves que havien arribat a la majoria d'edat electoral sota la Dictadura, i, d'altra banda, a l'afluència d'electors, desconeguda fins aquella data. L'ambient estava prou polititzat i la condemna de la conducta i la figura del rei prou

estesa perquè es compregui que una votació republicana depenia directament del nombre de votants"(15)

D'aquesta manera, hem de valorar tots aquells factors que van fer possible el triomf d'Esquerra Republicana. En primer lloc, cal remarcar que la constitució d'aquest partit suposa l'estructuració d'un gran partit republicà d'esquerra que ocupa aquell espai polític en l'espectre català definit pel republicanisme, nacionalisme, federalisme, reformisme i democràcia. És a dir, es forma un partit capaç de ser l'alternativa republicana a Catalunya i d'atreure el vot d'un ampli ventall de les classes progressives catalanes. Com remarca Cambò, a la campanya electoral es perfila ja el futur triomf d'Esquerra Republicana: "Los mitines de Macià eran mucho más concurridos que los nuestros y mucho más todavía que los de Acció Catalana. Reconocía con idéntica sinceridad, que ni a los de la Lliga, ni a los de la Acció, ni a los de Macià les pareció que el hecho por todos percibido, "tuviese trascendencia electoral" (16)". És a dir, la nounada Esquerra Republicana presenta un programa electoral capaç d'atreure gran nombre d'electors. En segon lloc, cal remarcar que qui presideix el Partit era Francesc Macià, una figura carismàtica que sintetitza una part important de la història del nacionalisme català, i aquest és un nou element d'atracció electoral.

A més, cal tenir en compte també la incidència electoral de l'organització d'Esquerra Republicana. A la Conferència d'Esquerres s'adhereixen diverses entitats republicanes de Barcelona i de comarques, que porten a terme una intensa activitat política als barris, en el cas de les entitats barcelonines, o en el municipi corresponent, en el cas d'entitats de comarques. Així, davant d'una

campanya electoral, aquesta tasca política es conveteix en un element importantíssim de propaganda electoral i de canalització del vot.

Notes al Capítol III apartat 1.-

- (1) Sobre el tema de les eleccions municipals i Esquerra Republicana vegeu Anna Sallés: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya i la lluita per l'autonomia., capítol III.4: Les eleccions municipals. De la República Catalana a la Generalitat, pp. 191 a 201.
- (2) José Mª Francés: Memorias de un Cero a la Izquierda, p. 646 i 647; "El Diluvio" 21 març 1931.
- (3) "El Diluvio" 24 març 1931.
- (4) Joan Casanellas: Memòries, p. 527 a 529.
- (5) "Las Noticias" 24 març 1931; "El Diluvio" 29 març 1931.
- (6) Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps (1931-1936), vol. II, Edicions Ariel, S.A.- Barcelona, 1968, -. 24.
- (7) "L'Op" 8 abril 1931; "El Diluvio" 1 abril 1931; "Las Noticias" 1 abril 1931.
- (8) Vegeu el text de "El manifest de les Esquerres Catalanes" a l'apèndix documental número 3. Reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana.- Llibreria Catalònia.- Barcelona, 1931.
- (9) Reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana. ob.cit., p. 47.
- (10) Reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana. p. 47 i 48.
- (11) Reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana. p. 48.

- (12) Reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana.
p. 48.
- (13) Reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana.
p. 49.
- (14) Resultats electoral publicats a "La Vanguardia" el
14 d'abril de 1931; sobre les eleccions municipals
del 12 d'abril de 1931 a Girona, vegeu cfr. Josep
Clarà: Les eleccions municipals del 1931 a Girona.
Episodis de la història nº 198.- Rafael Dalmau,
Editor.- Barcelona, 1975.
- (15) Isidre Molas: Lliga Catalana.- Col.lecció estudis
i documents, 18. Edicions 62.- Barcelona, 1972,
2 vols.- vol. I., p. 174.
- (16) J. Pabón: Cambó, vol.II. Parte segunda: 1930-1947,
Editorial Alpha.- Barcelona, 1969, p. 108.

2.- PROCLAMACIÓ DE LA REPUBLICA: DE LA REPUBLICA CATALANA A LA GENERALITAT DE CATALUNYA.

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 són la causa immediata de l'adveniment de la República a Catalunya i a tot l'Estat espanyol. Els resultats electorals d'aquestes suposen una victòria rotunda dels partits republicans a tot Catalunya, i com que l'Esquerra Republicana era el partit polític català que s'havia emportat la majoria dels vots republicans es converteix, a partir d'aquest moment, en el partit hegemònic de tota la Segona República.

Ja hem assenyalat anteriorment que aquestes eleccions es plantegen com un plebiscit monarquia-república, que és guanyat pels partits republicans. "L'Opinió", òrgan periòdic electoral d'Esquerra Republicana, el 13 d'abril publica un article titulat "El triomf del poble", en el qual indica que aquest plebiscit ha estat guanyat per les forces republicanes. D'aquesta manera, afirma: "La ciutat de Barcelona i tot Catalunya han manifestat explícitament llur voluntat en les eleccions d'ahir, confiant a l'Esquerra Republicana l'execució dels seus anhels".

"El magnífic plebiscit que acabem de presenciar significa per a nosaltres l'ordre terminant d'enderrocament de la Monarquia, de l'assoliment de les llibertats nacionals catalanes i de satisfacció a les aspiracions de la massa treballadora".

"En aquest moment la representació de Catalunya i de tots els homes de bona voluntat que dintre d'ella conviuen, ens és otorgada amb un gest d'emoció i de confiança al qual no mancarem".

"La conseqüència general de la victòria és la declaració definitiva d'il·legalitat de la Monarquia conculcadora de les lleis fonamentals del país. Si el Rei no vol provocar la guerra civil entre els pobles sotmesos a la seva corona i els pocs que la defensen, ha de cedir el pas a la nova forma de govern. De no fer-ho així, cada elector republicà i cada ciutadà es convertirà en soldat de la revolució" (1).

A causa dels resultats electorals, i convertida l'Esquerra Republicana en el partit hegemònic de Catalunya, els seus dirigents es veuen impulsats a canviar la forma d'Estat existent. La nit del dia 13 d'abril es celebrà una reunió dels dirigents d'Esquerra Republicana, on "no es va acordar cap pla concret d'actuació, però va prevaler la determinació de no suportar per més temps el règim que patíem, i es va convenir que l'endemà, a dos quarts d'una, alguns d'ells anirien a l'Ajuntament" (2). El dia 14 d'abril, Lluís Companys des de el balcó de l'Ajuntament proclama la República, a tres quarts de dues, en els següents termes: "Ciutadans: els representants del poble acaben de proclamar la República a Catalunya. Esperem que vosaltres sabreu comprendre la importància que per el poble català té l'acte que acabem de realitzar. Us prego que seguïu com fins ara, en un perfecte ordre, pel bé de la República i de Catalunya" (3).

En aquesta proclama a l'Ajuntament, acompanyaven Lluís Companys, A. Aragay, Lluhi, Battestini, Escofet, Aiguader, Vachier, Trabal, Xirau, Casanellas, Casanovas, Comas, etc. Aquell mateix dia, al cap de poc més de mitja hora, Francesc Macià proclama la República Catalana, primer des de l'Ajuntament i després des de el Palau de la Diputació, estant acompanyat a més a més per Aiguader,

Gassol, Puig i Ferrer, Creus, Ventós, Otero, etc. La circular de proclamació de l'Estat Català que fou tramesa a la premsa era la següent: "En nom del poble de Catalunya proclamo l'Estat Català, sota el règim d'una República Catalana, que lliurament i amb tota cordialitat anhela i demana als altres pobles d'Espanya llur col·laboració en la creació d'una Conferència de pobles ibèrics i està disposada al que sigui necessari per alliberar-los de la monarquia borbònica".

"En aquest moment fem arribar la nostra veu a tots els Estats lliures del món de la Llibertat, de la Justícia i de la Pau internacional.- Francesc Macià" (4).

Aquesta proclamació de la República Catalana suposà un canvi en els titulars de diversos càrrecs polítics. El general López Ochoa, que havia estat exclòs de l'exèrcit, s'apoderà de la Capitania General en nom de la República; Anguera de Sojo de l'Audiència Territorial de Barcelona; Lluís Companys, del Govern civil (5), així com altres institucions de govern menys importants són ocupades per nous personatges addictes al règim republicà. La proclamació de la República a Barcelona fou abans que a Madrid. Però, durant el dia 14 d'abril de 1931, el telèfon funcionà contínuament entre els polítics republicans de Barcelona i Madrid. Fou ja cap el vespre, quan Niceto Alcalá Zamora, president del Comitè Revolucionari, acabat de sortir de la presó, proclamà la República a Madrid com la forma de govern a l'Estat espanyol. La República es converteix immediatament en el règim polític legal que ha de regir Espanya: ningú no s'hi oposà i els caps de les institucions estatals ho acataren. Les negociacions prèvies havien estat llargues i penoses: per a convèncer al Rei a acceptar l'adveniment del nou règim, per a pre-

parar la seva sortida immediata de l'Estat espanyol, fonamentalment, després de saber que el general Sanjurjo, director de la guàrdia civil, i altres caps militars no eren partidaris de llançar-se a un cop de violència contra la República.

Així, éssent la vinguda de la República a Catalunya responsabilitat d'Esquerra Republicana, i tal com s'ha vist anteriorment, a la primera proclamació de la República van participar la tendència de republicans de Companys i el grup de "L'Opinió", mentre que la proclamació de la República Catalana va ser obra exclusiva de la fracció de l'Estat Català. Així ho expressen Casals i Arrufat: "En Macià, acompanyat d'En Casanovas, s'avançava i des d'allí proclamava la República Catalana. En Companys, conseqüent amb el seu ideal, sols havia proclamat la República i de tots és sabut que la república d'En Companys és la República Espanyola. (...) i en tots els preparatius del Sr. Macià, En Companys no figura enlloc. On era En Companys? El més lògic i natural, semblava que éssent Macià el cap d'un Partir i éssent el partit el que havia de proclamar la República, que tots els lloctinents del partir s'havien de posar a les ordres del Cap (...)" (6). També convé remarcar l'opció del grup de "L'Opinió" que "(...) s'adherí en bloc i va participar des de llocs destacats a la primera proclamació republicana -la de Companys, la de la República sense adjectius-, en canvi va romandre al marge de la segona proclamació, de la República Catalana, promoguda i realitzada per Macià i el seu Estat Català amb l'evident objectiu de reprendre la iniciativa i la direcció del moviment, que per un moment havien pres Companys i l'ala republicana de l'ERC" (7).

Es pot concloure, doncs, que la proclamació de la República Catalana per Macià i el sector d'Estat Català respon a la concepció d'aquesta tendència sobre la qüestió nacional catalana -independència de Catalunya i confederació o federació posterior amb els altres pobles ibèrics-, mentre que la proclamació de Companys, amb el suport de l'ala de republicans que encapçalava i el grup de "L'Opinió", s'articula amb una altra solució al fet nacional català -autodeterminació de Catalunya però mitjançant la integració d'aquesta en la resta de l'Estat espanyol, -solució federal-.

El manifest electoral d'Esquerra Republicana i Unió Socialista en les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 es defineix a favor del Pacte de Sant Sebastià perquè és un programa de les forces republicanes espanyoles que dona solució a la qüestió nacional catalana. D'aquesta manera, el manifest indica: "Després del pacte de Sant Sebastià, realitzat entre tots els representants de la democràcia republicana, Catalunya té reconeguda d'una manera inequívoca la seva personalitat col·lectiva i obert l'ampli i fecund camí de la solució harmònica i cordial del seu plet, agermanant el triomf de la seva llibertat nacional amb el triomf general de la llibertat humana arreu d'Espanya".

"Aquest pacte de Sant Sebastià, que continua en peu i al qual nosaltres romandrem fidels fins que assoleixi les finalitats republicanes que el produïren, ens obliga avui, amb molta més íntima emoció que ahir, perquè encara és calenta la sang de les víctimes que ha produït el primer i desgraciat, però no derrotat, intent de realitzar-lo" (8). D'aquesta manera, Esquerra Republicana i Unió Socialista s'adhereixen al pacte dels republicans

espanyols de Sant Sebastià, que era una estratègia política per portar a terme el canvi de règim, i que d'altra banda, podien considerar no vigent al haver-se ja proclamat la República.

La fórmula de la proclama de Macià suposa la configuració d'un Estat independent -la República Catalana-, i la forma d'estructuració d'aquest Estat amb els altres pobles ibèrics serà mitjançant una confederació. De fet, la fórmula de la República Catalana proclamada per Macià suposa la concreció de les tesis defensades per la tendència de l'Estat Català a la Conferència d'Esquerres. Així, cal assenyalar que Macià en aquesta proclamació de la República Catalana "feia una declaració de plena independència de Catalunya, la qual estava disposada a confederar-se posteriorment amb d'altres pobles ibèrics. Altrament dit, el fet revolucionari representava per a Catalunya l'alliberament nacional i la seva consolidació com un nou Estat nacional" (9). A més a més, aquesta segona proclamació de la República "assenyalà el començament de les friccions amb el Govern Provisional de la República. De fet, Macià ja s'havia allunyat dels acords de Sant Sebastià quan definí el tipus d'estructuració de la República -un tema que hom havia acordat de deixar pendent d'una decisió de les Corts Constituents- i quan declarà que Catalunya constituïa novament un Estat sobirà" (10). En el mateix sentit es pronuncia A. Hurtado: "(...) La proclamació de la República Catalana semblava abusiva al Govern després de que s'havia establert en el pacte de Sant Sebastià, i més en tenir coneixement que Macià havia fet alguns actes de sobirania" (11).

D'altra banda, el text oficial de la proclamació de la República Catalana canvia respecte a la nota anterior.

Aquest deia: "Catalans: Interpretant el sentiment i els anhels del poble que ens acaba de donar el seu sufragi, proclamo la República Catalana com Estat integrant de la Federació ibèrica".

"D'acord amb el President de la República federal espanyola, senyor Nicet Alcalá Zamora, amb el qual hem ratificat els acords presos en el pacte de Sant Sebastià, em faig càrrec provisionalment de les funcions de President del Govern de Catalunya, esperant que el poble espanyol i el català expressaran quina és en aquests moments llur voluntat. (...) El President. Francesc Macià" (12). Així, veiem que es ratifica en aquesta nota l'Estat Català, conformat com a república, però en les relacions d'aquest Estat amb els altres pobles ibèrics es canvia la fórmula confederal anterior per la federació. En aquesta segona nota es recull els termes del programa polític sobre qüestió nacional d'Esquerra Republicana, elaborat a la Conferència d'Esquerres. És a dir: "Estimant d'indiscutible evidència la personalitat nacional de Catalunya (...) tot reservant al Poble Català l'ús de la facultat autodeterminadora, que li competeix per dret propi, considera l'Assemblea necessària (...), la federació de Catalunya amb els altres pobles ibèrics".

"Declara que únicament pot ésser aquesta federació amb els pobles ibèrics regits democràticament, pactant directament amb ells per mitjà dels seus legítims representants un cop assolida la llibertat de Catalunya"(13). La hipòtesi que podem aventurar és que el canvi de l'estructura d'una confederació a un estat federal en les notes de Francesc Macià després de la proclamació de la República Catalana és majorment causa d'una confusió dels dos termes més que una mutació en la seva posició política

Perquè el dia 17 d'abril, quan es posa fi a la República Catalana i s'estructura la Generalitat de Catalunya, en la nota oficial que dóna Macià dels acords amb els tres ministres de Madrid torna a enraonar de confederació. És a dir: "Pronto llamaremos a este plebiscito a todos los representantes de los Ayuntamientos de Catalunya para que vengáis a ratificar nuestra obra revolucionaria. Tan sólo así afirmaremos la República naciente que una vez consolidada, permitirá articular mejor nuestras libertades con aquella Confederación Hispánica, que siempre hemos preconizado" (14).

Francesc Macià, com a President de l'Estat Català, nomenament que fou ratificat pel Govern Provisional de la República espanyola, el dia 15 d'abril forma un govern de coalició republicana. Aquest quedà configurat així: "Presidència: Francesc Macià i Llussà (ERC), Política Interior: Ventura Gassol i Rovira (ERC), Defensa: Joan Casanovas i Maristany (ERC), Instrucció Pública: Rafael Camapalans i Puig (USC), Economia i Treball: Manuel Serra i Moret (USC), Obres Públiques: Salvador Vidal i Rossell (UGT), Finances: Casimir Giral i Bullich (PRR), Comunicacions: Manuel Carrasco i Formiguera (PCR)".

El dia 17 d'abril de 1931, tres ministres del Govern Central venen a Barcelona: Fernando de los Ríos, Marcel·lí Domingo i Lluís Nicolau d'Olwer, per donar vigència al pacte de Sant Sebastià. Volen pactar amb Macià una fórmula pel govern de Catalunya que no sigui l'Estat Català, que no suposi la confederació amb els altres pobles ibèrics i acordar que siguin les properes Corts Constituents les qui decideixin la forma d'Estat que ha d'adoptar la República espanyola (15). A aquesta reunió es prenen els acords següents: compliment del pacte de Sant Sebastià,

que implica que el Govern de Catalunya no serà l'Estat Català sinó la Generalitat de Catalunya; les Corts Constituents seran les que definiran la forma de l'Estat espanyol; i la conveniència d'elaborar l'Estatut d'autonomia de Catalunya, el qual, una vegada aprovat per l'Assemblea d'Ajuntaments catalans, havia de ser ratificat per les Corts Constituents. Com a conseqüència d'aquesta reunió, Catalunya perdia la seva sobirania com a Estat i comença l'estructuració d'una nova forma de govern que hauria que ser regulada en el futur per l'Estatut d'autonomia. Així ho indica J.A. González Casanova: "El canvi de nom de la república catalana pel de Generalitat de Catalunya és quelcom més que el canvi de nom d'un Estat. És precisament deixar de considerar-se Estat per acceptar d'ésser govern autònom d'un territori sotmès a la sobirania d'un altre Estat" (16).

Aquest acord de supressió de la República Catalana per estructurar la Generalitat de Catalunya -la sobirania era trasmesa al Govern provisional de la República espanyola-, malgrat el pacte explícit dels assistents, suposava per la tendència de l'Estat Català una claudicació en el programa de govern d'Esquerra Republicana. Així ho expressa Francesc Macià: "Hoy por hoy nuestro problema va ligado a otro factor, sobre todo en estos momentos de revolución, de esta revolución que hemos hecho unidos con los hermanos de espíritu libre del resto de España y que ha terminado con la monarquía española. Esto hace que nos hayamos visto inclinados, por espíritu de solidaridad republicana y por espíritu del propio interés, a privarnos, por breve interinidad, de una parte de aquella soberanía a la cual tenemos derecho" (17). A més a més, Casals i Arrufat assenyalen: "Aquell dinar simbolitza la festa

d'una victòria de la política espanyola, i un enterrament de la política catalana. (...) no va saber-se portar la revolució a cap per fer la Catalunya lliure (...). Els tres dies que durà la República Catalana, tinguéren la impressió que allò no era una revolució (...). Durà tres dies el règim republicà de Catalunya, sense veure cap modificació, en cap sentit" (18).

Pel desenvolupament de la Conferència d'Esquerres, la campanya electoral de l'Esquerra i la pròpia proclamació de la República a Catalunya, es pot veure que no existia una fórmula única de solució de la qüestió nacional que acceptessin totes les tendències d'Esquerra Republicana, malgrat que l'Estat Català va imposar la seva proposta sobre el fet nacional català a la Conferència d'Esquerres: "un cop assolida la independència de Catalunya, si creiem convenient pactar, pactarem, però de tu a tu" (19). Aquesta proposició va ser recollida en el programa polític del Partit: "Declara que únicament pot ésser aquesta federació amb els pobles ibèrics regits democràticament, pactant directament amb ells per mitjà dels seus legítims representants un cop assolida la llibertat de Catalunya" (20). Així, aquesta diferent concepció del programa sobre qüestió nacional en el si del Partit, que hem remarcat anteriorment, és assenyalada per Casals i Arrufat: "Però tant ell (Companys) com el grup de "L'Opinió" han estat i són conseqüents; per tant nosaltres no sabríem censurar-los. Ells representen la Lliga de la República, ni més ni menys. Quina diferència hi ha igual del concepte que del programa català, entre ells amb la República i la Lliga amb la Monarquia?. No n'hi sabem veure cap. Catalunya amb el programa de la Lliga quedava sense sobirania. Catalunya amb el programa del

grup de "L'Opinió" i la colla d'En Companys quedava també sense sobirania. I Catalunya amb la claudicació de l'Esquerra, composta la majoria d'ex- i falsos nacionalistes, ha quedat sense sobirania" (21).

La concepció de la qüestió nacional catalana pel sector de l'Estat Català suposa aconseguir, en primer lloc, la independència de Catalunya i, un cop assolida, pactar les relacions amb els altres pobles ibèrics mitjançant una federació o confederació. En canvi, la tendència republicana de Companys i la del grup de "L'Opinió" defensen l'autodeterminació de Catalunya però mitjançant la seva integració en la resta de l'Estat espanyol -solució federal-. És a dir, el federalisme és la fórmula per aconseguir l'autodeterminació de Catalunya. D'altra banda, en fracassar la fórmula de la República Catalana federada amb els altres pobles ibèrics i en conformar-se l'autogovern de Catalunya regulat per un Estatut d'autonomia -17 d'abril de 1931-, el sector republicà de Companys i el grup de "L'Opinió" reconverteixen la seva posició acceptant la solució pactada de la fórmula estatutària. La tendència de l'Estat Català sosté però que és una claudicació en la sobirania de Catalunya i solament l'accepten com a fórmula imposada.

A partir d'aquest moment, es regula la posició jurídica de la Generalitat per decrets succesius del Govern provisional de la República espanyola i de la Generalitat de Catalunya.

El Decret del Govern provisional de la República sobre el govern i administració de les províncies, del 21 d'abril de 1931, regula d'una manera transitòria el funcionament dels organismes provincials, si més no mentre no es convoquin les Corts Constituents i prenguin una

decisió al respecte. L'article 6 d'aquest Decret restaurava la Generalitat de Catalunya, composta per dos organismes fonamentals: Govern provisional i Assemblea de representants d'Ajuntaments: "Art. 6. Restaurada la Generalidad al proclamarse la República en Cataluña, desaparecieron en su territorio las Diputaciones provinciales. Al Gobierno provisional de la Generalidad de Cataluña compete dictar las disposiciones para la organización de la Asamblea con representantes de los Ayuntamientos interinos sea elegida por sufragio universal" (22).

Seguidament es dicta el Decret de la Presidència de la Generalitat sobre el Govern i la Diputació provisional de la Generalitat de Catalunya, del 28 d'abril de 1931, que organitza i estructura el nou Govern provisional de Catalunya. Els organismes que el componien eren els següents: a) El Govern provisional de la Generalitat de Catalunya, que estarà format per un president i set consellera (art.2); b) La Diputació provisional de la Generalitat de Catalunya, configurada en l'article 8: "L'Assemblea provisional de la Generalitat de Catalunya serà constituïda per representants dels Ajuntaments del seu territori. (...)" (23). Aquest Decret regula l'elecció, formació i atribucions de la Diputació provisional de la Generalitat de Catalunya (Títol III). Entre les seves funcions essencials cal assenyalar, entre altres, el nomenament d'una Ponència que, "en representació de l'Assemblea i conjuntament amb el Govern provisional de la Generalitat, formularà un projecte únic d'Estatut de Catalunya" (art. 22 paràgraf a), i "Votar l'aprovació del projecte d'Estatut i organització del plebiscit d'Ajuntaments de Catalunya que haurà de sancionar-lo"

(art. 22, paràgraf b); c) Els comissaris de la Generalitat de Catalunya, les funcions dels quals estan regulades en el Títol IV del Decret esmentat.

El Decret del Govern provisional de la República sobre les relacions amb el Govern de la Generalitat de Catalunya, del 9 de maig de 1931, (24) modifica i accepta l'anterior decret de la Generalitat. La principal novetat d'aquest és que l'Estatut de Catalunya a més a més del plebiscit dels Ajuntaments, se sotmetrà a referèndum popular a Catalunya mitjançant vot particular directe (art. 5).

Finalment, el Decret definitiu de la Generalitat de Catalunya (25), del 15 de maig de 1931, que recull les anteriors esmenes del Govern Provisional de la República, i promulga novament el decret, reformat, del 28 d'abril de 1931.

Després de l'aprovació d'aquests quatre decrets que estructuraren la Generalitat provisional, el 28 d'abril de 1931 el President reorganitza el Govern Provisional de Catalunya, que queda articulat així: "Presidència: Francesc Macià i Llussà (ERC), Governació: Joan Casanovas i Maristany (ERC), Instrucció: Ventura Gassol i Rovira (ERC), Economia i Treball: Manuel Serra i Moret (UC), Foment i Agricultura: Salvador Vidal i Rossell (UGT), Sanitat i Beneficiència: Manuel Carrasco i Formiguera (PCR), Finances: Casimir Giral i Bullich (PRR), Justícia i Dret: Pere Comas i Calvet (ERC)"

Segons aquests quatre decrets anteriors, s'abandona progressivament la fórmula de la proclamació de Macià de la República Catalana i la federació posterior amb els altres pobles ibèrics i es tendeix a convertir a Catalunya en regió autònoma regida per un Estatut d'au-

tonomia propi. En el interval de temps que va del 14 d'abril de 1931 fins als anteriors decrets d'estructuració de la Generalitat provisional, i en darrer terme, fins a la promulgació de l'Estatut de Catalunya, la forma de govern català canvia des d'un Estat sobirà i independent fins al d'una regió autònoma dependent de la República espanyola.

Després de les eleccions municipals del 12 d'abril i de l'estructuració de la Generalitat de Catalunya, Esquerra Republicana es converteix no solament en el partit hegemònic a Catalunya, sinó també en el partit governamental, i té representants a la Generalitat de Catalunya, a la Diputació provisional i a l'Ajuntament de Barcelona. Des dels primers moments de la proclamació de la República, l'esdevenir d'Esquerra Republicana va íntimament lligat a la història política de Catalunya. Així, veiem com existeix una interacció mútua entre la Generalitat i l'Esquerra Republicana. Aquest Partit, al cap d'un mes d'haver-se constituït, ha guanyat les eleccions municipals i ha format el primer govern de la Generalitat. És el partit polític català que proclama la República a Catalunya, estructura la Generalitat i conforma tota la vida política catalana. Però, d'altra banda, existeix també un efecte invers. Esquerra Republicana és un partit que acaba de constituir-se ha de portar a terme la seva formació i estructuració definitiva, i és en aquesta tasca on la Generalitat juga un paper fonamental. Perquè és en aquest organisme de govern on s'emmarquen diverses personalitats republicanes sense afiliació política concreta, però a través de la seva relació constant amb el partit governamental durant l'esdevenir de la Segona República, poc a poc aquest

personal polític passarà a formar part d'Esquerra Republicana. Així, la Generalitat de Catalunya haurà jugat un paper important en la constitució del Partit.

Notes al Capítol III apartat 2.-

- (1) "L'Opinió" 13 abril 1931.
- (2) Ferran Soldevila: La República a Catalunya, "Revista de Catalunya" (Brce-lona), maig 1931, nº 69, vol. XIII, p. 389.
- (3) Text reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana, p. 56.
- (4) Text reproduït a Ferran Soldevila: La República a Catalunya, p. 394; "La Veu de Catalunya" 15 abril 1931; una novel·la sobre la proclamació de la Segona República a Barcelona vegeu Francisco Madrid: 14 de abril. Novela-Reportaje.- Las Ediciones de "La Flecha".- Madrid, Barcelona, 1934.
- (5) Sobre el comandament de Lluís Companys en el govern civil de Barcelona, i els conseqüents conflictes laborals i motius anarquistes en aquest període, vegeu Francisco Madrid: Ocho meses y un día en el gobierno civil de Barcelona, Confesiones y testimonios.- Las Ediciones "La Flecha".- Barcelona. Madrid, 1932.
- (6) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 213.
- (7) Joan B. Culla: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 66.
- (8) Manifest reproduït a Alfons Maseras: La República Catalana, p. 47 i 48.
- (9) Manuel Gerpe: L'Estatut d'autonomia de Catalunya i l'Estat integral.- Col·lecció Estudis i Documents 29.- Edicions 62. S.A.- Barcelona, 1977 p. 75.

- (10) Manuel Gerpe: L'Estatut d'autonomia de Catalunya i l'Estat integral, ob.cit., p. 74.
- (11) Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps (1931-1936).- ob.cit., vol. II, p. 29.
- (12) Text reproduït a Ferran Soldevila: La República a Catalunya, "Revista de Catalunya" (Barcelona), maig 1931, nº 69, vol. XIII, p. 408.
- (13) "El Poble" 4 juliol 1931.
- (14) "La Vanguardia" 19 abril 1931.
- (15) Assisteixen a aquesta reunió els tres ministres del Govern Provisional de la República, -Marcel·lí Domingo, Fernando de los Ríos, Lluís Nicolau d'Oller-, Francesc Macià, els consellers de la Generalitat de Catalunya -Ventura Gassol, Rafael Campalans, Salvador Vidal i Rossell, Manuel Serra i Moret, Manuel Carrasco i Formiguera i Joan Casanoves i Maristany, el governador civil de Barcelona, -Lluís Companys-, de la Comissaria de la Universitat -Antoni Xirau-, i el president de l'Audiència -Oriol Anguera de Sojo-.
- (16) J.A. González Casanova: Federalisme i autonomia a Catalunya (1868-1938).- Curial Edicions.- Barcelona, 1974, p. 296.
- (17) "La Vanguardia" 19 abril 1931.
- (18) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat. p. 216, 221 i 232; un opuscle sobre la proclamació de la República catalana el 14 d'abril de 1931 i la conversió d'aquesta en Generalitat de Catalunya

escrit per un afiliat al Bloc Obrer i Camperol
vegeu Jaume Miravittles: Ha traït Macià?.- Cen-
tre d'Informació Bibliogràfica. Documents socials.
Barcelona, 1932; sobre el mateix tema José Gaya
Picón: La jornada històrica de Barcelona. Del cen-
tralismo a la Autonomia pasando por unas horas de
República Catalana. Declaración de D. Francisco
Macià.- Biblioteca para el pueblo.- Los hombres
que trajeron la República, nº 5.- Editorial Cas-
tro.- Madrid, s.a.; Vicenç Bernades afiliat a
Esquerra Republicana, contesta al pamflet de Jau-
me Miravittles Ha traït Macià?, defensant la con-
ducta de Francesc Macià en convertir la República
Catalana en Generalitat de Catalunya, vegeu a Vi-
cenç Bernades: No. Macià no ha traït. Contestant
unes insídies.- Impremta Romana.- Barcelona, s.a.

- (19) J.Casals i R.Arrufat: Catalunya, poble dissortat,
p. 203.
- (20) "El Poble" 4 juliol 1931.
- (21) J.Casals i R.Arrufat: Catalunya, poble dissortat,
p. 215.
- (22) Decret reproduït a J.A. González Casanova: Fede-
ralisme i autonomia a Catalunya (1868-1938),
p. 685.
- (23) Decret reproduït a Generalitat de Catalunya: Re-
port del Govern.- Impremta de la Casa de la Cari-
tat.- Barcelona, 1932, vol.I.
- (24) Decret reproduït a J.A. González Casanova: Fede-
ralisme i autonomia a Catalunya (1868-1938),
p. 693 a 695.

- (25) Decret reproduït a Generalitat de Catalunya:
Report del Govern, vol. I.

3.- ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA DINS EL SISTEMA DE PARTITS POLITICS A CATALUNYA.

El sistema de partits polítics de Catalunya durant la Segona República és definit per un multipartidisme amb tendència a un bipartidisme hegemònic basat en el dualisme Lliga Regionalista - Esquerra Republicana. La Lliga es conforma com el partit majoritari de les classes conservadores catalanes, mentre que l'Esquerra es defineix com l'organització majoritària en el si de l'alternativa republicana, reformista i democràtica. Però, cal que analitzem pas per pas quins són els trets i característiques del sistema polític que ens porten a exposar dit sistema de partits polítics.

Isidre Molas defineix quins són els principals factors que configuren i incideixen en el sistema de partits republicà i català: "El sistema de partits que que da establert a Espanya, i a Catalunya, des del 1931 fins al 1936 deriva directament del canvi radical del lloc de residència del centre d'equilibri polític i social. Canvi provocat per la victòria republicana del 12 d'abril de 1931; per la pèrdua, per part de les antigues forces dominants, del seu instrument de domini: l'Estat monàrquic; i per la destrucció dels seus canals de comunicació amb aquest Estat -els partits dinàstics-, que si abans resultaven poc viables, ara deixen de tenir presència viva" (1).

Cal remarcar que el sistema electoral influeix directament en el sistema de partits polítics resultant, configurant el nombre de partits i les seves relacions mútues. Maurice Duverger formula una quasi-llei socio-

lògica que vincula l'estructura i el nombre dels partits al mode d'escrutini del règim considerat (2).

La llei electoral vigent durant la Segona República era la de 1907, que estructurava un sistema majoritari a dues voltes, amb representació de la minoria més forta, basat en el sufragi universal dels majors de 23 anys, i com a norma general cada província formaria una circumscripció electoral. Madrid i Barcelona constituïrien circumscripció pròpia, i les capitals de província amb més de 100.000 habitants en constituïrien també juntament amb els pobles del seu partit judicial.

Maurice Duverger indica que "el sistema mayoritario de una vuelta tiende al bipartidismo; por el contrario, el escrutinio mayoritario de dos vueltas o la representación proporcional tienden al multipartidismo" (3).

Douglas W. Rae no invalida evidentment les conclusions de Maurice Duverger sobre els efectes definits del sistema majoritari i de la fórmula proporcional, però els concreta més i discuteix que l'escrutini majoritari a una volta impliqui un sistema de bipartidisme. Douglas W. Rae defineix les següents regles per al sistema majoritari: "La relativa ventaja de los grandes partidos sobre los pequeños, constatada en todos los sistemas electorales, tiende a ser mayor con los escrutinios mayoritarios (mayoría simple y mayoría absoluta) que con la representación proporcional".

"El escrutinio mayoritario tiende a dar ventaja a los partidos en cabeza más que el de la representación proporcional".

"Es inexacto que el escrutinio de mayoría simple implique un sistema de bipartidismo".

"El escrutinio de mayoría simple está siempre aso-

ciado al enfrentamiento entre dos partidos, salvo si existen poderosas minorías locales organizadas.(...)"

"El escrutinio mayoritario tiende a rechazar toda representación a un mayor número de pequeños partidos que la representación proporcional" (4).

El sistema electoral de la Segona República, segons Maurice Duverger, tendeix al multipartidisme. Segons Douglas W. Rae suposa donar un avantatge als grans partits sobre els petits, i a més, als partits que encapçalen el sistema i refusa cada vegada major nombre de petites organitzacions polítiques.

Si l'escrutini de majoria simple està sempre associat amb l'enfrontament entre dos partits, excepte quan existeixen poderoses minories locals organitzades en partit. La pluralitat i diversitat d'organitzacions polítiques catalanes durant la Segona República neguen l'existència de solament dos partits, malgrat la incidència de la llei electoral vigent. Però, aquest multipartidisme a Catalunya, segons opinió de Douglas W. Rae, podria deure's a la dimensió massa àmplia de les circumscripcions, combinada amb la representació per llista que permet la coalició de partits i impedeix l'absorció dels petits partits pels grans. "El fraccionamiento del sistema de partidos, tanto ante los electores como en el Parlamento, varía positivamente con la dimensión de las circunscripciones electorales: las más grandes están asociadas a un grado de fraccionamiento elevado i viceversa. Pero la relación es curvilínea: el fraccionamiento aumenta a un ritmo decreciendo cuando la dimensión de las circunscripciones aumenta" (5). Segon Douglas W. Rae, la gran circumscripció tendeix a afavorir el fraccionament dels partits polítics. Les reformes intro-

duïdes a la llei electoral per la República són el Decret de 8 de maig de 1931 per a les eleccions a Corts Constituents i la llei electoral de 1933, a part de les normes que en aquesta matèria dicata la Constitució de la República. Aquestes modificacions efectuades en el sistema electoral "tendien a afavorir els grans partits a nivell circumscripcional, o, almenys, la formació de grans unions electorals a nivell circumscripcional" (6).

A Catalunya, durant la Segona República, s'estructura un sistema pluripartidista més accentuat que a la resta de l'Estat espanyol a causa de l'existència de partits d'àmbit únicament català, a més d'aquells d'àmbit general espanyol, en el marc de cada una de les alternatives polítiques. Però s'ha d'assenyalar que "el pluripartidisme no hi té uns resultats externs massa forts, per raó de la vigència del sistema majoritari, que lleva representació i competitivitat als petits partits o els fa gravitar al voltant dels més grans i més ben situats" (7).

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 suposen la configuració d'Esquerra Republicana com partit hegemònic a Catalunya, situació que confirmarà en futurs enfrontaments electorals -eleccions a Corts Constituents de 28 de juny de 1931 i eleccions al Parlament de Catalunya de 20 de novembre de 1932-, i, a partir d'aquest moment, s'estructurarà com la força política més important del republicanisme català. D'altra banda, durant el període 1931-1936 la Lliga Regionalista serà l'altra organització política que voldrà conquerir l'hegemonia en l'esfera política catalana i que es conforma com la principal alternativa de les classes conservadores

catalanes. Al voltant d'aquestes dues formacions polítiques s'ordena tot el ventall de partits polítics catalans. D'aquesta manera, Isidre Molas indica: "El bipartidisme tendencial, o almenys el bipolarisme circumscripcional amb bipartidisme hegemònic, adquireix cos progressivament a partir del 1931. L'Esquerra, a través de la direcció de la Generalitat, assoleix una posició preeminent dins el reformisme, facilitat per la manca d'una politització partidista de la classe obrera. La Lliga, en especial després de la reorganització i el replantejament del febrer de 1933, adquireix la preeminència dins la dreta, encara que la solució donada pel govern central a l'aixecament del 6 d'octubre del 1934 impedí el procés d'unificació de la dreta, en facilitar la revifalla dels radicals i l'auge de la CEDA. Però a partir de l'entrada de Rahola en el govern, la Lliga pogué tornar a iniciar la política d'hegemonia, discutida encara de tota manera el febrer de 1936, i negada l'abril" (8).

El sistema de partits polítics de la Catalunya republicana l'hem definit al voltant d'un bipartidisme hegemònic on l'eix està centrat en el dualisme Esquerra Republicana - Lliga Regionalista. Esquerra Republicana es configura com el partit hegemònic català durant la Segona República, mentre que la Lliga Regionalista es conforma com la força política hegemònica dels sectors conservadors catalans, i consegüentment, com la principal alternativa política de dites classes conservadores.

En aquesta línia de definició, hem de precisar el concepte de partit hegemònic. En dita tasca, ens podem referir, en un primer moment, a Jean Charlot, quan de-

fineix: "(...) Por una suerte de paradoja, el partido dominante adquiere y salvaguarda su posición hegemónica gracias a la multiplicidad, al desmenuzamiento de sus adversarios - al contrario que el partido único que basa su monopolio en la represión y prohibición de otras formaciones políticas. (...). En otros términos, el partido dominante se define por una cierta estructura del sistema de partidos en un país democrático. No se trata de una cuestión de dimensión absoluta del partido -aunque por debajo de cierto nivel, que puede fijarse entre el 30 y 35% de los votos, ningún partido tiene posibilidades de adquirir una posición privilegiada-, se trata de un problema de dimensión relativa en relación con las otras fuerzas políticas del país" (9).

D'altra banda, Giovanni Sartori també defineix un sistema de partits polítics amb partit hegemònic de la següent manera: "Si la clase del partido único contiene sólo un partido, nos queda una serie de disposiciones que se centran en un partido y, sin embargo, exhiben una periferia de pequeños partidos secundarios y, de hecho, de "segunda clase". Ante esta circunstancia podemos o bien deshacernos de los partidos subordinados como coartadas ficticias o, como si dijéramos, por irnos al otro extremo, descubrir que está haciendo el pluripartidismo. (...). Sin embargo, estos partidos periféricos y subordinados pueden tener importancia en algunos aspectos de fondo. Si ocurre así, seguimos distando mucho de un sistema de partido predominante, esto es, de una pauta pluralista subcompetitiva o cuasi competitiva, pero si nos contramos con una pauta sui generis a la que califico de hegemónica" (10).

En aquest context, assenyala també Jean Charlot que la existència d'un partit hegemònic sembla tenir dos conseqüències fonamentals que van estretament lligades, és a dir "favorece -sin asegurarla totalmente- la estabilidad gubernamental en los países a los que profundos desniveles económicos, sociales, políticos e ideológicos parecen conducir a la crisis y a la inestabilidad; pero asegura una representación generalmente muy congruentes de las diversas familias políticas del sistema" (11).

També remarca aquest autor que l'augment de l'estabilitat del sistema polític" (...) se deduce del hecho de que por su sola dimensión electoral el partido dominante es también un partido mayoritario, o que, cuando menos, tiene vocación mayoritaria. Para que esto funcione plenamente es necesario el cumplimiento de ciertas condiciones. Primera condición: una ley electoral que favorezca a los grandes partidos. (...). La segunda condición de la estabilidad gubernamental a través de la hegemonía de un partido es, en efecto, de orden ideológico. Es preciso que en el seno del partido dominante y en la mayoría del electorado el precio afectado a la eficacia y a la estabilidad del poder sea mayor que el deseo de justicia representativa y de apertura" (12).

La incidència que té un partit hegemònic dins el sistema de partits polítics en general en funció de la reunió de les diverses forces polítiques es descrita per Jean Charlot de la següent manera: "el sistema de partido dominante tiene como principal ventaja la de permitir la estabilidad gubernamental en un sistema social y político profundamente dividido, limitando el

reagrupamiento de las fuerzas políticas en un sólo polo - la izquierda (Suecia, Noruega, Dinamarca), el centro (Italia), la derecha (Francia, Islandia). Sin este reagrupamiento mínimo, se produce el multipartidismo y la inevitable inestabilidad (Países Bajos, Finlandia, Francia bajo la IV República). Una coalición más ambiciosa pierde en solidez lo que gana en extensión y anula las aportaciones del partido dominante (Italia, Islandia)" (13).

El sistema de partits polítics de la Catalunya republicana és definit per un multipartidisme amb tendència al bipartidisme hegemònic. Així que no trobem el reagrupament de les forces polítiques al voltant d'un sol pol, sinó que dita reunió es porta a terme al voltant de dos eixos: Esquerra Republicana i Lliga Regionalista. L'Esquerra es configura com el partit hegemònic del sistema i com l'alternativa dels sectors reformistes republicans. Mentre que la Lliga Regionalista suposa el partit hegemònic de la dreta catalana i el principal representant dels sectors conservadors catalans.

Un avantatge del sistema de partits polítics amb un partit hegemònic és descrit per Jean Charlot quan afirma que "el peligro específico del partido dominante es precisamente que el poder exclusivo de un solo partido no acaba por minar la legitimidad del sistema a despecho de sus fuentes democráticas. (...). El partido dominante tiende a confundirse, es cierto, con el sistema político que encarna y moldea a lo largo de los años; pero en lugar de que la insatisfacción ante ciertos aspectos de la política realizada, incluso del conjunto de toda esta política, conduzca automáticamente

te a la crisis del régimen, resulta, por el contrario, que la satisfacción del régimen compensa a los ojos de los electores de las decepciones políticas" (14).

Però, d'altra banda, Giovanni Sartori remarca que l'existència d'un sistema de partits polítics amb un partit hegemònic introdueix diverses limitacions dins del sistema com són que "(...) el partido hegemónico no permite una competencia oficial por el poder, ni una competencia de facto. Se permite que existan otros partidos, pero como partidos de segunda, autorizados; pues no se les permite competir con el partido hegemónico en términos antagónicos y en pie de igualdad. No sólo no se produce de hecho la alternación; no puede ocurrir, dado que ni siquiera se contempla la posibilidad de una rotación en el poder. Esto implica que el partido hegemónico seguirá en el poder tanto si gusta como si no. Mientras que el partido predominante sigue estando sometido a las condiciones que llevan a un gobierno responsable, no existe ninguna auténtica sanción que comprometa al partido hegemónico a actuar con responsabilidad. Cualquiera que sea su política, no se puede poner en tela de juicio su dominación" (15). I, a més, Giovanni Sartori assenyala que "(...) un sistema de partido hegemónico decididamente no es un sistema multipartidista, sino, en el mejor de los casos, un sistema en dos niveles en el cual un partido tolera y asigna a su discreción una fracción de su poder a grupos políticos subordinados. (...). Cualesquiera que sean esos motivos, la realidad sigue siendo que la fórmula del partido hegemónico puede dar la apariencia, pero desde luego no da la sustancia, de que la política es competitiva. No permite el enfrentamiento abierto ni el disenso efectivo

vo, y tampoco se aproxima a la "oligarquia competitiva" de Dahl. Los partidos de fuera no pueden jamás convertirse en partidos de dentro, y su oposición es una oposición tolerada" (16).

Dins el sistema de partits polítics de la Catalunya republicana, ens referirem en primer terme a la Lliga Regionalista (17) que havia estat el partit hegemònic a Catalunya durant el període final de la Monarquia. Va participar en el govern Berenguer amb Ventosa i Calvell al ministeri d'Hisenda, i el març de 1931 creà el Centre Constitucional (18) per adaptar la seva estratègia política cap a la reforma de l'Estat espanyol. A les eleccions municipals de 12 d'abril es presenta com defensora de l'alternativa monàrquica, donat el caràcter plebiscitari d'aquestes. Els resultats electorals fan que Esquerra Republicana esdevingui el partit hegemònic a Catalunya i la Lliga Regionalista es configuri com el partit majoritari de la dreta i com la principal alternativa de les classes conservadores catalanes. Durant tota la Segona República, donada la situació d'hegemonia d'Esquerra Republicana, la Lliga Regionalista es consolida com l'única possibilitat d'alternativa a aquest partit.

Esquerra Republicana es constitueix a la Conferència d'Esquerres -17-19 març 1931-, fruit de la fusió de tres organitzacions polítiques -l'Estat Català, el grup de "L'Opinió" i el Partit Republicà Català- a més a més de l'adhesió de diversos dirigents polítics republicans i distintes entitats republicanes comarcals. Esquerra Republicana defineix, en aquest moment, un programa reformista, republicà i democràtic. Tot just acabat de constituir el Partit, aquest s'ha d'enfrontar amb

les eleccions municipals de 12 d'abril de 1931. En negar-se al Partit Catalanista Republicà a formar coalició electoral amb Esquerra Republicana a la circumscripció de Barcelona ciutat, aquest Partit tindrà solament el suport electoral de la Unió Socialista de Catalunya en dita circumscripció. Malgrat tot, els resultats electorals donaren un ample triomf a Esquerra Republicana a la ciutat de Barcelona. Aquest fet conduí als seus dirigents a proclamar la República Catalana, més tard convertida en Generalitat de Catalunya. Així, el triomf electoral del 12 d'abril de 1931 i la constitució de la Generalitat donaren al Partit la direcció política de Catalunya en una situació de primacia. Aquesta hegemonia política quedà revalidada de forma indiscutible quan aconseguí el triomf en les eleccions per a Corts Constituents el 28 de juny de 1931. La incidència de la fórmula electoral sobre el sistema de partits polítics de la Catalunya republicana configura un pluripartidisme estructurat al voltant de la preeminència de dos partits hegemònics en el seu sector. És a dir, es consolida un sistema bipartidista hegemònic centrat en l'eix Lliga Regionalista -Esquerra Republicana. Els altres partits polítics dels sistema es troben en un segon nivell, però apareix l'alternativa centrista -Partit Radical, Acció Catalana Republicana, Acción Republicana i Partit Republicà Radical Socialista- amb un major pes polític dins d'aquesta categoria. Les possibilitats de que el centre es converteixi en la tercera força política del sistema són mínimes, per causa fonamentalment dels efectes del sistema electoral i la captació del centrisme es converteix en un objectiu estratègic fonamental d'Esquerra Republicana i Lliga

Regionalista. Tant per les eleccions per al Parlament de Catalunya (20 de novembre de 1932) com per les eleccions per al Parlament de la República (19 de novembre de 1933) apareix el centre com una tercera força encara que dividida en dues alternatives: el Partit Radical, d'una banda, i Acció Catalana Republicana -Acción Republicana i P.R.R.S., de l'altra. Però, les successives derrotes electorals d'aquesta tercera força fan que a les eleccions municipals de 14 de gener de 1934 es produeixi la unificació republicana al voltant de l'Esquerra, formant un àmplia coalició que incloïa els partits d'Esquerra Republicana, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Unió Socialista de Catalunya, P.R.R.S., Acción Republicana i P.R.D.F. Així que es produeix un trencament del centrisme català, una tendència a la seva polarització sota la direcció d'Esquerra Republicana, sense perdre la seva identitat i que serà la base de l'aliança electoral del Front d'Esquerres de Catalunya de 1936. També l'altra sector del centre, el Partit Radical, es polaritzarà cap a la dreta, conformant el que serà el 1936 l'aliança del Front Català d'Ordre (19). Així que Esquerra Republicana en el marc de Catalunya de la Segona República, ajudada per el suport constant de la Unió Socialista de Catalunya, es converteix en el partit hegemònic dins del sistema polític, i a més, en la principal alternativa de les forces republicanes i reformistes. Però, la competència per la hegemonia fa que es defineixi un sistema binari Lliga Regionalista - Esquerra Republicana, en el qual, a partir d'un cert moment -eleccions municipals de 14 de gener de 1934- l'Esquerra es converteix en la força política al voltant

de la qual s'aglutinen totes les organitzacions republicanes, i més tard s'hi afegixen també aquelles altres obreres i proletàries -eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936-.

Al voltant d'Esquerra Republicana, se situen les altres forces republicanes amb incidència a Catalunya: Acció Catalana Republicana (20) i el Partit Radical. Acció Republicana es constitueix el 22 de març de 1931, a conseqüència de la fusió d'Acció Catalana i Acció Republicana a Catalunya. Aquesta reunificació va ser fruit del procés iniciat per Acció Catalana el juny de 1930, quan es defineix com a força republicana, i després de la participació dels dos partits al pacte de Sant Sebastià ja es pot considerar com un fet. Acció Catalana Republicana es configura com un partit centrista i pretenia ser l'alternativa entre el continuisme de la Lliga i el republicanisme d'Esquerra Republicana. A les eleccions de 12 d'abril de 1931 es presenta sola a la circumscripció de Barcelona ciutat, refusant el pacte electoral amb l'Esquerra. Els resultats electorals van menar el fracàs a la llista d'Acció Catalana Republicana, i el Partit no treu cap regidor a la ciutat de Barcelona. Però, són els resultats de les eleccions a Corts Constituents els que assenyalen l'enfonsament definitiu del Partit, i els que li neguen la possibilitat d'esdevenir partit dirigent o alternativa de govern a Catalunya, i s'acaba de configurant com a partit minoritari.

El Partit Radical (21), constituït el gener de 1908, estructura la tendència conservadora del moviment republicà. Per a les eleccions del 12 d'abril de 1931 forma a la circumscripció de Barcelona ciutat la coalició

republicano-socialista, traient la millor votació després d'Esquerra Republicana i configurant-se com l'alternativa republicana de dreta. Però, progressivament, a partir d'octubre de 1931, la Lliga Regionalista li resta possibilitats de representació de les classes conservadores catalanes, i passarà a ser el tercer partit català per ordre d'importància. La pèrdua progressiva d'incidència a Catalunya a partir de 1933 es veu compensada per la col.laboració del Partit en els òrgans de govern juntament amb la CEDA.

Al voltant del moviment republicà català, trobem els partits separatistes i federals, que són força i clarament minoritaris. El separatisme català (22) és representat en aquest moment per Elements d'Estat Català, grup que se separà d'Esquerra Republicana poc després de proclamada la República i que el 1932 constituirà l'organització separatista del Partit Nacionalista Català. D'altra banda, el gener de 1932, la fracció dirigida per Jaume Compte dins l'Estat Català trenca formalment amb Esquerra Republicana, formant l'organització Estat Català, força separatista d'extrema esquerra. A més a més, a principis de 1931, és un moment de crisi del federalisme. El Partit Federal desapareix pràcticament a partir de 1930, i els dos grans blocs federals existents -Extrema Esquerra Federal i Partit Republicà Democràtic Federal- es troben dividits internament per una diferent actitud a prendre envers la República.

L'alternativa socialista a Catalunya en aquest moment històric és representada per un partit d'àmbit català, la Unió Socialista de Catalunya (23), i per un altre d'àmbit general espanyol, el PSOE (federació Catalana). La Unió Socialista es funda el 8 de juliol de

1923, de resultes d'una escissió de la Federació catalana del PSOE. Durant la Dictadura de Primo de Rivera no portà a terme cap activitat apreciable per la seva poca incidència. Amb la caiguda de la Dictadura, la Unió Socialista considera important l'aliança amb les forces republicanes, i concretament amb Esquerra Republicana. Així, a les eleccions municipals de 12 d'abril de 1931 forma coalició amb l'Esquerra, que té un gran triomf electoral. Durant tota la Segona República formarà aliances electorals amb Esquerra Republicana, i per aixó col.laborarà en diversos organismes de govern (Generalitat de Catalunya, Parlament de Catalunya, Corts espanyoles).

La Federació catalana del PSOE va tenir poca incidència a Catalunya durant la Dictadura a causa de l'escissió de la Unió Socialista. A les eleccions del 12 d'abril de 1931 es presentà en la llista de la coalició republicano-socialista, juntament amb el Partit Radical i els federals. Durant la Segona República va tenir poca força a Catalunya a causa de la seva definició no catalanista i a que la Unió Socialista li sostenia la militància socialista catalana.

A principi de 1931, l'alternativa comunista a Catalunya era representada pel Bloc Obrer i Camperol i pel Partit Comunista d'Espanya. El Bloc Obrer i Camperol (24) es constitueix oficialment el març de 1931, després a la unificació de les organitzacions del Partit Comunista Català i de la Federació Comunista Catalano-Balear. A les eleccions de 12 d'abril, el BOC presenta candidatura pròpia a Barcelona ciutat, i a tot Catalunya foren elegits 10 regidors comunistes, 6 dels quals a la província de Lleida. Va ésser la principal alter-

nativa comunista catalana durant la Segona República, i el setembre de 1935 es fusionà amb l'Esquerra Comunista, donant lloc al Partit Obrer d'Unificació Marxista.

El PCE mantenia a principis de 1931 una organització no diferenciada a Catalunya, amb molta poca incidència i sense cap mena d'arrelament. A les eleccions de 12 d'abril presenta candidatura pròpia a Barcelona ciutat i obté baixos nivells de votació. Després del IV Congrés del PCE i del procés de reestructuració general del Partit, es creà el Partit Comunista de Catalunya, que fou constituït l'estiu de 1932.

L'alternativa anarquista a Catalunya és representada fonamentalment per la Conferència Nacional del Treball. Durant la Dictadura i la Segona República són importants les relacions constants de la CNT amb el moviment republicà, i consegüentment amb Esquerra Republicana. Així, a les eleccions de 12 d'abril, les forces confederals hi participaren i donaren el seu vot a aquest Partit. D'altra banda, durant la República hi ha una constant preocupació per part dels dirigents d'Esquerra Republicana per no afeblir la col.laboració amb la CNT.

Finalment, ens referirem a aquells partits que juntament amb la Lliga Regionalista configuren la dreta catalana. La Dreta Liberal Republicana depenia del partit del mateix nom d'àmbit espanyol, malgrat tenir una organització autònoma a Catalunya. Es fundà el 26 de maig de 1930, però tingué poca incidència perquè la Lliga Regionalista no li deixava espai polític propi. La seva existència fou curta: el 29 d'octubre de 1932, la Dreta Liberal Republicana acordà ingressar a la Lliga Regionalista.

El tradicionalisme subsisteix com a força important a Catalunya durant la Segona República, malgrat no incidir en tot el territori català. Històricament, el jaumisme forma coalicions electorals amb Lliga Regionalista, col.laboració trencada en les eleccions del 12 d'abril. El gener de 1932 es porta a terme la unificació de les tres branques en que estava dividit el moviment. jaumisme, integrisme i mellisme, i es constitueix a partir d'aquest moment com un partit de la dreta d'oposició a la República, al parlamentarisme i a l'autonomia de Catalunya.

Notes al Capítol III apartat 3.-

- (1) Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936). - Llibres a l'abast, 103. Edicions 62.- Barcelona, 1972, p.7.
- (2) Sobre la incidència dels sistemes electorals en els sistemes de partits polítics vegeu l'estudi de Jean Marie Cotteret i Claude Emeri: Los sistemas electorales. - Oikos.-Tan Ediciones.- Barcelona, 1973.
- (3) Maurice Duverger: Les partis politiques. - Librairie Armand Colin.- Paris, 1969. (Hi ha traducció castellana Los partidos políticos. - Fondo de Cultura Económica.- Mèxic, 1969, p. 266).
- (4) Douglas W. Rae: Leyes electorales y sistemas de partidos políticos. Estudio comparado. - Ediciones CITEP.- Madrid, 1977.- Apéndice A, p. 151 a 154.
- (5) Douglas W. Rae: Leyes electorales y sistemas de partidos políticos. Estudio comparado.; ob.cit., Apéndice A, p. 154.
- (6) Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936), ob.cit., p. 10 i 11.
- (7) Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936), p. 19.
- (8) Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936), p. 20 i 21.
- (9) Jean Charlot: Du parti dominant, "Project",

núm 48, setembre-octubre 1970, pp. 942-951, citat a Jean Charlot: Los partidos políticos.- Redondo Editor.- Barcelona, 1972; també es tracta el tema del partit hegemònic a l'estudi de Jean Charlot: Le Phénomène gaullista.- Fayard.- Paris, 1970.

- (10) Giovanni Sartori: Partidos y sistemas de partidos. Marco para un análisis. Volumen I.- Alianza Universidad.- Madrid, 1980, p. 277.
- (11) Jean Charlot: Du parti dominant, "Project", núm 48, setembre-octubre 1970, pp. 942-951, citat a Jean Charlot: Los partidos políticos, p.233.
- (12) Jean Charlot: Du parti dominant, "Project", núm 48, setembre-octubre 1970, pp. 942-951, citat a Jean Charlot: Los partidos políticos, p. 234 i 235.
- (13) Jean Charlot: Du parti dominant, "Project" núm 48, setembre-octubre 1970, pp. 942-951, citat a Jean Charlot: Los partidos políticos, p. 236.
- (14) Jean Charlot: Du parti dominant, "Project" núm 48, setembre-octubre 1970, pp. 942-951, citat a Jean Charlot: Los partidos políticos, p. 238 i 239.
- (15) Giovanni Sartori: Partidos y sistemas de partidos. Marco para un análisis., ob.cit., p. 278 i 279.
- (16) Giovanni Sartori: Partidos y sistemas de partidos. Marco para un análisis, p. 279 i 280.
- (17) Sobre la Lliga Regionalista vegeu l'estudi d'Isidre Molas: Lliga Catalana.- Col.lecció estudis i

documents, 18. Edicions 62.- Barcelona, 1972.-
2 vols.

- (18) Sobre el Centre Constitucional vegeu l'estudi d'Isidre Molas: El catalanismo hegemónico. Cambó y el Centro Constitucional.- Redondo Editor.- Barcelona, 1972.
- (19) En aquesta exposició sobre el trencament de l'alternativa centrista a Catalunya durant la Segona República hem seguit l'estudi de Isidre Molas: La bipolarización de las fuerzas políticas en Cataluña durante la II República. La destrucción de la alternativa centrista. (Las elecciones municipales de 14 de enero de 1934).- (article mecanografiat).
- (20) Sobre el Partit Catalanista Republicà vegeu l'estudi de Montserrat Baras: El Partit Catalanista Republicà.- (tesi doctoral mecanografiada). (Facultat de Dret, Universitat Autònoma de Barcelona, 1981).
- (21) Sobre el Partit Radical vegeu Octavio Ruiz Manjón: El Partido Republicano Radical (1908-1936).- Editorial Tebas.- Madrid, 1976; Libro de oro del Partido Republicano Radical, 1864-1934.- Suc. Rivadeneyra.- Madrid, s.a. (1934); Eduardo Batalla: Mis memorias y mi lucha (Viajes, política y negocios).- L'Estampa.- Barcelona, 1936; Alejandro Lerroux: La pequeña historia.- Afrodísio Aguado.- Madrid, 1963.
- (22) Sobre els partits separatistes a Catalunya durant la Segona República vegeu J. Casals i R. Arrufat:

Catalunya, poble dissortat.- J. Vila Fontserè Impressor.- Barcelona, 1933; Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes radicals catalans (1931-1932).- "Recerques" (Barcelona), 1978, núm 8, pp. 159 a 206; Enrique Ucelay Da Cal: Estat Català: The Strategies of Separation and Revolution of Catalan Radical Nationalism (1919-1923).- (tesi doctoral mecanografiada). (Columbia University, Department of History, september 1979).

- (23) Sobre la Unió Socialista de Catalunya vegeu Josep Lluís Martín i Ramos: La Unió Socialista de Catalunya (1923-1936).- "Recerques" (Barcelona), núm 4, 1974, pp. 155 a 190; Jesús Mª Rodés i Gràcia: Socialdemocràcia catalana i qüestió nacional (1910-1934).- "Recerques" (Barcelona), núm 7, 1978, pp. 125-143; F. de Solà i Cañizares: Les lluites socials a Catalunya (1812-1934).- Secció de Política Social de "Lliga Catalana". G. Casacuberta, impressor.- Barcelona, 1934; Antoni Rovira i Virgili: Resum d'història del catalanisme.- Col.lecció popular Barcino. Volum CXXV. Editorial Barcino.- Barcelona, 1936; sobre les premises teòriques de la Unió Socialista de Catalunya vegeu cfr. a Rafael Campalans: Política vol dir pedagogia.- Biblioteca d'estudis socials. Barcelona, 1933; Rafael Campalans: Hacia la España de todos.- Espasa Calpe.- Madrid, 1932; Manuel Serra i Moret: La Unió Socialista de Catalunya.- Unió Gràfica.- Barcelona, 1923.

- (24) Sobre el Bloc Obrer i Camperol vegeu l'estudi de

Francesc Bonamusa: El Bloc Obrer i Camperol (1930-1932).- Editorial Curial.- Barcelona, 1974; F. de Solà i Cañizares: Les lluites socials a Catalunya (1812-1934):- Secció de Política Social de "Lliga Catalana". G. Casacuberta, impressor.- Barcelona, 1934.

4.- ELECCIONS A LA DIPUTACIÓ PROVISIONAL DE LA GENERALITAT (24 DE MAIG - 7 DE JUNY DE 1931). (1)

El Decret de la Presidència de la Generalitat sobre el Govern i la Diputació provisionals de la Generalitat de Catalunya, del 28 d'abril de 1931, modificat pel Decret definitiu d'estructuració de la Generalitat de Catalunya, del 15 de maig de 1931, norma l'elecció, formació i atribucions de la Diputació provisional. Així, dels articles 8 al 18 del Decret del 15 de maig de 1931, es regula com es portarà a terme l'elecció de la Diputació provisional. Els districtes electorals seran "Els partits judicials que existeixen en l'actualitat" (art.9). Els candidats a l'elecció seran "tots els Regidors elegits per sufragi universal i degudament proclamats per les Juntes del Cens" (art. 10). L'elecció es portarà a terme el dia 24 de maig (art. 13). La distribució del nombre de diputats es farà així: "Els Municipis de cada Partit judicial elegiran un Diputat. A Barcelona, l'Ajuntament elegirà nou Diputats, i, conjuntament amb els Regidors de Badalona, Sant Adrià de Besòs i Santa Coloma de Gramenet, n'elegeran dos" (art. 16).

El mateix 15 de maig de 1931, la Generalitat de Catalunya dicta un Decret (2) que recull el criteri adoptat pel Govern de la República en el seu Decret de 13 de maig, pel qual es restringeix el nombre d'electors en aquells regidors que legalment ocupen llurs càrrecs. D'aquesta manera, s'afirma: "Queden exclosos de la condició d'electors atribuïda per l'article 10 del Decret de 28 d'abril proposat, els Regidors dels Ajuntaments

les eleccions dels quals han estat anul.lades" (art.1), i en conseqüència, "El Govern provisional de la Generalitat acordarà convocar eleccions suplementàries en aquells Partits judicials en els quals la diferència de vots obtinguts pels candidats sigui inferior al nombre de Regidors que hagin quedat exclosos de la condició d'electors, en vitut del que estableix l'anterior article" (art. 2).

Es plantegen, doncs, unes eleccions de segon grau: els candidats a l'elecció són tots els regidors elegits per sufragi universal i degudament proclamats per les juntes del Cens. En aquest cas, es trova afavorida la participació de les forces republicanes i catalanistes guanyadores en les eleccions municipals de 12 d'abril de 1931 a la majoria de municipis catalans, i en haver-se configurat Esquerra Republicana com a partit hegemònic a Catalunya en les anteriors eleccions municipals amb el triomf a la ciutat de Barcelona, es podia aventurar una hipòtesi previsible: que l'Esquerra fos el partit dominant en la futura Diputació provisional.

Des de la creació de la Generalitat i amb l'objectiu d'elaborar l'Estatut amb la màxima unanimitat, es va crear el pacte de solidaritat catalana. En aquestes eleccions es considera vigent també aquest acord d'unanimitat i es planteja de manera que aquestes eleccions de segon grau no siguin tan distorsionadores pels partits no guanyadors en les eleccions municipals. És a dir, el govern provisional intenta distribuir els districtes electorals de la Diputació provisional en funció de la força relativa obtinguda per cada partit en les darreres eleccions municipals. Però aquest acord de solidaritat catalana es trenca abans de celebrar-se

les eleccions. El 17 de maig trenca el pacte la Federació Socialista Catalana perquè no està d'acord amb unes eleccions indirectes i conseqüentment retira els candidats i decideix abstenir-se a les eleccions (3). La mateixa postura adopta la Lliga Regionalista, el 21 de maig, que acusa l'Esquerra Republicana de manobres pre-electoralis tendencioses (4). Aquesta actitud davant les eleccions de retirar els candidats i abstenir-se en les votacions és seguida per altres partits: Dreta Liberal Republicana (5), els federals (6) i els jaumins (7). D'altra banda, el Partit Radical, per mantenir la col.laboració amb Esquerra Republicana en les tasques referents a l'estructuració de l'Estatut de Catalunya, designa Josep Maria Serraclara com a únic candidat a les properes eleccions. Malgrat això, demana l'abstenció de vot (8).

Per participar en aquestes eleccions col.laborant amb l'Esquerra Republicana, es forma un grup de notables nomenat Entesa Republicana i compost per cinc polítics republicans: Pere Coromines, Jaume Carner, Amadeu Hurtado, Carles Gubern i Albert Bastardes. Després del període electoral, aquests polítics continuaren formant un grup autònom, malgrat que aviat es va reduir a tres d'ells: Pere Coromines, Jaume Carner i Amadeu Hurtado. A l'octubre de 1932, en la crida de Macià a tots els homes d'esquerra de Catalunya per constituir un gran partit català que representi l'avançada de la Catalunya republicana, Carner, Coromines i Gubern decideixen adherir-se a Esquerra Republicana. Hurtado, en canvi, ingressarà a Acció Catalana (9).

Els diputats electes a la primera volta foren els següents:

Districte de Barcelona: Jaume Aiguader i Miró (ERC), 19 vots; Nicolau Battestini i Galup (ERC), 15 vots; Josep Dencàs i Puigdollers (ERC), 16 vots; Joan Lluhí i Vallescà (ERC), 18 vots; Joan Puig i Ferreter (ERC), 16 vots; Joan Lluís Pujol i Font (ERC), 15 vots; Josep Maria Serraclara i Costa (PRR), 22 vots; Francesc Viladomat i Morales (USC), 15 vots; Antoni Xirau i Palau (ERC), 16 vots.

Districte de Berga: Pere Comas i Calvet, (ERC), 200 vots.

Districte de Granollers: Albert Bastardes i Sampere (ARC), 198 vots.

Districte d'Igualada: Amadeu Biosca i Busqué (ERC), 135 vots.

Districte de Manresa: Francesc Farreras i Duran (ERC), 134 vots.

Districte de Sabadell: Lluís Companys i Jover (ERC), (no consta el nombre de vots).

Districte de Vic: Antoni Calderó i Abadal (independent), 202 vots.

Districte de Vilafranca: Joan Casanovas i Maristany (ERC), 115 vots.

Districte de Girona: Laureà Dalmau i Pla (ERC), 382 vots.

Districte de Figueres: Josep Puig i Pujades (ERC), 374 vots.

Districte de la Bisbal: Josep Irla i Bosch (ERC), 252 vots.

Districte d'Olot: Joan de Garganta i Fàbrega (ACR), 139 vots.

Districte de Puigcerdà: Jaume Bofill i Matas (ACR), 182 vots.

- Districte de Lleida: Ricard Palacín i Soldevila (ERC),
293 vots.
- Districte de les Borges: Pere Mias i Codina (ERC),
185 vots.
- Districte de Balaguer: Francesc Xavier Rubies i Valls
(independent), 313 vots.
- Districte de Cervera: Jaume Carbonell i Esteva (inde-
pendent), 124 vots. (en ser impugnada l'acta, Carbo-
nell es retira).
- Districte de Seu d'Urgell: Bonaventura Rebés i Castells
(ACR), 236 vots.
- Districte de Solsona: Martí Esteve i Guau:(ACR),
109 vots.
- Districte de Sort: Pere Coromines i Montanya (Entesa
Republicana), 172 vots.
- Districte de Tremp: Josep Llarí i Arenys (independent),
151 vots.
- Districte de Viella: Josep Maria España i Sirat,
88 vots (no consta partit, en aquest moment).
- Districte de Falset: Alfons Ros i Simó (ACR), 223 vots.
- Districte de Montblanc: Josep Andreu i Abelló (ERC),
134 vots.
- Districte de Reus: Ignasi Iglésies i Casanovas (ERC),
134 vots.
- Districte de Tarragona: Pere Lloret i Ordeix (ACR),
96 vots.
- Districte de Tortosa: Domènec Pinyana i Homedes (ERC),
133 vots.
- Districte de Valls: Manuel Galés i Martínez (ERC),
95 vots.
- Districte de Vendrell: Jaume Carner i Romeu (Entesa
Republicana), 188 vots. (10).

El 7 de juny se celebren noves eleccions en els districtes de Vilanova i Gandesa, i eleccions suplementàries (després de celebrar-se les complementàries municipals el 31 de maig) als districtes de Barcelona-Badalona-Sant Adrià-Santa Coloma, Arenys de Mar, Mataró, Sant Feliu de Llobregat, Terrassa i Santa Coloma de Farnés.

Els diputats electes a la segona volta foren els següents:

Districte de Barcelona-Badalona-Sant Adrià-Santa Coloma: Josep A. Trabal i Sans (ERC), 28 vots.

Districte d'Arenys de Mar: Manuel Serra i Moret (USC), 101 vots.

Districte de Mataró: Manuel Serra i Moret (USC), 80 vots (aquesta acta s'anul·la després per irregularitats).

Districte de Sant Feliu de Llobregat: Pere Domingo i Sanjuan (ERC), 187 vots.

Districte de Terrassa: Rafael Campalans i Puig (USC), 76 vots.

Districte de Vilanova i Geltrú: Joan Rebull i Torroja (ERC), 57 vots.

Districte de Gandesa: Martí Rauret i Callol (ERC), 77 vots.

Perquè han obtingut el mateix nombre de vots que en les eleccions suplementàries del 7 de juny en el districte Barcelona-Badalona-Sant Adrià-Santa Coloma -la Diputació provincial ha de determinar a qui correspon la segona acta-, es proclamen diputats electes presumptes: Felip Barjau i Riera (USC), 25 vots (queda com a diputat); Eduard Ragasol i Sarrà (ACR), 25 vots (es retira).

Es elegit diputat per Santa Coloma de Farners:
Antoni Xiberta i Raig (independent), 121 vots (11).

La distribució dels diputats elegits per partits és la següent: Esquerra Republicana, 25 diputats; Acció Catalana, 7 diputats; independents, 5 diputats; Unió Socialista, 4 diputats; Entesa Republicana, 2 diputats; Partit Radical, 1 diputat. Dels 44 diputats amb acta vàlida, 31 corresponen a Esquerra Republicana, Unió Socialista i Entesa Republicana, que actuen com la majoria, i 13 corresponen a Acció Catalana, independents i Partit Radical, que actuen com minoria d'oposició i col.laboren amb la majoria segons les circumstències (12).

La Diputació provisional que es va elegir el 24 de maig i el 7 de juny de 1931 estava composta quasi únicament per polítics d'Esquerra Republicana, Acció Catalana i Unió Socialista, juntament amb les personalitats republicanes que s'agrupaven en la coalició d'Entesa Republicana, com Carner i Coromines. J.Pabón, en remarcar el gran predomini d'Esquerra Republicana dins d'aquesta assemblea, afirma: "más parecía la Asamblea de un partido que la elección de la Diputación de Cataluña para la redacción del Estatuto de la Autonomía" (13).

Un cop elegida la Diputació provisional de la Generalitat, es va reunir per primera vegada el dia 9 de juny, dia en què efectuà l'acte de constitució al Palau de la Generalitat de Catalunya.

Notes al Capítol III apartat 4.-

- (1) Sobre el tema de les eleccions a la Diputació provisional de la Generalitat i Esquerra Republicana vegeu Anna Sallés: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya i la lluita per l'autonomia., capítol IV.1: Les eleccions per a la Diputació provisional de la Generalitat, pp. 230 a 239.
- (2) Decret reproduït a Generalitat de Catalunya: Report del Govern.- Impremta de la Casa de la Caritat.- Barcelona, 1932.- vol.I.
- (3) "La Veu de Catalunya" 22 maig 1931.
- (4) "La Veu de Catalunya" 21 maig 1931.
- (5) "La Veu de Catalunya" 22 maig 1931.
- (6) "La Veu de Catalunya" 22 i 23 maig 1931.
- (7) "La Veu de Catalunya" 22 i 23 maig 1931.
- (8) "La Veu de Catalunya" 24 maig 1931, reproduïnt una nota de "El Progreso".
- (9) Pere Coromines: Diaris i records de Pere Coromines: La República i la Guerra Civil, vol.III, Curial Edicions.- Barcelona, 1975, p. 92 i 94.
- (10) Dades de districtes i diputats electes a Generalitat de Catalunya: Report del Govern, vol. I; dades del partit corresponent i nombre de vots obtinguts per cada diputat reproduït d'Ismael - E. Pitarch: La Diputació provisional de la Generalitat de Catalunya.- "Revista Jurídica de Ca-

taluña" (Barcelona), octubre-deseembre, 1976, núm 4, pp. 789 a 817, p. 797 i 798.

- (11) Dades de districtes i diputats electes a Generalitat de Catalunya: Report del Govern, vol.I; dades del partit corresponent i nombre de vots obtinguts per cada diputat reproduït d'Ismael - E. Pitarch: La Diputació provisional de la Generalitat de Catalunya, art. cit., p. 798.
- (12) Ismael-E. Pitarch: La Diputació provisional de la Generalitat de Catalunya, p. 798 i 799.
- (13) J. Pabón: Cambó, vol. II. Parte segunda: 1930-1947, p. 192.

5.- E.R.C. I L'ELABORACIÓ DE L'ESTATUT.

El Decret definitiu d'estructuració de la Generalitat de Catalunya, del 15 de maig de 1931, en l'article 22 enumera les atribucions de la Diputació provisional. Les principals són: "Nomenar una Ponència que, en representació de l'Assemblea, i juntament amb el Govern provisional de la Generalitat, formularà un projecte únic d'Estatut de Catalunya, que fixarà les facultats reservades al Poder central de la República i aquelles que es considerin privatives i indispensables del Govern peculiar de Catalunya" (article 22 paràgraf a), i, "votar l'aprovació del projecte d'Estatut, que serà publicat junt amb els vots particulars, si n'hi hagués, i organitzar el plebiscit d'Ajuntaments de Catalunya que haurà de sancionar-lo, per tal d'ésser presentat a les Corts Constituents, una vegada sotmès al referèndum de Catalunya en vot particular directe" (article 22 paràgraf b).

Celebrades les eleccions a la Diputació provisional de la Generalitat, a la primera reunió d'aquesta Assemblea, el 10 de juny de 1931, es va nomenar la Ponència redactora de l'Estatut de Catalunya. A proposta del diputat Joan Casanoves es va decidir que aquesta estaria formada pel President de la Generalitat, el President de la Diputació provisional, el Consell de la Generalitat i onze diputats de totes les minories. Els representants de la Diputació eren: Josep Puig Puigjades, Antoni Xirau i Palau, Pere Mias i Codina, Domènec Piñana i Homedes, Lluís Companys i Jové, Josep Dencàs i Puigdollers, Rafael Campalans i Puig, Jaume

Bofill i Matas, Martí Esteve i Guau, Pere Coromines i Muntanyà i Josep Maria Serraclara i Costa (1). Malgrat la representació de totes les minories a la Ponència, es pot observar el predomini de la d'Esquerra Republicana.

Per facilitar les tasques de la Ponència que havia d'elaborar el projecte d'Estatut, es va crear una subcomissió redactora, composta per Jaume Carner, president, i Pere Coromines, Martí Esteve, Antoni Xirau i Rafael Campalans (2). Cambó es queixa de la composició d'aquesta ponència quan afirma: "no queriendo pasar por la humillación de llamar a los hombres de Acció Catalana o de la Lliga, se dirigió a los viejos caudillos de la Esquerra" (3).

Aquesta subcomissió es va reunir a l'hotel de la vall de Núria per portar a terme la tasca esmentada. El 20 de juny de 1931 s'acabà la redacció del projecte d'Estatut. Aquest text estatutari es va lliurar al Consell de la Generalitat, que el va fer seu, i aquest es va encarregar de lliurar-lo al Govern Provisional de la República. Amadeu Hurtado, Rafael Campalans i Jaume Carner foren els responsables de remetre'l a Alcalá Zamora, que va adoptar una postura favorable a l'Estatut: "En unes entrevistes amb el president del Govern ens va presentar algunes observacions de redacció per a fer més precisos els termes de determinats articles i ens va sotmetre unes quantes esmenes de caràcter administratiu i d'importància secundària; però aquest estudi fet en comú amb el contrast natural d'idees oposades o almenys diferents havia de tenir una gran influència en l'actitud coratjosa que hauria de prendre Alcalá Zamora a favor dels Estatuts d'autonomia

en discutir-se la Constitució" (4). A més a més, Hurtado indica que l'Estatut va ser ben rebut tant per Alcalá Zamora com per Manuel Azaña.

El projecte d'Estatut d'autonomia fou presentat a la sessió plenària de la Comissió que havia designat la Diputació provisional, el 4 de juliol de 1931. El 14 de juliol, es reuní la Diputació provisional per examinar i aprovar el projecte d'Estatut. Aquesta Assemblea va donar de suport unànime al text de l'Estatut i va adoptar els següents acords:

1. S'aprova el Projecte d'Estatut redactat per la Ponència nomenada en sessió del dia 11 de juny propassat amb les esmenes que hi han estat incorporades.
2. Sotmeti's l'Estatut aprovat al plebiscit d'Ajuntaments i al referèndum popular que disposa l'apartat b de l'art. 22 del Decret de la Generalitat de 15 de maig darrer.
3. Adrexi's a tots els Ajuntaments de Catalunya, amb data d'avui, una còpia íntegra de l'Estatut reformat.
4. Els Ajuntaments hauran d'emetre el seu vot aprovant o refusant el projecte, en sessió que cadascun haurà de celebrar necessàriament abans o per tot el dia 26 del mes de juliol corrent.
5. Els Ajuntaments trametran a la Generalitat, el mateix dia de la sessió, una còpia certificada de l'acta, en la part que es refereixi al plebiscit.
6. El Projecte d'Estatut serà sotmès al referèndum popular el dia 2 d'agost vinent. La votació es farà d'acord amb el mateix cens que ha regit en les darreres eleccions legislatives. El butlletí de votació continuarà la pregunta: "Accepteu el Projecte d'Estatut aprovat per la Diputació de la Generalitat?" L'elector votarà "sí no no".

7. Per a completar l'organització del plebiscit i del referèndum, queda facultada la Mesa presidencial, per tal que, d'acord amb el Govern de la Generalitat i les Comissaries, realitzi les gestions pertinents fins a la seva aprovació per les Corts Constituents de la República.

8. La Diputació acorda pregar al President de la Generalitat que s'adreci a tots els Diputats de Catalunya a les Corts Constituents, encomanant-los la defensa d'aquest Projecte d'Estatut, per tal que sigui incorporat a la Constitució de la República (5).

Una vegada aprovat el text del projecte d'Estatut, el 17 de juliol de 1931 es dicta un Decret de la presidència de la Generalitat de Catalunya (6), que regulava les disposicions necessàries per a l'organització del referèndum popular. A més, segons els acords que va adoptar la Diputació provisional, en la sessió del 14 de juliol, és norma que el plebiscit d'Ajuntaments de Catalunya haurà de celebrar-se abans o durant el dia 26 de juliol (4rt.), i el referèndum popular se celebrarà el 2 d'agost (6è).

El 19 de juliol, Francesc Macià publica un manifest al poble de Catalunya demanant la participació de tots els ciutadans en el plebiscit, així com el vot afirmatiu. En aquest s'afirma: "(...) A aquest plebiscit, doncs, us crido, regidors de tots els Ajuntaments de Catalunya, i a aquest referèndum, ciutadans tots, sense distinció d'estament, de credo polític, ni de tendència social. Les llibertats de Catalunya són el patrimoni de tots els catalans, i el preu d'aquestes llibertats, avui, és aquest Estatut que us demano que voteu. Que, un cop avalat per la voluntat expressa de

Catalunya, qui gosaria a oposar-se a les que hi són consagrades?".

"No dubto, doncs, que tots els catalans i que tots aquells que, per ciure a Catalunya, comparteixen els nostres ideals, votaran el nostre Estatut, convençuts que voten les llibertats de Catalunya i amb elles les dels pobles de la resta d'Espanya".

"En demanar-vos el vot, catalans, us prego també que us concentreu, per un moment, d'esperit i penseu que aquesta hora que sona per a Catalunya amb l'Estatut, és la que fa segles sospiràvem i que tantes angoixes havia costat i tantes sofrences".

(...) "Si us crido tots, catalans, al plebiscit i al referèndum per al nostre Estatut, és perquè crec que no és l'Estatut d'un sol partit, sinó de tot un poble. Aquest ha estat un dels principals mèrits dels que hi han col.laborat. Pensant que l'hora de les matissacions és en fer la constitució interior de Catalunya, en l'Estatut han pogut deturar-se just en aquells punts en els quals forçosament han d'estar d'acord tots els ciutadans liberals i democràtas".

(...) "Poble de Catalunya, si no és per tu mateix, res ni ningú no pot deturar-te ja en aquest moment, el més decisiu, de segles ençà, de la teva història. Si en saps sentir tota la transcendència, d'abocaràs a aquest plebiscit i a aquest referèndum amb tota la fervor del que se sent alliberador de si mateix i de la seva pàtria, amb aquell ímpetu del poble que es veu alliberat, després de més de dos segles d'esclavatge". (7).

Aquest manifest de Francesc Macià suposa un suport total per part seva a l'Estatut de Catalunya.

Els resultats del plebiscit dels Ajuntaments de Catalunya va comportar l'aprovació total del projecte pels municipis catalans, i el mateix Consell de la Generalitat ho comunica el dia 4 d'agost: "(...) i havent donat per resultat que tots els Ajuntaments, a excepció del de Gausac i Pedra i Coma, de Lleida, i els de Barbarà i Reus, de Tarragona, han enviat les actes corresponents en les quals consta l'aprovació donada pels referits Ajuntaments a l'al.ludit projecte, i que els que no han tramès l'acta han comunicat també llur aprovació; d'aixó resulta que els 1.063 Ajuntaments de Catalunya l'han aprovat, havent emès 8.349 Regidors el vot a favor de l'Estatut i 4 Regidors en contra, amb l'absència de 402 Regidors. El Consell declara aprovat el plebiscit d'Ajuntaments del projecte d'Estatut de Catalunya formulat per la Diputació provisional de la Generalitat, i resol comunicar aquest resultat al senyor President del Govern provisional de la República i al President de la Junta provincial del Cens electoral de Barcelona, als efectes previstos en el Decret de la República de 9 de maig i en el d'aquesta Generalitat de 28 d'abril. (4 agost 1931). (8).

Els resultats globals per a tot Catalunya del referèndum del 2 d'agost, segons les dades oficials proclamades per les Juntes Provincial del Cens, fore: 594.262 vots a favor de l'Estatut sobre un total de 598.649 votants. És a dir, el 99,26% del votants i el 74,99% del cens electoral català. Votaren en contra 3.286 persones, d'un cens de 792.392 electors (9).

Isidre Molas dóna els següents resultats, a partir de les Actes de Referèndum existents a la Diputació

de Barcelona:

Barcelona

SI	364.620		
NO	2.520		
En blanc	650	Electors	497.671
Nuls	161	Votants	367.951

Tarragona		Girona		Lleida	
SI	84.455	SI	72.130	SI	72.756
NO	355	NO	266	NO	145
En blanc	74	En blanc	169	En blanc	40
				Nuls	7

Els resultats del plebiscit de l'Estatut del 2 d'agost manifesten el suport unànime i massiu de la població catalana a l'autonomia d'aquesta nació.

Per causa que la llei electoral vigent de 1907 excloïa la possibilitat del vot femení, un alt percentatge de la població catalans es veia privada de poder abonar l'Estatut de Catalunya. Per superar aquesta restricció del cos electoral s'organitza un plebiscit femení mitjançant la recollida de signatures en els diversos municipis catalans. El resultat d'aquest plebiscit fou el següent: "Terminada la sesión escrutadora, una comisión de señoritas se acercó al señor Macià para darle de que habían entregado a la Junta Provincial del Censo los pliegos de firmas recogidas como adhesión de la mujer catalana al Estatuto de Cataluña. Según las cifras que fueron leídas por el secretario de la Junta, en Barcelona fueron recogidas 146.644 firmas a favor del Estatuto y una en contra, y en el resto de Cataluña, según los datos que se tienen y que son bastantes incompletos por faltar todavía los plie-

gos de alguna comarca, 235.467 firmes a favor y ninguna en contra" (10).

Un decret de la Generalitat de Catalunya, de 11 d'agost de 1931, remarca que: "(...) el text de l'Estatut de Catalunya aprovat per la Diputació provisional de la Generalitat en la sessió del 14 de juliol de 1931, es declara text oficial, com expressió legal de la voluntat de Catalunya, i serà remès al Govern provisional de la República per a sotmetre'l a la sanció de les Corts Constituents" (11). El 14 d'agost, el projecte d'Estatut de Catalunya fou presentat al govern provisional de la República per una delegació catalana presidida per Francesc Macià. El 18 d'agost, aquest text era presentat a les Corts Constituent per Alcalá Zamora, com una ponència del Govern. Després d'una llarga discussió del projecte d'Estatut en aquest òrgan legislatiu, el 15 de setembre de 1932, les Corts Constituents aproven el text definitiu de l'Estatut de Catalunya.

Notes al Capítol III Apartat 5.-

- (1) Pere Coromines: Diaris i records de Pere Coromines: La República i la Guerra civil, vol. III, ob. cit., p. 20; Manuel Gerpe: L'Estatut d'autonomia de Catalunya i l'Estat integral, p. 102 i 103.
- (2) Pere Coromines: Diaris i records de Pere Coromines: La República i la Guerra civil, Vol. III, p. 20; Manuel Gerpe: L'Estatut d'autonomia de Catalunya i l'Estat integral, p. 105.
- (3) J. Pabón: Cambó, vol. II. Parte segunda: 1930-1947), p. 192.
- (4) Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps (1931-1936), vol. II, p. 80.
- (5) Generalitat de Catalunya: Report del Govern, vol. I.
- (6) Generalitat de Catalunya: Report del Govern, vol. I.
- (7) "Manifest de Francesc Macià al poble de Catalunya" "L'Opinió" 19 juliol 1931.
- (8) Generalitat de Catalunya: Report del Govern, vol. I.
- (9) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol. I, p. 221.
- (10) "La Vanguardia" 7 agosto 1931.
- (11) Decret reproduït a Generalitat de Catalunya: Report del Govern, vol. I.

6. SEPARACIÓ D'UNS SECTORS DE L'ESTAT CATALÀ I CONSTITUCIÓ D'ELEMENTS D'ESTAT CATALÀ I D'ESTAT CATALÀ PARTIT PROLETARI.

Un cop constituït el partit d'Esquerra Republicana -17-19 de març de 1931-, a partir del juny-juliol+ de 1931 i durant tot l'any 1932 van marcar una clara dissidència respecte del Partit diversos sectors de l'Estat Català, fins el punt en que es van separar d'Esquerra Republicana i van crear organitzacions autònomes.

Així, "mancat" d'una sòlida base social dins un nou context de política més de masses que no pas conspiratòria, i agitat per intensos desacords interns el moviment nacionalista es desintegrà durant l'any 1931 fins la primavera de 1932" (1).

A més, si remarcuem que "(...) en tant que el pacte en què es concretà la Segona República no fou revolucionari, ni tan sols federal, sinó unitari, i que el centralisme no desaparegué, sinó que romangué viu com a actitud política al si dels socialistes i republicans espanyols, la nova línia de Macià havia d'ésser molt dura d'acceptar per als nacionalistes radicals que el seguiren. Aquells sectors del moviment nacionalista que donaven més importància doctrinal en ell mateix a qualsevol dels elements components de la síntesi de Macià, se n'aparten enmig durant tot l'any 1931 i a la primavera del 1932 en enfrontar-se amb el resultat operant de l'acció de Macià -l'Esquerra Republicana de Catalunya i la Generalitat. Aquests sectors, tant els de l'esquerra com els de la dreta del movi-

ment, arribarien molt més enllà que Macià en definir llurs estratègies i tàctiques". "El període central d'aquest procés de definicions nacionalistes radicals contra Macià i el seu sistema anà des de la creació de la Generalitat (és a dir, des de la desaparició de la República Catalana), passant pel vot de les Corts de la República Espanyola sobre l'Estatut d'Autonomia el mes de setembre de 1932, fins la definitiva consolidació del govern autònom (i de l'Esquerra com el partit hegemònic del govern) en les eleccions del novembre del 1932 per al Parlament de Catalunya" (2).

Les ruptures entre els nacionalistes radicals i Esquerra Republicana de Catalunya es produïren com a funció de les successives eleccions generals i parcials de l'any 1931" (3). A començaments de l'estiu d'aquest any, Josep Casals i Freixes, dirigent de l'organització d'Estat Català, inicià contactes a la ciutat i província de Barcelona amb militants de les comarques del Vallès, del Penedès i de Garraf a Vilafranca, Terrassa, Rubí i altres ciutats. A principi de juliol, Estat Català del Penedès convocà una Assemblea a Sitges demanant la reorganització dels antics elements d'Estat Català, i presentà un document a Francesc Macià en el qual declarava la seva discrepància ideològica amb Esquerra Republicana (4).

Aquest document es pronunciava en els termes següents: "En adreçar-vos a vós us reiterem la nostra lleialtat. Som dels que durant els anys de la dictadura hem mantingut la integritat de les reivindicacions de Catalunya. Disciplinats, a la vostra veu, hem lluitat en tot moment per l'ideal que vós representàveu. No hem vacil·lat davant de cap persecució. Tampoc no

ha variat la lleialtat que us tenim, igual quan éreu a l'exili que avui que Catalunya us reconeix com a President".

"Fermes en la nostra ideologia de patriotisme radical, no ens poden plaure certes orientacions de la majoria dels dirigents del partit d'Esquerra Republicana de Catalunya. Aquesta disconformitat es va estenent a Barcelona i més encara a les comarques de Catalunya, on són més vius els antagonismes entre els catalanistes de sempre i els que provenen d'un camp d'història àdhuc anticatalà. És aquest descontentament que ha portat la gent d'Estat Català del Penedès a convocar una assemblea a Sitges, per a la reorganització dels antics elements d'Estat Català, fidels a la doctrina que sempre havia inspirat la seva actuació".

"Convidats a aquesta reunió per primera vegada, aconseguirem de poder-la ajornar perquè no semblés que eren creades dificultats al bon èxit de les darreres eleccions."

"El triomf assolit, però, no modificà en res la nostra posició ideològica abans esmentada i per això convidats novament, hem decidit d'acudir a la dita assemblea de Sitges amb el convenciment que en fer-ho prestem un bon servei a la causa de la llibertat de Catalunya".

"Si creiem que Catalunya és una Nació, hem d'afirmar el seu dret a constituir un Estat amb plena i total sobirania. És per aquesta raó que entenem que en tot moment i independentment de les circumstàncies polítiques no ha de deixar d'existir una organització com la d'Estat Català que defensi la independència de

Catalunya, i menys ara que el nostre poble es troba en un moment decisiu de la seva història." (5).

Hi hagué una reunió violenta entre els signants del manifest i Francesc Macià, i el juliol de 1931, aquest grup publicà un manifest en el qual demanava la reconstrucció d'Estat Català com a organització política nacional que defensava el principi programàtic de la independència de Catalunya. Establí a Barcelona una oficina amb el nom de Elements d'Estat Català, per diferenciar-se del grup de Jaume Compte, amb el qual no pogueren arribar a cap acord (6). Aquest manifest es pronunciava en els termes següents: "Al poble de Catalunya".- "Tots els pobles del món posseïdors d'una consciència nacional, d'una llengua pròpia, d'un passat lliure, d'una voluntat col·lectiva de recobrament, tenen el dret incontrovertible de disposar íntegrament de si mateixos. Aquest és el cas de Catalunya. Renunciar aquest dret seria tant com negar la raó de la lluita sostinguda anys i anys per assolir la llibertat de la nostra terra."

"els homes que durant les hores de passió de Catalunya integràvem l'Estat Català no volem renunciar ni reduir el nostre ideal. Tenim els ulls en l'alliberament total de la terra catalana i cap circumstància no ens farà tòrcer la voluntat d'arribar-hi. No ens podem aturar a mig camí de la llibertat perquè les conviccions i els sentiments no es condicionen. Ni que volguéssim, no podríem deixar de sentir l'anhel pregon i fermíssim de fer de Catalunya un poble lliure, sense condicions i sense tutors. De llibertat només n'hi ha d'una mena. És aquesta la que volem, és aquesta la que infiltrarem en l'ànima de cada cata-

là i la que conquerirem amb l'esforç que calgui."

"Els esdeveniments polítics de la nostra terra han mig dispersat els homes d'Estat Català. Ara ens anem retrobant i refermem el contacte d'esperit de treball. Tothom s'adona que l'hora de Catalunya no havia estat tan propícia com ara per a abastar la se va completa llibertat. Per això establim lligams, cridem els que ja anaven amb nosaltres, cerquem adeptes i removem les comarques amb una campanya de prose litisme que cada dia s'intensificarà més."

"No volem actuar contra cap partit d'essència liberal i catalana. Acceptarem i donarem col.laboració quan sigui per servir la llibertat de Catalunya. Infondrem a la nostre activitat una franca tendència de comprensió de les reivindicacions obreres sense oblidar cap dels altres aspectes de la nostra vida col. lectiva, les quals orientacions en la propera Assem- blea que s'està preparant."

"Aquest manifest apareix en un moment en què molts creuen que es va cloure definitivament el problema ca talà. Creença equivocada!".

"Nosaltres acceptem l'Estatut de Catalunya com un pas més vers la llibertat integral, i opinem que come tria un tort contra la nostra terra el qui no el votés. Treballem amb delit perquè en aquesta hora històrica la unanimitat del poble català no falli, però declarem que l'esmentat Estatut és, per a nosaltres, ni res més ni res manys que un parèntesi, un repòs en la lluita, un mitjà molt aprofitable d'arribar a la finalitat que propugnem."

"Les adhesions, carrer de Caspe, 12, primer pis, lletra I (oficina oberta de set a nou del vespre)."

"Pel Comitè provisional:

Josep Casals Freixes, Joan Boladeras Maruny, Antoni Gallemí, Josep Salva.- Juliol 1931." (7).

En aquest context polític, Josep Casals i Freixes remarca que "davant de l'aspecte depriment, tant per part del poble com dels grups, com dels partits, no saltres ens constituïrem en "Elements d'Estat Català", i ens dèiem elements, per no haver pogut arribar a un acord amb un grup del mateix nom, denominat, "els de l'Olimpia", pels prejudicis que molts d'ells guardaven vers la persona de Macià i alguns altres homes, com ja hem esmentat abans" (8).

El programa polític que defensaven els Elements d'Estat Català era la independència de Catalunya, i la confederació d'aquesta amb els altres Estats d'Europa. És a dir, "(...) són els elements d'Estat Català, que volem la confederació d'Estats, sinó, amb tots els Estats lliures d'Europa, i així, i solament així, la nostra Catalunya recobriria la seva absoluta personalitat com a nació lliure. (...). Cal tenir present, que Catalunya no és propietat d'Espanya, que Catalunya és una nació que vol el seu reconeixement polític i social com un Estat i amb aquest concepte ideològic, podem pactar, devem pactar amb tots els Estats d'Europa; amb personalitat pròpia" (9).

D'altra banda, els Elements d'Estat Català es pronunciaven en contra l'estratègia i la tàctica d'Esquerra Republicana, de la següent manera: "(...) L'Esquerra Republicana de Catalunya és un partit circumstancial, partit de temporada, i diem això, perquè no té més de dos comesos a complir; l'un ja és complert i l'altre també està en vies de complir-se, que són,

l'adveniment de la República, que ja és complet, i la seva consolidació, que malgrat tot també es complirà. Però després d'això ja no té raó d'existir dit partit, perquè com ja podem veure, tenim l'avís de la Unió Socialista de Catalunya, que un cop consolidat el nou règim ja ha anunciat que tirarà pel seu cantó" (10).

Un cop constituïts els Elements d'Estat Català, l'11 de setembre de 1931, aquest grup va remarcar la seva formal independència política publicant el setmanari "Estat Català" (11).

A principis de setembre, Elements d'Estat Català van pronunciar el seu primer míting important a comarques fora del Penedès, a Lleida (12).

Després del setembre de 1931 semblava que podia formar-se una sola organització política dels nacionalistes radicals antimacianestes. Els Elements d'Estat Català propugnaven per la formació d'"Estat Català, partit polític", mentre que "Nosaltres Sols!" llançaren el projecte d'un Front Únic Català a principis de l'octubre, i la Unió Catalanista, al final del novembre començà a plantejar la creació d'un Partit Nacionalista Català (13). Però, en aquests moments, ja es van marcar dues línies totalment diferents en el si del nacionalisme radical. Mentre que la Unió Catalanista, els Elements d'Estat Català i Nosaltres Sols! estaven interessats en la creació d'un Partit Nacionalista Català, essencialment conservador i unitari; Jaume Compte i la Col·lectivitat Social d'Estat Català intentaven fonamentalment de recrear l'antic Estat Català revolucionari, en teoria capaç de recapturar l'ala nacionalista esquerrana d'Esquerra Republicana

de Catalunya i aspirar a tenir el suport comunista i fins i tot el de la CNT (14).

Així, cal remarcar que a partir de l'estiu de 1931 i durant tot el 1932, era evident en els cercles nacionalistes radicals que Estat Català, com a organització política, s'havia dividit en tres grups; un a la dreta, o Elements d'Estat Català; un a l'esquerra, o l'Estat Català de Jaume Compte; i un més o menys al centre o Joventut d'Esquerra Estat Català, que representava el sector nacionalista i, sobretot, la joventut nacionalista dins Esquerra Republicana (15).

Els Elements d'Estat Català, amb el seu programa ja definit, seguiren treballant fins a la formació del Partit Nacionalista Català (16), la constitució del qual seguí la trajectòria següent: "Aquest Partit (Partit Nacionalista Català) és nascut després d'un seguit de converses que els que estàvem constituïts amb el nom d'Elements d'Estat Català, tinguérem amb tots els grups que abans hem esmentat (Unió Catalanista, Nosaltres Sols! i Estat Català Partit Proletari). Converses que donaren per resultat de no poder-nos posar d'acord; car tots volíem mantenir el criteri i la ideologia particular de cada grup, per tal d'imposar-la als altres. Per fi poguérem entendre'ns amb el grup que componien el Club Esportiu Catalunya i alguns elements individuals, sortits dels grups susdits, desitjosos de fer un fort i seriós Partit Nacionalista" (17)

La crida per a la formació d'un partit nacionalista feta per Manuel Massó i Llorens en una conferència donada als locals de Palestra, just abans del Nadal de 1931, va donar una empenta nova al procés cap a la unificació de la dreta nacionalista radical. Els Ele-

ments d'Estat Català van abandonar la seva obsessió prèvia amb el tema de l'antic Estat Català i van agafar la crida per a l'estructuració d'un partit separatista català que havia de sorgir d'una Conferència Nacional Catalana (18). Sota la protecció de la Unió Catalanista, van ésser iniciades les negociacions entre els diferents grups i personalitats, les quals van donar un resultat positiu el març de 1932 (19).

El Partit Nacionalista Català era, segons el seu manifest fundacional, la fusió de set grups: La Ponència d'Unió Catalanista, la Unió Nacional Catalana Republicana de Sud-amèrica, el Comitè Provisional de la Secció Ferroviària d'Estat Català, els Elements d'Estat Català, Nosaltres Sols!, Estat Lliure Català i Club Esportiu Catalunya (20).

Durant l'estiu de 1932 Nosaltres Sols! i la Unió Catalanista, i més tard la Secció Ferroviària d'Estat Català, van abandonar el Partit Nacionalista Català, retenint les seves autonomies organitzatives respectives però deixant darrera molts militants dobles. El nou PNC es va presentar a la primera quinzena de març a Barcelona (21).

L'estratègia i el programa polític del Partit Nacionalista Català es fonamenten principalment en aquests dos punts: intervenció en la vida social i independència de Catalunya constituïda com a Estat. És a dir, "si volem actuar de cara a la realitat de la societat constituïda, malgrat els defectes que la política pugui tenir hem d'intervenir-hi, ja que encara no s'ha inventat altra manera d'administrar la cosa pública, per a conduir aquesta gran màquina, que és la societat. (...). L'error dels nacionalistes a Ca-

talunya, ha estat doncs d'haver-nos retirat i haver deixat el camp lliure als arribistes i als no catalanistes. (...). Dividirem en quatre, els grups que estan a l'oposició dels concordistes i governamentals, avui a Catalunya. Unió Catalanista, Nosaltres Sols!, Estat Català Partit Proletari i Partit Nacionalista Català. Tots aquests grups amb pretencions d'algun dia poder ésser un partit, coincidim en un punt fonamental, que és, la llibertat absoluta de Catalunya. Això és, Catalunya Nació, constituïda en Estat polític, per incorporar-la als corrents de la societat nova sense la tutela de cap poder dominador. Però aquests quatre grups vivint dintre del més gran confusionisme, quasi cap dels quals està situat dins de la realitat dels temps presents; mirat des del punt de vista que no hi ha possibilitat de fer un sol i fort partit nacional o nacionalista amb responsabilitat de govern" (22).

A la primavera del 1932 ja s'havien format dos pols clars en el moviment nacionalista radical al marge de l'Esquerra Republicana -Estat Català- Força Separatista d'Extrema Esquerra i el Partit Nacionalista Català-, que es convertiren en alternativa o estratègies electorals substancialment diferents (23).

Per a les eleccions al Parlament de Catalunya (20 de novembre de 1932), el Partit Nacionalista Català va presentar una candidatura per minories a la circumscripció de Barcelona ciutat. Aquesta estava formada pels següents candidats: Francesc Maspons i Anglasell, Manuel Massó i Llorens, Josep Casals i Freixes, Joan Soler i Damians i Joan B. Muntada i Macau. Els resultats electorals va ésser un fracàs pel PNC. Aquest va treure 6.370 vots de màxima i 1.587 de mínima, i no aconseguí

cap diputat.

Uns mesos abans d'aquestes eleccions, el Partit Nacionalista Català abandonà definitivament el nom Estat Català. Va deixar de publicar-se el setmanari que portava aquest títol pel juny de 1932 i començà, pel juliol, d'edició d'un nou òrgan del Partit, "La Nació Catalana" (24).

D'altra banda, el grup d'Estat Català de Jaume Compte celebrà una assemblea extraordinària, el 3 i 10 de gener de 1932, a l'Ateneu Empordanès de Barcelona i al Teatre Olympia respectivament, en la qual es trencà formalment l'organització amb Esquerra Republicana. El dia 3 es feren dues votacions successives sobre si calia censurar Francesc Macià, Jaume Aiguader i Ventura Gassol. Aiguader i Gassol es van retirar, i deixaren la iniciativa a mans de Jaume Compte. El dia 10 de gener, l'assemblea expulsà formalment Francesc Macià, i elegí un nou directori d'Estat Català, amb Jaume Compte com a cap. En aquesta assemblea, el susdit grup es definí com Estat Català-Força Separatista d'Extrema Esquerra (25). A més, s'elaborà un manifest d'EC-FSEE que era una definició programàtica del nou Partit en els següents punts: a) nacionalista, a favor de l'autodeterminació de Catalunya; b) defensors de l'alliberament de cada home com a productor, és a dir, es pronuncia a favor de la ideològia proletària; c) s'autodefineix com força separatista d'extrema esquerra; d) denuncia l'Estat espanyol per la seva condició d'imperialista -no alliberador dels pobles-, i capitalista - explotador dels homes. Demana per a tots els pobles el dret a la total sobirania; e) respecte als partits catalanistes, està d'a-

cord amb ells per la seva definició respecte la qüestió nacionalista, però l'acord no existeix quan es de fineixen sobre el fet social (26).

L'Estat Català - Força Separatista d'Extrema Esquerra féu aparèixer el setmanari "L'Insurgent", a partir del 8 d'abril de 1932, amb el subtítol "Setmanari d'Estat Català" i amb la consigna "Volem l'Estat Català independent dintre la comunitat internacional dels Estats Obrers".

A partir de l'anterior Manifest d'EC!FSEE es va definint successivament el programa de l'organització. L'estratègia política del Partit es concreta en la "Orientació d'Estat Català", que apareix publicada diverses vegades a "L'Insurgent". EC-FSEE, en aquest document, torna a reafirmar-se a favor de la ideologia nacionalista i proletària. Els punts estratègics més importants són: a) Estat Català s'organitza per prendre el poder i instaurar a Catalunya un Estat socialista; b) Estat Català acceptant la consigna marxista d'unió del proletariat mundial, anirà a la revolució social al costat del proletariat, unit com a força amb personalitat nacional ben definida. Conseqüent amb la seva definició política, Estat Català es constitueix en la força responsable de portar a terme a Catalunya el compliment dels principis de llibertat nacional i social (27).

El març i l'abril de 1932, l'EC-FSEE proposà la convocatòria d'una Conferència Nacional Obrera amb l'objectiu explícit d'assentar les bases d'un partit polític proletari limitat a Catalunya, capaç d'orientar la classe obrera cap a la creació de l'estat obrer català. La iniciativa de la Conferència Nacional Obreu

ra no va prosperar (28).

A l'assemblea general extraordinària d'EC!FSEE, de 26 de juny de 1932, es decideix convocar el primer congrés d'Estat Català. La seva finalitat serà la formació d'una organització de classe a Catalunya, que garanteixi la solució del problema nacionalista, és a dir, implica la progressiva marxistització del partit. El primer congrés d'Estat Català es va celebrar el 8 i 9 d'octubre de 1932. El Partit passà a constituir-se en Estat Català Partit Proletari, definint les bases programàtiques de la nova organització, i preparant-se per anar a les eleccions per al Parlament de Catalunya. Una setmana abans d'aquest Congrés, Joaquim Juanola i els nacionalistes més moderats en el tema social van sortir d'EC-FSEE, en denunciar tendències comunitzants, emportant-se les delegacions per als districtes V, VI, Gràcia (VIII) i el Poblenou de Barcelona. Com a resultat del Congrés, les delegacions de Sant Andreu i de l'Hospitalet també van separar-se individualment del Partit. Després d'aquestes diverses escissions Estat Català Partit Proletari solament podia comptar amb les delegacions lleials de Sant Martí, Sants i el districte primer (l'oficina central), i possiblement amb nuclis dispersos de militants a Gràcia, Sant Andreu i el Poblenou (29).

En aquest primer Congrés d'Estat Català, ECPP defineix el programa del Partit, centrant-lo fonamentalment en els següents punts: a) El paper d'Estat Català dins la revolució a Espanya; b) Les tasques del proletariat davant la revolució; c) La missió d'ECPP; d) Tesi política: Separatisme i lluita de classes; e) Tesi política: Programa polític immediat a seguir;

f) Tesi sindical; g) Tesi agrària; h) Tesi d'estructuració d'ECPP (30).

A les eleccions per al Parlament de Catalunya de 20 de novembre de 1932, ECPP presentà una candidatura plena per a la circumscripció de Barcelona ciutat, encapçalada amb el nom de Jaume Compte i Canelles. Els resultats electorals suposaren un enfonsament total del Partit. Aquest aconseguí 586 vots de màxima i 132 vots de mínima, votació que era totalment irrellevant respecte amb aquella aconseguida pels altres partits polítics o coalicions.

Aquesta desfeta electoral d'ECPP portarà com a conseqüència la desaparició del seu setmanari "L'Insurgent" i una relativa inhibició del Partit en el camp polític.

Més tard, es portarà a terme una darrera mutació a ECPP. El 20 de gener de 1934, després d'una assemblea, anunciarà el canvi del seu nom pel de Partit Català Proletari (31). El 25 de gener de 1935, apareix el primer número de "Catalunya Insurgent", amb el subtítol de "Òrgan del PCP". En aquest número es publica un "Manifest: A les classes treballadores de Catalunya" en el qual el PCP analitza els fets de 6 d'octubre de 1934. "Catalunya Insurgent" sortirà fins el número 10, amb data de 3 d'octubre de 1935. El 16 de gener de 1936 apareixerà de nou "L'Insurgent", en la seva segona època, i amb el subtítol "Organ del PCP". D'aquest periòdic en sortiran quatre números, el darrer amb data de 6 de febrer de 1936.

A partir de l'any 1935 i durant 1936, el Partit Català Proletari participarà en el procés d'unificació dels partits marxistes a Catalunya. El 21 de juliol de

1936 es va celebrar una reunió del Comitè d'Enllaç dels partits obrers de Catalunya (Federació Catalana del PSOE, USC, PCP i PCC), que va acordar fusionar-se en un sol partit obrer català: el PSUC.

El Comitè d'Enllaç va decidir la seva adhesió a la Internacional Comunista. El dia 22 de juliol, els Comitès Executius respectius ratificaren l'acord d'unificació d'aquests quatre partits.

Notes al Capítol III apartat 6.-

- (1) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes radicals catalans (1931-1932), "Recerques" (Barcelona), núm. 8, 1978, pp. 159 a 206, p.163.
- (2) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), art.cit., p. 168.
- (3) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 170.
- (4) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 172; J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 299.
- (5) Document reproduït a J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 299 i 300.
- (6) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 172; J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 300.
- (7) Manifest reproduït a J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 300 i 301.
- (8) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 298.
- (9) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 288.
- (10) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 291.
- (11) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 180; J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 301.

- (12) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 180.
- (13) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 183.
- (14) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 183.
- (15) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 179.
- (16) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 302.
- (17) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p, 310.
- (18) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 186.
- (19) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 186.
- (20) Enric Ucelau Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 187.
- (21) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 188.
- (22) J. Casals i R. Arrufat: Catalunya, poble dissortat, p. 305 a 307.
- (23) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 189.
- (24) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 198.
- (25) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 183 i 184; M. Dolors

- Ivern i Enric Ucelay Da Cal: Nacionalisme radical i marxisme: d'Estat Català al Partit Català Proletari, comunicació presentada al col.loqui de "Recerques", (Barcelona, octubre de 1974), p. 3.
- (26) M. Dolors Ivern i Enric Ucelay Da Cal: Nacionalisme radical i marxisme: d'Estat Català al Partit Català Proletari, p. 7.
- (27) M. Dolors Ivern i Enric Ucelay Da Cal: Nacionalisme radical i marxisme: d'Estat Català al Partit Català Proletari, p. 7.
- (28) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 193; M. Dolors Ivern i Enric Ucelay Da Cal: Nacionalisme radical i marxisme: d'Estat Català al Partit Català Proletari, p. 3.
- (29) Enric Ucelay Da Cal: La crisi dels nacionalistes catalans (1931-1932), p. 194 i 195; M. Dolors Ivern i Enric Ucelay Da Cal: Nacionalisme radical i marxisme: d'Estat Català al Partit Català Proletari, p. 3.
- (30) Per una formulació més àmplia del programa d'ECPI vegeu cfr. M. Dolors Ivern i Enric Ucelay Da Cal: Nacionalisme Radical i marxisme: d'Estat Català al Partit Català Proletari, p. 7 a 9.
- (31) Sobre el Partit Català Proletari vegeu Emili Vilaseca: Notes sobre els orígens del Partit Català Proletari.- "Nous Horitzons" (Mèxic), núm 4, (1964), pp. 23 a 26; L.V. Ponamariova: Formació del P.S.U. de Catalunya.- Treball.- Mèxic, 1966.

IV.- E.R.C. DURANT L'ETAPA PROVISIONAL DE LA GENERALITAT.

1. LES ELECCIONS A CORTS CONSTITUENTS. (1)

En convocar-se les eleccions per a les Corts Constituents de la República s'havien produït algunes modificacions en la llei electoral vigent. Així, d'una banda, un decret del govern provisional de 8 de maig de 1931 modificava la llei electoral de 1907, encara vigent. D'altra banda, un decret de 25 d'abril de 1931 establia les regles per elaborar un nou cens electoral.

D'aquesta manera, F. de Carreras i J.Mª Vallés indiquen que els principals aspectes innovadors del decret de 8 de maig de 1931 poden resumir-se en els punts següents:

"a) Cuerpo electoral. Se amplia mínimamente: la edad electoral se rebaja de 25 a 23 años. No se admite el voto femenino.

"b) Elegibilidad. Se amplia la capacidad electoral pasiva a las mujeres y los sacerdotes. 23 años es la edad mínima para ser elegible.

"c) Circunscripciones y secciones. Amplía el antiguo pequeño distrito estableciéndose las siguientes reglas:

1) Como norma general cada provincia formará una circunscripción electoral. 2) El número de diputados a elegir por provincia será de uno por cada cincuenta mil habitantes. La fracción superior a treinta mil dará derecho a elegir un diputado más. 3) Las ciudades de Madrid y Barcelona constituirán circunscripción propia. El resto de los pueblos de cada una de estas

provincias formarán a su vez circunscripciones independientes de la capital. 4) Las capitales de provincia con más de 100.000 habitantes constituirán circunscripción propia juntamente con los pueblos de su partido judicial. Ello afectaba a Córdoba, Granada, Málaga, Murcia, Sevilla, Valencia, Vizcaya y Zaragoza. 5) Se exceptúan de estas reglas a Ceuta y Melilla que elegirán un diputado cada una. Las nuevas circunscripciones se dividirán en secciones (...).

"d) Modo de escrutinio. Se pasa del sufragio uninominal en los distritos al sufragio por listas en todos los colegios, manteniéndose, aunque con ligerísimas variaciones en la proporción, el voto restringido ya vigente en la Ley de 1907. (...) el artículo 11 establecía que para ser proclamado diputado, además de aparecer con el mayor número de votos escrutados, debía obtenerse cuando menos el 20 por cien de los votos emitidos. En caso de no llegar a este tope mínimo del 20 por cien, aún sacando la mayoría relativa, la elección será nula y deberá irse a una segunda vuelta (...)

"e) Supresión del artículo 29" (2). L'article 29 de la llei electoral de 1907, considerava elegits i proclamats els candidats quan no tinguessin rivals en la seva circumscripció electoral.

El sistema electoral vigent en aquest moment, basat en la llei de 1907 modificada pel decret de 8 de maig de 1931, configurava un sistema majoritari a dues voltes amb representació de la minoria més forta. L'estructuració d'aquest sistema electoral té una influència directa en la composició del sistema de partits polítics a Espanya durant la Segona República. En una primera aproximació, es podria afirmar que aquest sis-

tema de partits es caracteritza per l'existència d'un pluripartidisme amb representació d'un gran nombre de partits. Però, aquest efecte no és totalment cert. L'article 11 del decret del 8 de maig de 1931 disposa que perquè els candidats poguessin ser proclamats diputats a Corts Constituents era necessari haver obtingut almenys el 20 per cent dels vots emesos. La finalitat d'aquesta norma apuntava a evitar l'excessiva fragmentació partidista, almenys a nivell circumscripcional. És a dir, tendia a crear un bipartidisme a nivell de circumscripció. Però, la configuració d'una majoria i d'una minoria es portava a terme, en moltes ocasions, mitjançant la formació de coalicions de partits que procurarien recollir el major nombre de vots possibles. Això implicava que en els moments de convocatòria d'eleccions les coalicions més o menys circunstancials de partits fossin una pràctica normal de cara al moment d'emetre el vot els electors. Amb tot això, el que es va aconseguir a la pràctica fou la configuració de grans coalicions, més que de grans partits polítics, amb la conseqüència que aquestes coalicions només conservaven la unitat en el moment de les eleccions. Poca incidència tenien a la pràctica els programes electorals, si un cop celebrades i guanyades les eleccions els partits que componien una coalició no seguien la mateixa estratègia política i no portaven una tasca parlamentària conjunta. Així doncs, aquest sistema electoral majoritari a dues voltes va portar a l'estructuració d'un pluripartidisme a tot l'Estat espanyol amb una certa tendència al bipartidisme a les circumscripcions.

Esquerra Republicana es va presentar a aquestes

eleccions en coalició amb Unió Socialista de Catalunya i altres organitzacions republicanes. La candidatura d'Esquerra Republicana és la següent:

Barcelona ciutat (Esquerra Republicana de Catalunya)

Francesc Macià i Llussà

Gabriel Alomar i Villalonga (USC)

Jaume Agudé i Miró

Rafael Campalans i Puig (USC)

Joan Puig i Ferrater

Ventura Gassol i Rovira

Joan Lluhí i Vallescà

Antoni Xirau i Palau

Josep Dencàs i Puigdollers

Josep Terradellas i Joan

Josep Riera i Punti

Àngel Samblancat i Salanova (republicà federal)

Antoni Sbert i Massanet

Ramon Franco Bahamonde (republicà federal)

Barcelona província (Esquerra Republicana de Catalunya)

Josep Sunyol i Garriga (ex-PCR)

Lluís Companys i Jover

Manuel Serra i Moret (USC)

Amadeu Hurtado i Miró (independent)

Josep Xirau i Palau (USC)

Domènec Palet i Barba

Josep Grau Jassans

Carles Pi i Sunyer (ex-PCR)

Amadeu Aragay i Daví

Joan Selvas i Carner

Josep Bordas de la Cuesta

Joan Ventosa i Roig

Girona (Coalició catalana republicana)
Salvador Albert i Pey (republicà federal)
Manuel Carrasco i Formiguera (PCR)
Miquel Santaló i Parvorell (ERC)
Albert de Quintana i de León (ERC)
Josep Puig d'Asprer (PRR)

Lleida (Coalició republicana)
Francesc Macià i Llussà (ERC)
Pere Coromines i Muntanya
Humbert Torres i Barberà (ERC)
Epifani Bellí i Castiel (dreta republicana)
Ricard Palacín i Soldevila (ERC)
Josep Estadella i Arnó (PRR)

Tarragona (Candidatura Republicana)
Marcel·lí Domingo i Sanjuan (PRRS)
Ramon Nogués i Bizer (PRRS)
Jaume Carner i Romeu
Josep Berenguer i Cros (PRRS)
Joan Loperena i Roma (ERC) (3)

El programa electoral amb què s'enfronta Esquerra Republicana en aquestes eleccions es basa a presentar uns diputats a les Corts Constituents que lluitin amb tots els mitjans al seu abast pel reconeixement de la personalitat nacional de Catalunya i per l'estructuració definitiva de la República Federal. Així, doncs, "(...) proclamada la República, les properes realitzacions que ens assenyalem són: Catalunya y

Federació, i fins haver-les conquerides no haurà finit el moviment revolucionari. República, Catalunya i Federació és el tríode que ens cal per a recolzar-hi les solucions que propugnen en el nostre programa. Ens és imprescindible a aquesta base triangular ben sòlidament establerta, per tal de començar l'obra social, cultural i econòmica que ens ha portat a la palestra política, i si, com fins ara, el poble de debò, el que nosaltres volem interpretar, és amb nosaltres, assolirem els nostres propòsits pesi a qui pesi i passi el que passi. Amb Catalunya, la victòria és nostra" (4). D'aquesta manera, Esquerra Republicana basant-se en aquests tres punts programàtics fonamentals, desenvolupa el programa que presideix la seva campanya electoral, i aquest programa no és ni més ni menys que un extracte del programa polític elaborat a la Conferència d'Esquerres. (5)

Esquerra Republicana presenta candidatura a totes les circumscripcions electorals, en coalició amb la Unió Socialista de Catalunya i altres organitzacions republicanes. La finalitat que pretén, després de l'èxit electoral del 12 d'abril de 1931, és ocupar els escons de la majoria a les quatre províncies catalanes i continuar essent el partit polític hegemònic a Catalunya.

A la circumscripció de Barcelona ciutat es presenta la candidatura d'Esquerra Republicana en coalició amb la Unió Socialista, algun republicà independent i algun candidat del sector federal que en aquell moment es trobava en plena reestructuració, tant a la circumscripció de Barcelona com a tot l'Estat espanyol. A la seva esquerra es troben les candidatures comunis-

tes del BOC i del PCE, la socialista i anticatalanista de l'Agrupació Socialista de Barcelona (PSOE), i la de l'Extrema Esquerra Federal. A la dreta d'Esquerra Republicana hi ha les candidatures de la Lliga Regionalista, del Partit Republicà Radical i del Partit Catalanista Republicà.

A la circumscripció de la província de Barcelona, i a la candidatura d'Esquerra Republicana s'inclouen noms de la Unió Socialista, de polítics provinents del PCR (Josep Sunyol i Garriga i Carles Pi i Sunyer), o d'independents (Amadeu Hurtado i Miró). A la seva esquerra es troben les candidatures de l'Extrema Esquerra Federal, i dels comunistes del BOC. A la seva dreta, les de la Lliga Regionalista, del Partit Republicà Radical i del Partit Catalanista Republicà.

A la circumscripció de Tarragona, s'enfronten fonamentalment la Candidatura republicana, composta per membres del Partit Republicà Radical Socialista i d'Esquerra Republicana, amb la Candidatura autonomista republicana, formada per elements de la Lliga Regionalista, un tradicionalista i la figura de Antoni Rovira i Virgili com a candidat independent. A més a més, es troba la coalició republicano-socialista (Partit Republicà Radical i PSOE) i la candidatura dels comunistes del BOC.

A la circumscripció de Lleida, es presenta la Coalició republicana, formada per membres de l'Esquerra Republicana, un nom de Dreta Republicana i un del Partit Republicà Radical. A la seva esquerra es troba la candidatura comunista del BOC; i a la seva dreta, les candidatures del Partit Agrari de Catalunya, de la Lliga Regionalista i del Partit Catalanista Republicà.

Però el 28 de juny, els candidats de la Lliga Regionalista van retirar la candidatura en veure que la Coalició republicana anava a ocupar del tot de la representació de Lleida i que només deixava un petit marge de maniobra al Partit Catalanista Republicà.

A la circumscripció de Girona, la Coalició catalana republicana (Esquerra Republicana, Partit Radical, Partit Catalanista Republicà i un republicà federal) s'enfronta a la candidatura de Lliga Regionalista, d'una banda, i a la candidatura comunista del BOC, de l'altra.

A la circumscripció de Lleida, la coalició republicana, formada per la Dreta Liberal Republicana, l'Esquerra Republicana de Catalunya i el Partit Republicà Radical, van acordar treballar conjuntament per aconseguir la copada republicana en aquesta província (6). D'aquesta manera, el mateix dia 28 Lliga Regionalista retira els seus candidats, "(...) perquè no consideraven prou garantides la independència i la igualtat d'unes eleccions democràtiques" (7).

S'ha de remarcar que la copada republicana es produeix també a la província de Tarragona, encara que la fórmula no s'hagués pactat prèviament. Així, la candidatura republicana, d'una banda, i la coalició republicano-socialista de l'altra, agafen els escons de la majoria i minoria en aquesta circumscripció.

Així doncs, el principal enfrontament electoral es va produir a Barcelona, ciutat i província, fonamentalment, i a Girona, en segon terme, on la Lliga Regionalista lluitaria per conquerir els escons de les minories i continuar configurant-se com l'alternativa de les classes conservadores catalanes.

En aquesta darrera, circumscripció, la Lliga Regionalista va poder aconseguir amb facilitat els escons de la minoria, amb 16.545 de votació màxima i 15.630 de mínima perquè a la Coalició catalana republicana solament s'enfrontaven les llistes de Lliga Regionalista i del Bloc Obrer i Camperol.

A Barcelona província, la candidatura de l'Esquerra Republicana de Catalunya triomfa i ocupa els escons de la majoria, però els de la minoria no van ser coberts perquè cap de les altres llistes van arribar al 20 per cent dels vots emesos (és a dir, 30.477 vots). Així doncs, la Lliga Regionalista aconseguia 29.614 de màxima i 27.850 de mínima; el Partit Republicà Radical obtenia una votació situada entre 7.285 i 4.994, i el Partit Catalanista Republicà oscil.lava entre 7.482 de màxima i 3.646 de mínima. D'aquesta manera, a Barcelona província calia anar a una segona volta per a cobrir els escons reservats a les minories.

A Barcelona ciutat, la situació és paral.lela a l'anterior. La llista de l'Esquerra Republicana de Catalunya ocupa els escons de la majoria, i els de la minoria queden sense cobrir perquè cap de les altres candidatures no van arribar al 20 per cent dels vots emesos, fixats per la llei electoral (és a dir, 33.363 vots). El Partit Catalanista Republicà torna a ser el gran derrotat, amb 12.515 de màxima i 9.729 de mínima. D'altra banda, el Partit Radical oscil.la entre els 29.832 i 17.219; i la Lliga Regionalista obté 29.220 vots de màxima i 22.051 de mínima.

A Barcelona ciutat calia també anar a una segona volta, encara que fos solament per a cobrir un únic escó de la minoria, ja que Ramon d'Abadal, Lluís Nico-

lau d'Olwer i Joaquim Pi i Arsuaga aconseguien tres escons gràcies a la suma de vots obtinguts per cada un d'ells a la seva candidatura i aquells procedents de la llista radical on estaven inclosos.

Els resultats electorals màxims i mínims aconseguits per l'Esquerra Republicana de Catalunya o les seves coalicions en les diferents circumscripcions catalanes i els percentatges de participació electoral el 28 de juny de 1931 foren els següents:

QUADRE N.º 8: RESULTATS MÀXIMS I MÍNIMS COALICIONS E.R.C.

I PERCENTATGES PARTICIPACIÓ ELECTORAL (28 JUNY 1931)

	Cens	Votants	Màxim	%	Mínim	%	% participació electoral
Barcelona Capital	267.787	164.474	111.808	67,97	91.731	55,77	61,42
Barcelona Província	229.139	152.377	117.594	77,17	106.676	70,00	66,50
Girona	93.606	74.098	57.675	77,83	55.819	75,33	79,16
Lleida	90.762	63.424	40.382	63,66	32.036	50,51	69,88
Tarragona	109.176	81.969	68.537	83,61	47.241	57,63	75,08
Catalunya	790.470	535.069	395.996	74,00	333.503	62,32	67,69

Font: Isidre Molas: El sistema de partidos políticos en Cataluña (1931-1936), p. 128 a 135 (per consultar resultats electorals convé utilitzar l'edició castellana del llibre); Per a dades de cens electoral i nombre de votants: Anuario Estadístico de España. 1932-1933, p. 551.

Mercedes Vilanova: Una mirada als escrutinis catalans durant la Segona República (1931-1936), ponència presentada al Col.loqui Internacional sobre la guerra civil d'Espanya (19, 20 i 21 d'abril de 1979).

El 12 de juliol de 1931 es va celebrar la segona volta d'aquestes eleccions a Corts Constituents per a cobrir la vacant de la ciutat de Barcelona i las tres de la província de Barcelona. El Directori d'Esquerra Republicana de Barcelona publica una nota el 8 de juliol remarcant que el Partit no presenta candidats a aquestes eleccions i, d'altra banda, recomana que els militants de l'Esquerra donin el seu vot als candidats dels partits d'ideologia més propera a la seva (8). A més a més, la Lliga Regionalista "(...) es va retreure i es negà a presentar candidats (8 de juliol) i a concórrer als comicis" (9). El Partit Republicà Radical adoptà també la mateixa actitud, Fet i fet, van concórrer a aquestes eleccions el Partit Catalanista Republicà (Pompeu Fabra i Poch), l'Extrema Esquerra Federal (Antonio Jiménez i Jiménez i Eduardo Medrano i Rivas), i el Bloc Obrer i Camperol (Joaquim Maurín i Julià). Els resultats electorals donaren el triomf a Antonio Jiménez i Jiménez (32.784 vots) que comptà amb el suport d'una part de l'electorat de l'Esquerra Republicana, encara que també cal remarcar que Pompeu Fabra i Joaquim Maurín també van aconseguir cert nombre de vots esquerrans.

El desenvolupament de l'elecció a la província de Barcelona fou idèntica a la de Barcelona ciutat. Van concórrer les següents candidatures: La de la Dreta Liberal Republicana (Rafael Sánchez i Guerra), el Partit Catalanista Republicà (Albert Bastardes i Sampere, Miquel A. Baltà i Botta, i Jaume Serra-Hünter), dos republicans independents (Marià Rubió i Tudurí i Eduard Layret i Foix) dos federals (Francisco Casas i Sala i Antonio Marina i Malats), l'Extrema Esquerra

Federal (salvador Sediles i Moreno), el Partit Republicà Democràtic Federal (Manuel Dolcet i Carmen) i el Bloc Obrer i Camperol (Josep Garcia i Miranda i Hilari Arlandis i Esparza).

Els resultats electorals van donar el triomf a Eduard Layret i Foix (26.574 vots), Salvador Sediles i Moreno (47.280 vots) i Manuel Dolcet i Carmen (24.819 vots).

Els percentatges de participació electoral a la segona volta de les eleccions a Corts Constituents (12 de juliol de 1931), foren els següents:

QUADRE N° 9 : PERCENTATGES PARTICIPACIÓ ELECTORAL (12 JULIOL 1931)

	Electors cens 1931	Nombre votants	%
Barcelona capital	268.627	67.798	25,24
Barcelona província	229.139	154.144	67,27

Font: Anuario Estadístico de España. 1932-1933, p. 553.

El 4 d'octubre de 1931 es convoquen eleccions parcials a Corts Constituents a la circumscripció de la ciutat de Barcelona per elegir dues actes de dipu tats, perquè Francesc Macià i Gabriel Alomar van renunciar a aquelles aconseguides en les anteriors elec cions per poder conservar els escons de Lleida i de Mallorca respectivament (10).

En un primer moment, la Lliga Regionalista es va plantejar la possibilitat de coalició electoral amb el Partit Catalanista Republicà, sota la iniciativa de la Unió Catalanista, per a presentar Pompeu Fabra com a candidat, figura capaç d'unir a tot el catala nisme tradicional enfront de l'hegemonia de l'Esquerra Republicana, i aconseguir així un escó (11). Però, d'una banda, Pompeu Fabra va manifestar la seva abso luta oposició a presentar-se, i, d'altra banda, el Directori d'Esquerra Republicana publica una nota a "L'Opinió", amb data de 29 de setembre, en la qual re marca la seva decisió d'abstenir-se de presentar o patrocinar cap candidat (12).

D'aquesta manera, Isidre Molas assenyala: "(...) la lluita quedà oberta en dues direccions: en primer lloc, calibrar fins a quin punt l'oposició política d'esquerra al règim (federalis i comunistes especialment) tenia prou força, i si a Barcelona l'alternativa a l'Esquerra es formulava en termes revolucionaris o conservadors; i, en segon lloc, formulada en qualse vol dels dos sentits, quina formació política prenia l'alternativa, assumia la direcció del canvi" (13)

Així, les candidatures que es van presentar a aquestes eleccions foren les següents: la de Lliga Re-

gionalista (Pere Rahola i Molinas), el Partit Republicà Radical (Joan Giró i Prat), el Partit Catalanista Republicà (Martí Esteve i Guau), els federals (Eduard Sanjuan i Albi), l'Extrema Esquerra Federal (Francisco Escrig i Gonzalvo), la Unió Socialista de Catalunya (Felip Barjau i Riera), el Bloc Obrer i Camperol (Joaquim Maurín i Julià), i el Partit Comunista d'Espanya (Ramon Casanellas i Lluch).

Els resultats electorals van donar el triomf ple a la Lliga Regionalista, a causa de l'abstenció d'Esquerra Republicana, ja que Pere Rahola i Molinas s'imposà clarament en obtenir 30.153 vots. D'altra banda, els seus rivals més perillosos es col.locaven en posicions molt llunyanes a la Lliga. Així, doncs, el Partit Catalanista Republicà obtenia 14.805 vots, seguit del Partit Republicà Radical amb 12.490 i, en quart lloc, es col.locava el candidat del Bloc Obrer i Camperol amb 8.412 vots.

Però, Martí Esteve i Guau, el segon candidat més votat, no va poder ser proclamat diputat perquè no va arribar al 20 per cent dels sufragis emesos exigits per la llei electoral. D'aquesta manera, l'11 d'octubre de 1931 es va haver de celebrar una segona volta per a cobrir aquesta acta de diputat vacant. Aquesta vegada s'enfrontaven les candidatures del Partit Catalanista Republicà (Martí Esteve i Guau), del Bloc Obrer i Camperol (Joaquim Maurín i Julià) i del Partit Comunista d'Espanya (Ramon Casanellas i Lluch). Els resultats electorals van donar el triomf al candidat catalanista republicà, que obtenia 41.314 vots, davant dels 13.708 del Bloc Obrer i Camperol i dels 574 del Partit Comunista d'Espanya.

Els percentatges de participació electoral a les eleccions parcials a Corts Constituents d'octubre de 1931, foren els següents:

QUADRE Nº 10 : PERCENTATGES PARTICIPACIÓ ELECTORAL (4-11 OCTUBRE 1931)

	Data elecció	Electors Cens 1931	Nombre votants	%
Barcelona capital	4 octubre	268.627	83.528	31,09
Barcelona capital	11 octubre	268.627	56.599	21,07

Font: Anuario Estadístico de España. 1932-1933, p. 553.

Així, en aquestes eleccions a Corts Constituents, l'Esquerra Republicana es configura com a partit guanyador, i confirma la seva situació de partit polític hegemònic a Catalunya, ja definida en les eleccions municipals del 12 d'abril. El segon tret important és remarcar que la Lliga Regionalista es configura com el partit hegemònic dintre del seu sector d'influència. És a dir, els resultats electorals defineixen a la Lliga Regionalista com el partit representant dels interessos conservadors catalans d'una banda i, de l'altra, l'Esquerra Republicana és el partit director de l'alternativa republicana i democràtica.

Així, a Catalunya, es configura clarament un bipartidisme dominant en el si d'un pluripartidisme real, efecte conseqüent de l'aplicació del decret electoral de 8 de maig de 1931, ja que Esquerra Republicana o les seves coalicions van guanyar tots els escons reservats a la majoria, mentre que els escons de la minoria se'ls repartiren entre la Lliga Regionalista, el Partit Catalanista Republicà, l'Extrema Esquerra Federal, el Partit Republicà Democràtic Federal i un republicà independent. A més a més, després d'aquestes eleccions queda ja plantejat el problema de quina serà l'alternativa del centrisme català, representat fonamentalment per Acció Catalana Republicana i pel Partit Republicà Radical. La sortida política d'aquestes forces en el futur només pot ser configurar-se com una tercera força en l'espectre polític català o mirar de buscar les aliances necessàries amb algun dels dos partits hegemònics catalans.

La distribució per partits dels elegits per a Corts Constituents el 1931, fou la següent:

Independents de dreta	1
Lliga Regionalista	2 (per l'octubre 3)
Partit Catalanista Republicà ...	2 (per l'octubre 3)
Partit Radical	3
Partit Radical-Socialista	3
Esquerra Republicana i aparen-	
tats ...	31 (en realitat són 30
	perquè Macià acon-
	seguí acta doble).
Unió Socialista de Catalunya ...	4 (més tard 3)
PSOE	1
Federals	4
Esquerrans independents	1
(Eduard Layret i Foix)	<hr style="width: 10%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>
Total	52 (14)

D'altra banda, la distribució política dels diputats espanyols a les Corts Constituents de 1931 per minories quedaria així: Independents 25, Monàrquics 1, Basco-navarresos 15, Agraris 24, Liberal democràtes 2, Lliga Regionalista 3, al Servei de la República 13, Partit Radical 89, Dreta Liberal Republicana 22, ORGA 16, Acció Republicana 27, Esquerra Republicana de Catalunya 37 (4 Unió Socialista i 3 Partit Catalanista Republicà), Partit Radical Socialista 54, Federals 16, **PSOE** 116, Partit Social-Revolucionari 1 (15).

A més a més, la minoria catalans a les Corts Constituents de 1931 estava composta pels membres següents: Francesc Macià i Llussà, Gabriel Alomar i Villalonga (USC), Jaume Aiguader i Miró, Rafael Campalans i Puig (USC), Joan Puig i Ferrater, Ventura Gassol i Rovira, Joan Lluhí i Vallescà, Antoni Xirau i Palau, Josep Dencàs i Puigdollers, Josep Terradellas i Joan, Josep Riera i Puntí, Àngel Samblancat i Salanova, Antoni

Sbert i Massanet, Ramon Franco i Bahamonde, Josep Junyol i Garriga, Lluís Companys i Jover, Manuel Serra i Moret (USC), Amadeu Hurtado i Miró, Josep Xirau i Palau (USC), Domènec Palet i Barba, Josep Grau i Jassans, Carles Pi i Sunyer, Amadeu Aragay i Davi, Joan Selvas i Carner, Josep Bordas de la Cuesta, Joan Ventosa i Roig, Manuel Carrasco i Formiguera (PCR), Miquel Santaló i Parvorell, Albert de Quintana i de León, Pere Coromines i Muntanya, Humbert Torres i Barberà, Ricard Palacín i Soldevila, Jaume Carner i Romeu, Joan Loperena i Romà, Lluís Nicolau d'Olwer (PCR), Eduard Layret i Foix, Martí Esteve i Guau (PCR). Ens consta que també formà part de seguida de la minoria catalana Manuel Dolcet i Carmen (PRDF).

Notes al Capítol IV apartat 1.-

- (1) Sobre el tema de les eleccions a Corts Constituents i Esquerra Republicana vegeu Anna Sallés: La formació d'Esquerra Republicana de Catalunya i la lluita per l'autonomia., capítol IV.2: Les eleccions a Corts Constituents, pp. 240 a 256; sobre les eleccions legislatives durant la Segona República vegeu Mª Rosa Virós: El comportamiento electoral de los municipios de la provincia de Gerona en las elecciones para diputados a Cortes durante la Segunda República Española. Una aproximación asu base social y económica.- (tesi doctoral mecanografiada). (Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, 1975), Joaquim Molins i López: Elecciones y partidos en Tarragona (1910-1936).- (Tesi Doctoral mecanografiada). (Facultat de Dret, Universitat de Barcelona, 1981)
- (2) F. Carreras i J.Mª Vallés: Las elecciones.- Editorial Blume.- Barcelona, 1977, p.240 i 241; el text de la llei electoral de 8 d'agost de 1907, del decret de 8 de maig de 1931 i de la llei electoral de 27 de juliol de 1933, vegeu-ho a Enrique Tierno Galván: Leyes políticas españolas fundamentales (1808-1936).- Colección Estado y sociedad. Editorial Tecnos.- Madrid, 1968.
- (3) Vegeu-ho en el llibre d'Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936).., p. 138- a 145; També a "El Diluvio" 24 juny 1931
- (4) "L'Op" 17 juny 1931.

- (5) Vegeu el text d'aquest article editorial, "El nostre programa", en l'apèndix documental número 4.
- (6) "El Diluvio" 6 juny 1931.
- (7) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I., p. 219.
- (8) "L'Op", 8 juliol 1931.
- (9) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p.221.
- (10) Sobre les eleccions parcials a Corts Constituents d'octubre de 1931, vegeu el treball d'Isidre Molas: Les eleccions parcials a Corts Constituents d'octubre del 1931 a la ciutat de Barcelona.- "Recerques" (Barcelona), núm 1, p. 201 a 237.
- (11) Isidre Molas: Les eleccions parcials a Corts Constituents d'octubre del 1931 a la ciutat de Barcelona, art.cit., p.203.
- (12) "L'Op" 29 setembre 1931.
- (13) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p.222.
- (14) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p.223
- (15) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p. 223 i 224

2. E.R.C. I EL SUPORT A LA CONSTITUCIÓ.-

El principi de juliol de 1931, abans que es reu-
nissin les Corts Constituents, va ser un dels moments
de més pugna laboral des del 14 d'abril. La vaga dels
empleats de la Compañia Telefónica Nacional de España
va ser declarada el 4 de juliol per la CNT. Aquesta
vaga va paralitzar la majoria dels serveis a Barcelo-
na i Sevilla, però solament va tenir un èxit parcial
a les altres províncies. No havent aconseguit una va-
ga general en tot el territori de l'Estat espanyol,
els anarquistes van convocar vagues generals en su-
port dels vaguistes de la Telefónica, que es féu efec-
tiva el 20 de juliol a Sevilla. El Govern va respon-
dre declarant l'estat de guerra a Sevilla el dia 22
(1). Aquest era el primer conflicte laboral promogut
per la CNT des de la proclamació del règim republicà.
Al començament de la República, la CNT estava dirigi-
da per la tendència anarco-sindicalista, però el con-
grés de Madrid de juny de 1931 suposa una nova etapa
caracterizada per la imposició de la FAI com a ten-
dència i grup dominant a l'eliminació de les oposi-
cions interiors. El 30 d'agost, trenta dirigents mode-
rats de la CNT signaven i feien públic un manifest
("El Manifest dels Trenta") on criticaven l'actuació
política de la FAI. Això seria l'inici d'una pugna in-
terna, que acabaria amb la derrota del grup reformis-
ta i el seu apartament de la CNT l'any següent.

Davant la incidència d'aquests conflictes laborals
el 24 de juliol Francesc Macià adreça un manifest a
l'opinió pública (2) en què assenyala els aspectes se-
güents: a) La transcendència històrica del referèndum

popular del dia 2 d'agost pel qual el poble català ha de votar l'Estatut; b) Aquest text estatutari assegura les llibertats de Catalunya i suposa l'autogovern d'aquesta nació. D'aquesta manera, quan sigui promulgat l'Estatut serà el govern català qui decidirà sobre els conflictes laborals; c) Expressa la seva temença que aquests conflictes poguessin retardar la votació de l'Estatut; d) Com a President de la Generalitat s'adreça a l'opinió pública i demana "als d'un costat i als de l'altre un armistici, una treva" perquè l'Estatut sigui al més aviat possible un texte legal vigent; e) Quan el Govern de Catalunya pugui intervenir en la resolució dels conflictes laborals, aquest ho farà guiant-se per principis "de concòrdia, de llibertat i de justícia". És a dir, l'esperit que informa aquest manifest es demanar al poble de Catalunya que no es posin traves a la votació de l'Estatut, i un cop aquest texte legal sigui vigent, serà el govern català qui resoldrà els conflictes socials en una perspectiva veritablement progressista.

Les Corts Constituents van començar les seves sessions amb el teló de fons de la vaga de la Telefònica. El 14 de juliol tingué lloc la sessió d'obertura. La principal tasca que tenia que portar a terme aquest Parlament era la redacció de la Constitució.

El decret de 6 de maig de 1931 del Ministeri de Justícia dissolgué la Comissió General de Codificació, creada el 10 de maig de 1875, i constituí una Comissió Jurídica Assessora que depenia del Ministeri de Justícia. La subcomissió encarregada de redactar l'avantprojecte de Constitució fou constituïda el 18 de maig de 1931 (3). Aquest avantprojecte fou presen-

tat el Govern provisional de la República el 6 de juliol de 1931. Però el Govern no tingué una postura homogènia davant el text de l'avantprojecte a causa de la composició heterogènia del gabinet, i declarà que no proposaria l'avantprojecte constitucional com una ponència del Govern i que, per tant, cada membre del Govern defensaria a les Corts la posició del seu partit en comptes de defensar una línia concreta governamental. El 28 de juliol fou elegida la Comissió parlamentària per presentar a les Corts el Projecte de Constitució. La composició de la Comissió havia de reflectir la de la Cambra, on els representants de la minoria catalana eren Gabriel Alomar i Antoni Xirau Palau (4). Al cap de vint dies d'haver emprès la tasca, la Comissió Parlamentària presentà la seva ponència de Constitució a les Corts, el 18 d'agost de 1931.

El mes d'agost va ser un període d'intensa conflictivitat laboral provocada pels sindicats de la CNT. Cal remarcar les vagues al sector metal·lúrgic i tèxtil, a la indústria del cautxú, de les infermeres dels hospitals, dels miners de Cardona; els pescadors no surten a la mar, deixen de circular els taxis, abandonen el taller els obrers de La Seda de Barcelona. D'altra banda, el mateix dia que es va signar el "Manifest dels Trenta", el 30 d'agost de 1931, cinquanta presos de la CNT anunciaven una vaga de fam a la presó de Barcelona. A conseqüència d'això, el 3 de setembre, la ciutat va quedar totalment paralitzada per una important vaga general de protesta contra el tracte donat als presos pel governador civil. Així doncs, tancaren les botigues, es va parar el trànsit rodat, es van arribar a aixecar barricades a les barriades obre-

res, hi va haver enfrontaments armats entre la policia i els treballadors, també hi va haver morts i ferits, i es van practicar quasi tres-centes detencions durant la vaga (5). Aleshores, Francesc Macià, el 4 de setembre, adreça un manifest al poble de Catalunya demanant que tothom cooperi a resoldre els actuals conflictes socials, ja que ara cal treballar per l'e-laboració de l'Estatut de Catalunya, que suposarà la plena llibertat nacional catalana, i no es pot retardar ni un sol moment la seva aprovació i promulgació (6).

El projecte de Constitució que es va discutir a les Corts era un text sense preàmbul, i havia que resoldre fonamentalment l'estructura de l'Estat espanyol, punt que estava tractat en els articles del 8 al 20, i que era el d'enfrontament entre les tesis unitaristes i federalistes. Jiménez de Asúa, en el seu discurs a les Corts de presentació del text del projecte, defineix el punt de mira de la Comissió Parlamentària respecte a aquesta qüestió: "Deliberadamente no hemos querido declarar en nuestra Carta constitucional que España es una República federal (...) porque hoy, tanto el unitarismo como el federalismo están en franca crisis teórica y práctica. (...) Se han federado aquellos países que vivieron dispersos y que más tarde quisieron vivir en régimen colectivo. El caso de España es inverso: Estado unitario hasta ahora, varias de sus regiones pretenden autonomía. La antítesis Estado-unitario-Estado federal exige hoy superación por una síntesis de Estado integral".

"Frente al Estado unitario tiene el integral la ventaja, en nuestro caso, de ser compatible, con di-

versos grados de autonomías regionales, cuando sean pedidas y procedentes, junto a un régimen de vinculación de otros territorios nacionales no preparados para aquellas formas de autarquía. Y frente al Estado federal tiene el provecho de permitir, sin desnaturalizarse, la existencia de estos territorios, ligados por estrecha dependencia político-administrativa, al Estado -sin perjuicio de los diversos grados posibles de descentralización administrativa-, junto a aquellas otras regiones que quieran y estén capacitadas para asumir funciones de autodeterminación, en grado de distinta intensidad, que son variantes de matiz en las posibles autonomías regionales diversas, sin imponer una relación uniforme entre el Estado y unos y otros territorios" (7). És a dir, el text del Porjecte recull la doctrina d'Hugo Preuss concretada en la fórmula de l'Estat integral definida en la Constitució alemanya de 1919, i refusa la possibilitat d'un model federal.

Dels diversos títols de la Constitució republicana, remarcarem aquelles qüestions que van tractar els diputats d'Esquerra Republicana en les seves intervencions parlamentàries, i que implicaven pronunciar-se respecte al programa polític del Partit. Quant al Títol I de la Constitució referent a l'estructuració de la República espanyola, defensen que aquesta sigui un Estat federal. Un segon punt tractat és el de l'organització de les regions autònomes, és a dir, el de la constitució de l'Estat en regions autònomes, el repartiment de competències entre aquestes i l'Estat, i les condicions d'aprovació per les Corts dels Estatuts d'autonomia, -articles de l'11 al 20 del projecte.

constitucional-. Cal esmentar el vot particular d'Alomar-Xirau-Valle referent a aquest apartat. D'altra banda, pel que fa al reconeixement jurídic de la propietat que fa la República espanyola -article 42 del projecte constitucional-, Amadeu Aragay i Ramon Franco hi presentaren una esmena. A més, a la qüestió del tractament jurídic del dret al treball a la República -article 44 del projecte constitucional-, Ramon Franco hi presentà una esmena. Quant a l'assumpte de les relacions Església-Estat, és a dir, la qüestió religiosa -article 24 del projecte-, els diputats d'Esquerra Republicana presentaren una esmena signada per Humbert Torres, Lluís Companys, Joan Selvas, Epifani Belli, Joan Puig i Ferrater, Joan Ventosa i Amadeu Aragay. Un altre punt tractat era els principis generals que han de regir les qüestions d'ensenyament a la República espanyola -articles 46, 47 i 48 del projecte constitucional-. A més, la posició dels parlamentaris d'Esquerra Republicana davant del tema de la família i de la defensa del divorci -article 41 del projecte-. I en darrer terme, la definició sobre un sistema unicameral o bicameral i l'elecció del cap de l'Estat -títols IV i V del projecte-. Tots aquests temes seran tractats en aquest capítol, excepte els dos darrers, que ho seran en el capítol de programa polític del Partit.

En la discussió del Títol primer de la Constitució sobre l'estructuració de la República espanyola, els diputats d'Esquerra Republicana es pronunciaren amb força a favor de l'estat federal. Això per diversos motius: a) aquesta és la fórmula recollida en el seu programa polític aprovat a la Conferència d'Es-

guerres; b) posteriorment al març de 1931 són diverses les notes, articles i editorials a la premsa on Esquerra Republicana es defineix a favor de la República federal; c) solament una estructura estatal d'aquest tipus pot ser el marc on s'insereixi l'Estatut de Núria, ja que en el seu preàmbul suposa un règim federal.

Cal assenyalar que Antoni Xirau i Gabriel Alomar presentaren a les Corts un vot particular al projecte de Constitució, que conté una redacció alternativa al seu Títol primer (8). Això en el sentit que estructuraren de tal forma a l'Estat espanyol, de manera de que no s'alterés l'esperit del dictamen, i, en canvi, s'oferien totes les possibilitats perquè l'Estatut de Catalunya no trobés cap incompatibilitat amb la Constitució republicana. El contingut d'aquest vot particular es basava fonamentalment en l'afirmació del dret a l'autonomia de les diverses nacions i regions de l'Estat i en la voluntat que aquest Estat s'estructurés de manera que fos possible la federació dels pobles hispànics, establerta d'una manera gradual.

Els parlamentaris d'Esquerra Republicana es pronunciaven en contra de l'estructuració d'un Estat integral i a favor d'una fórmula federal per a l'Estat espanyol perquè aquesta feia possible que el dret a l'autonomia fos extensible a totes les nacions i regions d'Espanya. A més, la Constitució espanyola havia de donar cabuda al seu si a l'Estatut d'autonomia de Catalunya, -text de Núria-, i això només era possible amb la configuració d'una estructura federal de l'Estat. La fórmula de l'Estat integral del projecte constitucional era similar a la d'un Estat unitari,